

Septuagesima ratio. Quod rationem verò septuagesime, hoc nobis à patrisfamilias traditum accepimus, videlicet hanc dñicam, quæ ab vltima septem dominicarum, (ipsa est media quadragesima) septima est, septuagesima nominari. & sexagesima quæ sexta est ab vltima, & quinquagesima quæ quinta est, & quia idem in hâc dñicam significatur of ficiis, quod in illa significatū est septuagenaria captiuitate populidei, quæ septuaginta annis sedet & fleuit super flumina Babylonis. Quid autē illud est, nisi septenaria distinctio ætatis mundi? Haru prima ab Adam. Secunda à Noe. Tertia à Moyse. Quarta à David. Quinta ab ipsa Babylonica captiuitate. Sexta, ab aduentu xpi, vsq; ad finē seculi. Porro septima ætas mundi est illa requies ad quā quotidie transeunt electorum animæ, & requiescunt in terra vbera lactantis matris suæ Ierusalem supernæ.

Recte igitur in hac dñica, quæ (vt dictū est) ordine prima est ab illa vltima, & respōdet initio illius magnæ atq; defende captiuitatis, qua nostri generis parentes primi ob dicta præuaricationis culpam à paradisi gaudiis pulsi, in calamitates, & ærinas innumeras, & inuitabilem moriendi necessitate, extorres à regno, sub potestate principis tenebrarum, tandem ad inferos descensuri, miserabiliter aberunt, recte (inquam) in hac dñica illud triste canitur: Circumdederunt me gemitus mortis.

Septuagesima finis. In vltima verò huius ordinis dominica, in qua designatur septimæ ætatis initium, finis scilicet miserandæ captiuitatis, & desideratæ lætitudinis amissam cœlestis regni vitam, & angelorū societatem (quasi à Babylonica captiuitate in Ierusalem) reditus, tunc (inquam) plena gaudiis ecclesie propheticum illud & audit: & canit: Lætare Ierusalem, & festum facite omnes qui diligitis, eam gaudete cum læticia qui in tristitia fuistis, vt exultetis & satiemi ni ab vberibus consolationis vestræ.

Porro futuri huius gaudiū spes nobis in euāgelica dñi huius lectione aperitur, in qua operari in vineam patrisfamilias (id est, dei) pro mercede vitæ æternæ laboraturi vocati cōductiq; memorantur. Proinde quod in euāgelio per laborantes in vinea, hoc ipsum per currentes ad brauium in lectione epistolæ significatur.

His præmissis, ad expositionem sancti euāgelij est accedendum. Simile (inquit) est regnum cœlorum homini patriæ

patrisfamilias, qui exiit primo mane cōducere operarios in vineam suam, vbi in primis est attendendum per regnum cœlorum præsentis temporis ecclesiam intelligi, cœlorum quæ vtiq; in cœlestis ad regnum cœlorum à deo est prædestinata. Qui licet quoad statum præsentem adhuc in ipso regno non sint, virtute tamen charitatis diuinæ, cum regni illius ciuibus ita vniuntur, vt & ipsi iam regnum cœlorū appellentur. Et quid nisi regnū cœlorum vocetur, in quibus deus ipse (quasi in quibusdam cœlis) regnat, p cuius amore periturus diuitias & regna terrena contemnent, auidire mereantur? Beati pauperes spiritu, quoniā ipsorum est regnum cœlorum? Sed & ideo regnum cœlorum ecclesia dicitur, quod ipsius structor dei filius & celo venit, & quod cœlestibus ipsa regatur instituitis.

Porro nomine patrisfamilias deus ipse datur intelligi. Paterfamilias vnde Grego, quis patrisfamilias similitudinem rectius milias tenet, quàm conditor noster, qui regit quos condidit, & deus electos suos sic in hoc mundo possidet quasi subiectos dominus in domo? Qui & homo dicitur, non quidem proprietate substantiæ, sed adfectu pietatis, q; erga homines mansuetus sit, misericors & benignus. Huius patrisfamilias possessio domus & familia, omnis est creatura, siue in celo, siue super terram, siue sub terra.

Qui exiit (inquit) primo mane, vbi queritur quomodo intelligatur deus exire, qui vbiq; semper, & omnino immutabilis est. Sed exire dicitur per sui manifestationem, successiua diffusionem bonitatis. Quando enim non cōgnoscitur, quodammodo in secreto est. Quam autē ex operibus suis cognoscitur, quasi de occulto i aperitum egreditur. Exire ergo iste nullam in deo significationem aut mutationem, aut aliquam cognitionem nouam, qui & vbiq; præsens est, & cui semper patent vniuersa, vnde stultus esse patet, qui p eo quod deum non vident, nec se putant ab illo videri, similes paruulis, qui quæ oculos sibi manu aut veste cooperentes, cæteros non vident, nec ab illis se videri credunt.

Hic paterfamilias habet vineā, scilicet (vt dicit Grego.) dei vineam Ierusalem ecclesiam, quæ ab Abel iusto, vsq; ad vltimū quæ & electum qui in fine mundi nasciturus est, quot sanctos qualis, protulit, quasi tor palmites misit.

Hic sue vineæ deus angelicam custodiam, quasi fepem circumdedit, & fodit in ea torcular, quot Christum in vulne

Qualiter deo exiit.

C

vulnerata atq; fossa carne innoxia passi & mortui meri
tam designatur. Siquidem hoc torculari vinum illud ex
pressum est quod tam angelos q̄ homines sanctos, etiam
in celo beatos, ineffabili gaudio letificat.

Sed ad simulationis ecclesie ad vinea rationes attende.
Vinea consistit in multis palmitibus, ecclesia i multis xpo
fidelibus. Quibus ipse vos (inquit) palmites. Et sicut pal-
mes nō potest ferre fructum a se necipio, nisi manserit in
vite, sic nec vos nisi in me manseritis.

Rursus sicut vinea iuxta terrā deformis apparet, sur-
sum vero in frondibus suis & botris, dulcis est & amena
ira & ecclesia i electis & piis seculis huius contemptoribus
& ipsa insipientium oculis apparet cōtempnibilis. Vnde
dñs in euangelio: Mundus (inquit) gaudebit, vobis cō-
tristabimini. Sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Et
hinc beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.

Sed & de hac presentis ecclesie apparet deformitate
apostoli audis dicere: Videte vocationē vestra fratres, q̄
nō multi sapientes secūda carnē, nō multi nobiles, sed que
sulta sunt mōdi elegit deus, vt cōfundat sapientes, & sic
ma' mōdi elegit deus, vt cōfundat fortia, & ignobilia mō-
di & cōtempnibilia elegit deus, & ea que nō sunt, vt ea que
sunt destrueret, vt nō gloriē oīs caro in cōspectu eius.

Verū quæ in terris inualens apparet ecclesia, in cœ-
lestis paradisi gloria & i premio vitæ æternæ pulcherri-
ma & amoenissima est, dicite dño: Merces vestra copiosa
est in cœlis. De qua mercede p̄ apostoli dicitur: Nec ocu-
lus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, q̄
parauit deus his q̄ diligit illi. Vnde & psalmista exclā-
mās & admirās: Quam dilecta (inquit) tabernacula tue
virtutū cōcupiscit & desicit anima mea in atria domini.

Deniq; ratio dicitur ecclesia vinea ad similitur. Sicut
em vinea multiplici cultura op⁹ habet vt fructificet, ita &
ecclesia, imō etiā & vniuersūsq; fidelis hoīs aīa. Purgari
q̄ppe idiget à spinis auaritiæ, à supbia cōtumacis & duræ
lapidib⁹, à carnis luxuria & oīnī tēperantia & supbia
tate. q̄ si ab aquosis & inutilib⁹ palmitib⁹? Op⁹ itē habet
crebra cōscientiæ discutiōne, q̄ si q̄ dā sarritiōe circa radicē.
Opus habet districtiōne disciplinæ, quasi quadam ad ter-
tos & firmos stipites alligatiōne. Opus etiā habet irriguo
supernę gratiæ, quasi aeris quadā tēperie, & pluuiā opor-
tuna. Pro qua obtinenda assiduis est deo votis supplican-

Vnde vi-
nea pur-
ganda.

dum exemplo eius, qui ait: Deus virtutū conuertere, re-
spice de celo & vide, & visita vineam, & perice eam
quam plantauit dextera tua.

Porrò de vinea vtri stulti & hoīs pigri, quæ replent ve-
tice, id est, libidinis æstus, & operiū auaritię cupiditates,
quasi quædā spina, p̄ Esaiā p̄phetā dñs querit dicens:
Expectaui vt faceret vnas, & fecit labrafus. Nunc ergo
habitatores Ierusalem, & vni iuda, iudicate inter me &
vineam meā, Quid est quod vltra debui facere vineę meę,
& nō feci? Et nūc ostendā vobis quid ego faciam vineę
meę. Auferā sepe me eius, & erit in direptionē, dtrua mā-
ceriā eius, & erit in cōculcationem, & ponā eam desertā.
Non putabitur & nō fodietur, & ascendet super eam
vepres & spine, & nubibus mandabo ne pluant super eā
imbrem. Vineam autem dñi querela iusta, ecce ipsius contra vi-
neam sterilem cōminatō metuenda. Hinc nihilomin⁹ &
ad Ezechielem loquit, dicens: Fili hominis quid fiet de li-
gno vitis ex omnibus lignis nemorū, quæ sunt ter ligna
sylvarū? Nunquid toller de ea lignū vt fiat op⁹, aut fa-
bricabitur de ea paxillus, vt depēdeat i eo quodcūq; vas?
Ecce igni datur est in escā. Et hæc est nouissima vineę steri-
li reprobatō. De qua & in euangelio loquit, dicens: Si
quis in me non manserit, mittetur foras ficut palmes, &
arescet, & colligent eū, & in ignem mittent, & ardebit.

Circa secundum, quod est patrisfamilias cum opera-
riū conuentione sequitur.

Conuentione autē facta cum operariis ex de-
nario diurno, misit eos in vineam suam.
Vides hic benignissimā erga hoīes dei mīam. Nā quum
ei debeamus nolentipos, hoc est, totū quod sumus & q̄
possumus, sed & qui ipse honorū nostrorū non egeat, ni-
hilomin⁹ tñ cum operariis conuentionem, i. pactiōne face-
re, & laboris mercedē polliceri, se sepe quodāmodo hoīo
perario suo debitorum facere nō dignat⁹. Promittit em̄
si precepta sua feruauerimus, daturū se nobis vitā eternā,
dicens: Si vis ad vitā ingredi, serua mandata. Vbi aduertē-
dum quæadmodū in ope salutis hūanę cōcurat & iusti-
tia dei, & dei mīa, iustitia quidē, quia cōuentione facta eū
operariis, Nā & si nō hoī, veritati tamen sue pactiōnis,
surtq; iustitiæ voluntariū se debitorum constituit.

Psal.

D
Vinea de
generans
iudicanda.
Esa. 5.

Eze. 15.

Ioan. 15.

Mat. 19.

E
Dei erga
nos di-
gnatio.

Mat. 19.

Iustitia
& mīa
dei.

Tit. 3. Quantopere verò cōcurat misericordia Apostolus Paulus ostendit, dicens: Quam autē apparuit benignitas. & humanitas saluatoris nostri dei, nō ex operibus iustitiæ que fecimus nos, sed secundū suā misericordiā saluos nos fecit. **Rom. 2.** Vides vt misericordiæ dei tribuit q̄ saluamur. Quod & alio loco euidentius ostendens, dicit: Non enim sunt condignæ passiones huius temporis, ad futuram gloriā quæ reuelabitur in nobis, Sed & dei gratia est quæ opera nostra (quæ per se ad præmium vitæ eterne collata nihil et inane reputantur) vigeat coram deo commendata, vt fecundū suā æquitatem ea censet æterna beatitudine remuneranda. Pondus enim valoris accipiunt penes infirmam spiritus sancti dignitatē, quæ ad homini cooperat^r est.

Operū iustitia vt defendit. Et aduerte quemadmodū huius euangelii auctoritate bonorū operū iustitia defendatur aduersus huius temporis hereticos, opera bona blasphemant, vt pote quibus nulla alta q̄ opera carnis; imō opera diaboli placent, Diabolici (inquā) opera nō q̄ ille per se illa faciat, sed q̄ ea suis hircis in nouissimo die cū ipso in gehenna partem habituris, suggerat faciendā. Huiusmodi sūt apud eos assidua

Operā peridurum. voracitas, temulentia, lusus, perpetua conuiuia, blasphemia, sacrilegia, mendacia, doli fraudes, vsuræ, exactiones violente, oppressiones pauperum, adulteria, superbia, et alia his similia, aut certè grauiora. Cum quib⁹ suis operibus omni mola a finariā inmensum grauioribus, in abyssum ignis sempiterni iselices & miseri nunq̄ tamē miserandi, demergentur, Opera eim illorum sequunt illos.

Apo. 14. Sed facillat eorum impudens peruersaq̄ temeritas, & cessant vituperare quod apud deum commendatur. Nam durum est eis contra stimulum calescere, Dicit pastor ecclesie Petrus, Satagite vt per bona opera, certam vestrā

Act. 9. vocationem & electionem faciat. Quasi dicat: Si operibus bonis vacui fueritis, tam vocatio vestra q̄ electio in certa sunt. Sed heretici beato Petro Apostolo contradicētes, phariseos vocant qui piis operibus sunt intenti, Amplexus verò mirandum est eō demerito q̄ christo iam esse

2. Cor. 5. redactos, vt malint credere heretico, q̄ Christo & petro Testatur Apostolus paulus, exhiberi nos debere ante tribunal christi, vt referat vnus quisq̄ propria corporis pro ut gessit, siue bonum siue malum. Idem ad Hebræos: Nō iniustus (inquit) est deus, vt obliuiscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius.

Et iterum alio loco: Reddet (nimirū deus) vnicuiq̄ secundū opera eius. Deniq̄ nō auditores legis iusti sūt apud deum, sed facti, es legis iustificabuntur. Quibus & multis aliis in hunc modum testimoniis, bonorum operum iustitia apertissime & adstruitur & defendatur.

Conuentione, inquit, facta cum operariis ex denario diurno. i. vt pro labore diei denarium recipiant. Porro dies ille laboris, totius vitæ hominis tempus est. Quom enim ad vitæ vesperam venum fuerit, actum erit. Nec enim per noctem in vinea laborari solet. Vnde & ipse xps adhuc mortale corpus gerens, ait: Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est. Venit nox quando nemo potest operari. Clausis enim in suprema mortis hora luminibus, non est exinde precum aut meritum locus. Vnde etiam ait: Passim: Exhibit homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vesperam. Itaque dum tempus habemus operemur bonum ad omnes. Nā quæ seminauerit homo, hæc & metet. Tempus enim sementis, est tempus præsentis quod cum transierit, operā di tempus exinde non est. In hunc sensum dicit Augustinus. Nemo se speret quod hic neglexit, quomobrem apud deum promereri. Nam hic omne merum comparatur, quo possit post hanc vitā releuari quispiam, vel grauari.

Porro nomine denarii eterne vitæ præmium idcirco intelligitur, quia sicut denarius circularis est figuræ (que vtiq̄ non habet finem) ita nec merces operatorum Dei mystica (quæ denarii nomine hic designatur) vllō sine limitatur. Siquidem merces hæc ipse deus est, iuxta quod ad Abraham loquutus est, dicens: Noli timere Abraham. Ego propter te sum, & merces tua magna nimis. Ecce præmiū tui labor nullus potest comparari. Quod si aliqua tæsi longinqua fieri debeat, p̄ tātō præmio cōmutatio, totum quod hō habet, & quod est, necesse est, p̄ illo expendat. Nimirum merces hæc thesaurus est, quæ qui inuenit hō, vt dicit, & vendit vniuersa quæ habet, vt possideat illū. Qui hunc habet denarium, quod amodo & virtualiter omnia habet, sicut em̄ quicquid homo vult, habet per denariū, ita & merces illa, oia cōtinet quæ postulat desiderari. Qui em̄ hoc bono fruatur, quicquid voler erit, & quicquid nolet n̄ erit. Ibi p̄perit bona corporis, qualia nec oculi vident (vt dicitur) nec auris audiunt, nec cor hōis excogitauit.

Proin

Dies laboris, quousque.

Io. 9

Gal. 6

Denarij,

Ge. 15

Mat. 13

Proinde non ocioso expressit genus numismatis, nec in comuni tantum numisma, sed specialiter denarium. Denarius enim à decem deriuatur. Vnde & Origenes quodam salutus nomen esse denarium exposuit, quod denario illo decem præceptorum seruatorum merces designatur. Quod autem denarius regis habet imaginem, quid aliud significat quod perfectam & puram in beatis dei imaginem? Scimus, inquit beatus Ioannes, quoniam quum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Tunc enim reuelata facie gloriam domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem tanquam à diuisi spiritu. Quos enim præciuit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui. Et licet hic imaginem dei in nobis habeamus (siquidem ad imaginem dei homo factus est) ipsa tamen multis vitiis, quasi quodam deformi squallore, tenebris & calligine, obducta est.

Misit, inquit, eos in vineam suam. Videndum cuius est, ne per schilima, aut hereticam prauitatem de vinea. S. Ecclesie exitus discedat, iuxta quod de quibusdam per beatum Ioannem dicitur: Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Nā si fuissent ex nobis, remansissent vitæ nobiscum. Videat nihilominus, ne peccado male in vinea operetur, velut ille qui vites non excoleret sed excinderet. Hoc enim (ipso patre familias deo iudicante) in suum damnum redunderet.

Circa tertium, quod est horarum in opere notanda diuinitio, subditur:

Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro ociosos, & dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod iustum fuerit, dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam & nonam horam, & fecit similiter.

Forum est, quicquid est extra ecclesiam, sed & mundus hic fori vocabulo non incongrue designatur. In hoc foro, emendati animabus diabolus & deus, quasi duo magni negociatores, versantur. Offert deus suis operariis pretium, vitam & felicitatem æternam. Offert diabolus momentaneam peccati & rerum labentium voluptatem. Homo autem per aliteri libertatem seipsum addicere cui vult, id est, vel diabolo per iniquitatem, vel deo per iustitiam: diabolo per culpam, deo per innocentiam. Vnde Ambrosius: Spontaneè

sibi

sibi militem eligit Christus, voluntarium seruū diabolus auctionatur. Neminem enim iugo seruitutis adstrictum possidet, nisi qui se prius peccatorum ære vendiderit.

Aduertendum est autem, esse nonnullos qui animas suas in hoc foro vendunt, alios qui perdunt, alios qui impignorant, alios qui dant gratis.

Vendunt animas suas diabolo, exiguo vilique pretio, luxuriosi, gulosi, superbi, & honorū huius seculi ambitiosi, & qui maxime auari & iniqui, iuxta quod per Salomonem dicitur: Non est iniquius qui amare pecuniam, hic enim venalem animam suam habet. Emit autem diabolus huiusmodi animas in pabulum gehennæ ignis. Vnde quum eas à venditore in hora mortis esilas accepit, illo mittit in fornacem ignis.

Perdunt animas suas seu amittunt, negligenter viuentes, & ociosi, ad vilitatem & opera salutis inertes, inepti, acediosi. Hi enim acceperunt in vano animas suas. Huiusmodi quædam sapientia quidam acerbæ reprehensione pungit, dicens: Stertis adhuc laxumque caput compage soluta.

Oscurat hesternum diffusis vndique malis?

Est aliquid quod tendis, & in quod dirigis arcum?

An passim sequeris coruus, testa que lutoque,

Securus quod pes ferat, atque ex tempore viuus?

Et post pauca.

Discite que omni miseri, & causas cognoscite rerum,

Quid sumus, aut quidnam victuri gignimur, ordo

Quis datus. Et post pauca:

Quem se deus esse

Insit, & humana qua parte locatus es in re.

Impignorant vero animas suas, qui & si has seneratori diabolo nequaquam profus colligantur velint, attamen ut accipiant concupiscentiam in peccatis voluptatibus, quasi ad tempus impignoratas alienant. Quumque tandem in peccatis senescunt, debiles effecti, pro tatorū reatu criminū, quasi debito grauè & immenso, cōdignis pœnitentiæ fructus solvere nequeunt. Difficile est enim consuetudine relinquere: siquid fit ut tandem pignus (i. animam) perdant qui illud à principio non perderent, sed tantum obligare intendebant. Impignorant etiam animas suas (sed longe alio contra hunc genere) pastores in ecclesia & prelati. Ipsi enim pro animabus subditorum pro prias animas obligant. Putent sibi dici quod scriptum est:

Custode

1. Ioan. 1.

2. Cor. 1.

Ro. 8

H

Vineam egrediuntur, qui.

1. Ioan. 2.

Qui venales, & qui emptores

Animas suas vendunt.

Eccle. 10.

Animam perdunt.

Petrus.

Animam suam impignorant.

3. Reg. 20 Custodi virum istum (demonstrato quolibet subditore)
qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima illius.

Deniq; animas suas quasi pro nihilo dant, inuidi, iracundi, desperantes, sese proprio scelere interficientes. Quia enim lubricus pro damno animæ suæ recipiat voluptates, auarus diuitias, superbus & ambitiosus honores; isti omnium miserimi nihil accipiunt quod delectat, sed amaritudinem tantum qua cruciat.

Ait ergo paterfamilias operarius qui stabant in foro ociosi: Ite & vos in vineam meam, ite (inquit) liberi, non coacti. Insum enim nisi libere seruiens potest deo placere. Et quod iustum fuerit, dabo vobis. Non paciscitur de pretii quantitate, sed tantum promittit quod iustum fuerit se daturum. Reddet enim vnicuique secundum opera sua.

Et iterum exiens circa sextam & nonam horam, fecit similiter. Vbi Gregorius: Paterfamilias ad excolendam vineam suam, mane, hora tertia, sexta, nona, & undecima, operarios conducit, quia à mundi initio vsq; ad finem, ad erudiendam plebē fidelium prædicatores congregare non desistit. Mane etenim mundi fuit ab Adam vsq; ad Noe. Hora verò tertia, à Noe vsq; ad Abraham. Sexta quoq; ab Abraham vsq; ad Moysen. Nona autem à Moysē vsq; ad aduentum domini. Undecima verò ab aduentu dñi vsq; ad finem mundi, in qua prædicatores sancti Apostoli missi sunt, qui mercedem plenam & tardē venientes acceperunt. Ad erudiendam ergo dominus plebem suā, quia si ad excolendam vineam suam, nullo tempore desistit operarios mittere, quia & prius per patres, & postmodum per legis doctores & prophetas, ad extremā verò per apostolos dñi plebis suæ mores excoluit, quasi per operarios in vinea cultura laborauit: quamuis in quolibet modulo videntur mensura qui quis cum fide recta bonæ prædicator actionis exiit, huius vineæ operarius fuit. Operator ergo mane, hora tertia, sexta, & nona, antiquus ille Hebraicus populus designatur, qui in electis ab ipso mundi exordio, dum recta fide deum studuit colere, quasi non desistit in vinea cultura laborare. Ad undecimam verò gentiles vocantur, de quibus & dicitur:

Circa undecimam uero exiit, & inuenit, alios stantes, & dicit illis: Quid hic statis tota die ociosi? Dicunt ei: Quia nemo nos

cōduxit. Dicit illis: Ite & uos in vineam meā.

Quid, inquit, statis hic tota die ociosi? Qui enim in transacto tam longo mundi tempore pro vita sua laborare neglexerant, quasi tota die ociosi stabāt. Sed attendite quid inquisiti responderunt. Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Nullus quippe ad eos patriarcha, nullus propheta uenerat. Et quid est dicere, ad laborem nemo nos conduxit, nisi quia vitæ nobis vias nullo prædicauit? Quid ergo nos à bono opere cessantes in excusatione nostra distulimus, qui à matris utero ad fidem uenimus, qui uerba vitæ ab ipsis cunabulis audiimus, qui ab uerbis sanctæ ecclesiæ potum sanctæ prædicationis sumpsumus cū lacte carnis?

Ex dictis patet quomodo huius temporis heretici, & in plano offendunt, & quasi in meridiana luce cæcitant, dum inter hæc blasphemantes dicere audent per tam multa retroacti temporis secula ecclesiam à Deo in erroribus fuisse derelictam, donec iste hæresiarcha una cum suo de testado satellitio profliscat, quandoquidem hic pateat, quod vigilanti studio, quod paterna sollicitudine, electæ ecclesiæ erudiendæ nullo non tempore doctores (quasi operarios vineæ suæ) definando intendit.

Quod si operari quoque in domini vineam missi iudicandi forent, nonne potius credendum erit hos esse patres sanctos, cuiusmodi fuerunt Augustinus, Chrysostomus, Hieronymus, Cyprianus, Beda, Gregorius, Ambrosius, Hilarius, Bernardus, & similes, qui hereticos istos, nepe homines omni scelere genere contaminatos, in homines iniquos, in deum & sanctos impios blasphemos, diuini cultus aduersarios, irridendę quidem stulticia, sed deridenda malignitatis, quorum nec nomina recensere dignum putamus,

Cæterum his omissis possunt (secundum Gregorium) Nactates iam dictę horarum differentia etiam ad vnumquemque hominem per ætatum momenta referri. Mane quippe intellectus nostri, pueritia est. Hora autem tertia, adoleſcentia intelligi potest, quia quasi iam sol in altum proficit, dum calor ætatis crescit. Sexta verò iuuentus est, quia uelut in centro sol figitur, dum in ea plenitudo roboris solidatur. Nona autem senectus intelligitur, in qua sol uelut ab alto

M
Arguunt
ociosi,
Greg.

Heretico
rū error
cōiuncti.

N
Actates
mundi.

P
axe

horarum
dici signi
ficatio.

L

axe descendit, quia ea ætas à calore iuuentutis deficit. Vndecima vero hora est græs decipita, vel veterana dicitur. Quia ergo ad vitam bonam alius in pueritia, alius in adoleſcentia, alius in iuuentute, alius in ſeneſcentia, alius in decrepita ætate perducitur, quaſi diuerſis horis operarii ad vineam vocantur.

O Cæterum ocioſi ſunt, qui nec ſibi proſiciunt, nec proximis ſubueniunt, nec deo ſeruiunt, nec diabolo reſiſtunt, nec in futurum proſpiciunt ſibiſpiſis.

O Quinetiam multam malitiam docuit ocioſitas, cuius fugiendæ exemplum in omni creatura conſpicimus. Verbi gratia: Primum in creaturis ſenſu & vita carentibus, vti ſunt ſtella, qua & nocte & interdiu voluntari conditoris ſui obſequitur. Vnde per prophetam dicitur: Stella dederunt lumen in cuſtodiis ſuis, Vocata ſunt, & dixērunt: Adſumus. Et luxerunt ei cum iocunditate q̄ fecit illas. Sed & plantæ atq; arbores, quaſi & ipſæ ocii dānarē, tempore oportuno flores & folia fructuſq; producunt.

Pro. 6 Item in animantibus brutus exemplum ſimile videmus, quaſi aſſidue atq; indefeſſe pro victu & ſœtibus edu candis laborant. Vnde per Salomonem dicitur: Vade ad formicam ò piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam. Quæ quum non habeat cibum, nec præceptorem, nec principem, parat in æſtate ducem ſibi, & congregat in melle quod comedit.

Heb. 1 Denique etiam ipſi angeli ſancti ocium exemplo ſuo damnant, de quibus per apoſtolum dicitur: Omnes adminiſtratorii ſpiritus ſunt, in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis.

Quin & propter propoſitam mercedem laborare nos conuenit. Reddet enim deus mercedem laborum ſanctorum ſuorum. Porro ò bonorum laborum glorioſus eſt fructus. Qui ergo vitæ æternæ mercedem deſiderat, in Deo rebus laborem non recuſet. Vnuſquiſque enim propriam mercedem accipiet, ſecundum ſuum laborem. Porro ſeruus piger eiicitur i tenebras exteriores, ſeruus autem qui in opere iniuncto fidelis ſuit, ſuper multa conſtitutus intrat in gaudium domini ſui.

HO

HOMILIA ALTERA.

Q Vum autem ſero factum eſſet, dicit dominus vineæ procuratori ſuo: Voca operarios, & redde illis mercedem. Mat. xx.

In hac euangelicæ lectionis parte duo reſtant conſideranda. Vnum eſt, oportuno tempore mercedis redditio. Alterum, Euangelicæ parabolæ notanda conſuſio. ibi: Sic erunt nouiſſimi.

Circa primum ſunt tria notanda. Primum eſt, p̄ procuratorem ad mercedem Vocato. Secundum eſt, mercedē accipientium prepoſterus ordo, ibi: Incipiēs à nouiſſimis. Tertium, aduerſus patrem familias quorundam murmuratio, ibi: Venientes autem & primi.

Circa primū dicitur: Quum ſero autē factum eſſet. Si p̄ horas vocationis ad vineam diuerſas mundi ætates accipimus, ſero mundi conſummationem designat. Si autē memoratas horas ad diuerſas eiufdē hoīs referamus ætates, ſero, cui libet homini ſuæ vitæ finis eſt. Tunc enim dies vitæ præſentis vnicuiq; occidit, ita vt exinde ſas non ſit operari, ſed ſolūmodo mercedē op̄is recipiendi iā tempus addit. Vnde Chryſoſtomus: Conſidera inquit, q̄ nihil nobis mane datur, ſed ſero dominus mercedem reddit, quia ſolum fidelem & perſeuerantem operarium remunerat.

Quum ergo ſero factum eſſet, dicit dñs vineæ. i. Deus qui prius nomine patris familias eſt designatus: dicit, inquam, procuratori ſuo. i. Xpo homini, qui ad procurandam generis humani ſalutem à deo patre miſſus eſt. q̄ & nunc eſt in dextera dei vt interpellet pro nobis. Vnde & per b. Ioannem dicitur: Aduocatum habemus apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propitiator pro peccatis noſtris. Huic procuratori pater omnia dedit in manus. Sed & omne iudiciū pater dedit filio, tam retributio nis bonorum, q̄ punitionis malorum.

Voca, inquit, operarios, non autem ocioſos, ad mercedem. Voca operarios à labore ad requiem, à ſeruitute in libertatem, à paupertate ad diuitias, ab afflictionibus & ærumnis ad delicias ſempiternas. Itaq; beati mortui qui in domino moriuntur. Amodo enim iam dicit ſpiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis.

Sero;
myſt.Vineæ p̄
curator.

1. Ioan. 2. 5

Io. 13
10. 5

Apo. 14.

Sap. 10
Sap. 3
1. Cor. 3

Sanæ vocatio operariorum. erit omnium resuscitatio mortuorum quæ nec iussu xpi in momento in ictu oculi in nouissima tuba. Canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti. Vnde ipse ait: Omnes qui in monumentis sunt audient vocem filii dei, & qui audierint uiuent. Et præcedent qui bona fecerunt in resurrectione virg. qui verò mala egerunt in resurrectione iudicij. De hac voce magna qua citabuntur vniuersi mei eadem secundum opera sua quæque ceperunt, rursus per apostoli dicitur: dominus Iesus in iussu, & in voce archangelij, & in tuba dei descendet de cælo, & mortui qui in Christo sunt resurgent primi.

Felices sanæ ac ter quaterq; beati, qui vocantur audituri sunt atq; dicentem: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.

Nec solum committit deus pater homini christo operarios vocare, sed & promeritam reddere mercedem. Et redde illis, inquit, mercedem. Circa secundum, quod est mercedem accipientium ordo præposterus, subditur:

Incipiens à nouissimis usque ad primos. Quia uenient ergo qui circa undecimam horam uenerant, acceperunt singulos denarios.

Incipiens (inquit) uidelicet mercedē reddere, à nouissimis, qui scilicet ad opus vnde decima hora uenerant, vsq; ad primos, qui uenerant hora prima.

Quæritur hic quare in vineam operarios vocat Deus pater, quibus tñ ipse mercedē non tribuit, sed hoc filio committit. Dicendum, quia patri omnipotentia tribuitur, idcirco ad eum pertinet trahere homines vel ad vnitatē ecclesiæ, vel ad salutare labore penitentis, dicente xpo: Nemo potest venire ad me, nisi pater q; misit me traxerit eum.

10. 6.

Porrò iudicij mercedis reddendæ xpo cõpetit. Primum, rōne sapietia quæ filio attribuit, dicente apostolo: dei vir tus & dei sapietia xps. Et iterò: In ipso, inq; t, sunt oēs thesauri sapientia & sciētia dei absconditi. Rursus iudicium hoc xpo debet, ne qs credat patre minorē, ppter assumptā humanitatem, sed vt p omnia patri æqualis ostendatur. Vñ ipse ait: Pater nō iudicat quenq; sed omne iudicij dedit filio, vt oēs honorificēt filij, sicut honorificat patre.

10. 5.
Denarij?
primo nō
uissimis
datur.

Denarius ergo diurnus primo datur nouissimis, quia (secundū Augustinum) licet detur oibus simul in nouissi-

mo

mo die, illi tamen qui post vnam aut paucas horas ipsum accipiunt, dicuntur hinc prius recipere q; illi qui post multas horas hinc expectauerunt, & postea receperunt, et quia (vt dicit Chrysolomus) nimia misericordia ordinem nō aspexit. A Equale autem accipiunt premium, vt ostendat q; non ex suis meritis, sed ex gratia oēs saluamur. Vnde Bernardus.

Exaggera quantumuis opera vitæ, extolle sudores, sed melior est misericordia domini super vitas. Ex ea sanæ & operis & temporis damna mihi refarcio. Acceperit itaq; & nouissimi et primi ex præcepto patrisfamilias singulos denarios. q; nimirum, vna omnium eademq; in deo est beatitudo, & nō modo eadem, sed etiam æqualis, secundū portionem uidelicet, quilibet enim eorum secundū sua recipit merita. Forun autem merita sunt in cælis præmio cõparata, data illis mēsurā bona, & cõserta, & coagitata & superfluyente. Capacitas enim desiderij cuiuslibet sic est adimpleta, vt plus non a ppetat. Sanæ vasa sunt rationalia & viua, in æqualis quidem capacitatis, sed quom oia plena sint, nullum eorū est altero plenus. Ad huc ergo sē sum intellige eundem omnes accepisse denarium.

Dentq; etiam du ratione æqualis omnium est beatitudo, uidelicet æterna, dicente Apostolo Petro: Deus omnis gratiæ Vocauit nos in æternam suam gloriam.

1. Pet. 5.

Porrò secundū Gre. à nouissimo reddere denarium patrisfamilias præcepit quia ad paradisi requiem prius latronem q; petrū perduxit. Quāri patres ante legē, quanti sub lege fuerunt, & tamen hi qui in aduentu dñi vocati sunt, ad cælorum regnum sine aliqua tarditate peruenerunt. Eundē ergo denariū accipiūt qui ad undecimam laborare ceperunt quē toto desiderio expectauerunt, qui vel ab hora prima laborauerunt. A Equale em æternæ vitæ retributionem sortiti sunt his qui à mundi initio vocati fuerant hi qui in mundi termino ad fidem uenerunt.

Circa tertium, quod est aduersus patremfamilias: quod rundam murmuratio, subditur:

Venientes autem & primi, arbitrati sunt q; pl9 essent accepturi, acceperunt autem & ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabāt aduersus patremfamilias, dicētes: Hi nouissimi una hora se

P 3 cerue

cerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & æstus?

R Primi in labore videntes nouissimos diurnum accepisse denarium, arbitrari merito poterant quod plus illis essent accepturi, quandoquidem visitato hominum more plus laborantibus, etiam plus mercedis conferatur.

Eadem si Acceperunt tamen & ipsi singulos denarios. Nam (vt despicio dictum est) sicut vna est fides primorum atq; post sequentium & scitum, ita vnus est denarius æternitatis. Quod vtiq; & noquehtiu. his domini non esse debet, ne nosmetipsos cæteris qualime nri amplioris, comparemus, frequenter enim contingit, vt qui longe post ad dei seruitutem veniunt, eos qui se pcesserant feruore spiritus & virtutum meritis antecedit. Quia nec diuturnitas temporum, nec numerositas operu, sed maior charitas meliorq; voluntas augent meritum.

Duplex inquit, illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & æstus. Duplicem murmurandi causam habere videbantur. Tum quod in remuneratione essent vltimi qui labore primi fuissent. Tum quod inæqualiter laborantibus, æquale præmium esset datum. Sed omnia prima illa murmurandi causa, solum murmurant propter secundam, dicentes: Hi nouissimi, videlicet, qui ad horam diei vndecimam ad laborem venerant, vna hora præstite fecerunt.

Pro intellectu horarum istarum, attēde eas non eodem ordine computari qua nos eas vulgo computamus. Nam ordo nostrarum horarū incipit à noctis medio vsq; ad punctum meridianum, & à meridie rursum vsq; ad medium noctis. Aliter autem in scriptura sunt horæ accipiendæ. Quum enim auctore CHRISTO duodecim sunt horæ diei (non quidem diei naturalis, qui diem vna cum nocte complectens, viginti quatuor horis impletur) sed diei artificialis, qui à solis ortu vsq; ad eius occasum protenditur. Huius inquam, diei æquinoctialitē pore, duodecim horæ sunt. Prima accipitur ab ortu solis. Duodecima verò et vltima diei hora incipit in solis occasu. Hora tertia tribus horis à sexta, id est meridie distat, & media est inter horam primam & sextam. Hora nona sicut tribus horis distat à sexta, id est, ab hora meridiana ita etiam æqualis intervallo videlicet spatio trium hora

rum) ab hora duodecima dirimitur.

Ex quibus patet his qui ad opus vineæ vndecima hora venerāt, nō plus quā vnus horæ spatium solē luxisse. Verum est ergo quod dicunt: Hi nouissimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & æstus. Vbi Gregorius.

Pondus diei & æstus portauerunt hi, quos à mundi initio, quia diu hic contigit viuere, necesse etiam fuerat longiora carnis tentamenta tolerare. Vnicuiq; enim pondus diei & æstus ferre, est per longioris vitæ tēpora carnis suæ calore fatigari.

Sed queri potest, quomodo murmurasse dicti sunt, qui saltem serō ad regnū vocantur. Colorum enim regnū nullus murmurās accipit, nullus qui accipit murmurare potest. Sed quia antiqui patres vsq; ad diu aduentum quātūlibet iuste vixerint, ducti ad regnū non sunt, nisi ille descenderet qui paradisi claustra hominibus interpositione sue mortis aperiret. Forū ergo hoc ipsum murmurasse est, quod & rectē pro percipiēdo regno vixerunt, & tā diu à percipiēdo dilatati sunt. Quos enim post peractā iustitiam inferni loca, quāuis tranquilla susceperunt, eis profecto & laborasse fuit i vinea, & murmurasse. Itaq; quasi post murmuratiōnē denariū accipiunt, qui post longa inferni tēpora ad regni gaudia pueniunt. Nos autem qui ad vndecimam venimus, post laborem nō murmurās & denariū accipimus, quia post mediatoris aduentum in hoc mundo venientes, ad regnū ducimur mox vt de corpore eximus, & illud sine mora percipimus, quod antiqui patres cum magna percipere dilatione meruerunt.

Cæterum, si cuiuspiam minus æquum fortē videatur, vt æqualem recipiant mercedem, & qui plurimū, & qui modicum laborauerint, atq; hinc rationabiliter eos murmurasse, qui hora diei prima, id est, mane, ad laborem vocati sunt, attendant quod ista retributio iusta pariter, & misericors est. Iusta quod ad præcedentes, quia datum eis conuentum pretium, misericors verò est, quoad sequētes, qui pro breui labore æqualem cum prioribus mercedem accipiunt. Non igitur iniuste cum primis agitur, si vltimis misericorditer dispensatur.

Sed nec mensuratur præmiū magnitudo (vt dictū est) ex operibus, sed ex feruore charitatis, fieri autem poterunt

Horæ vti
scripturis
accipiendæ
Ioan. 11.

Vt qui minus operantur æqualem cum iis charitatem ha-
 Mar² me beant qui laborant multum, quo fit, vt non iniuste æqua-
 ritū i quo le cum illis, vel certe maius præmiū consequantur.
 fit.

Cæterum & si denarius iste (id est beatitudo electori)
 æqualis sit duratione, non tamen est æqualis in valore.
 Nam in patrisfamilias domo mansiones multe sunt. Alia
 i. Cor. 15
 est enim claritas solis alia claritas lunæ. & alia claritas
 stellarum. Stella enim differt à stella in claritate, sic & re-
 surrectio mortuorum. Verum quia diuine misericordie
 placuit tantundeni mercedis nouissimis dare, quantum ipse
 se pactus fuerat primis, attende quid murmurantibus pri-
 mis paterfamilias responderit. Sequitur enim.

At ille respondens, uni eorum dixit: Amice, nõ
 facio tibi iniuriam, nonne ex denario cõuenisti
 mecum? Tolle quod tuum est & uade. Volo autẽ
 & huic nouissimo dare sicut & tibi. An nõ licet
 mihi quod uolo facere? an oculus tuus nequam
 est, quia ego bonus sum?

T
 Rationabili patrisfamilias rñsione murmur sedat. Et pri-
 mo fecit hoc amicabili ratiocinatione. Amice (inquit) non
 murmur
 vt placatur.
 facio tibi iniuriã, quæ locū nõ habet ubi est mera gratia,
 sed ubi quod iure debetur, negatur. Quod autem non fa-
 cie ei iniuriam ostendit, quia pactam ei reddit mercedem
 Nonne (inquit) ex denario cõuenisti mecum? Quod si
 ita est, vtique ex pacto nõ plus tibi debeo, quapropter, tol-
 le quod tuum est & uade. cõtensus quia mercedẽ præ-
 missam receperit.

Secundo, eisdem murmurantis rationem tollit, dum se
 dicit sic uoluisse. Volo (inquit) huic nouissimo dare, sicut
 & tibi. Quod autem uult, licet ei facere. Sicut enim sola
 voluntas eius causa est productionis omnium rerũ. ita
 eadem sua voluntas causa & mensura est omnis iustitię
 & æquitatis. Vnde & iustum necesse est esse mercedis mo-
 dum, quem ipse statuit. Quoniam ergo regni cœlestis p-
 ceptio, eius est bonitas uoluntatis, rectẽ dicit: An non li-
 cet mihi quod uolo facere? Et vtique licet, quum uoluntas
 sua sit inobliquabilis regula æquitatis, iuxta illud: Vol-
 untas eius, pondus æquum. Non enim locū habet apud
 eam cuiuslibet effectus malitiæ. Stulta autem est quæstio
 hominis

Iob. 11.
 Grego.

hominis contra benignitatem dei. Conquerendum quip-
 pe esset, non si non daret alicui quod non deberet, sed si
 tra deum
 non daret quod debuerit. Vnde subdit:
 querela.

An oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? Vbi
 tertio tollit murmurationem, hæc dignè redarguens, quod
 ex inuidia procedere uideatur. Tunc enim oculus mentis
 nequã esse dicitur, quando ex alterius bono cõspecto, do-
 lore cruciatur. Quur autẽ oculus eius nequã sit ostendit,
 quid dicit, quia ego bonus sum, uidelicet huius. p. breui la-
 bore tantũ conferendo præmij, quantum tibi qui diutius
 laborasti. Et hinc oculus tuus per inuidiam nequam est.
 Sed nemo se de opere, nemo de tempore extollat.

Ad plenitorem eorum quæ dicta sunt intelligentiam,
 quæstio paulò atẽ mora clarius est elucidanda. Quum e-
 nim constat beatos esse qui denarium istum acceperunt,
 quos certum est de illorum omnium qui gratia & miseri-
 cordia dei saluantur, gaudere salute, nec vllum apud eos
 inuidiã, odio, vel murmurationi esse locum, quid tibi ve-
 lit quod hic aduersus dei misericordiam murmurare per-
 hibentur, & non quomodo quicquid murmurare, sed iniquè,
 ita vt ppter hoc à patrisfamilias grauius obiurgari me-
 ruerint, & audire: An oculus tuus nequam est, quod vtique
 non modicum adicit difficultatis.

Quam difficultatem nequaquam soluunt, qui putant
 per hanc murmuratiõnem admirationẽ de diuina bonitate
 esse intelligendam. Sed hoc textus literæ non admittit.
 Ob solam enim admirationem de oculi nequitia nõ fuisse
 sent reprehensibiles. Aduertendum itaque præter paulò antè re-
 citatã b. Gregorij expositionem, Christum hic parabolã
 dixisse, & i parabolis (vt dicit Chry.) nõ oportere nimiam
 in singulis uerbis cura perangi, sed quum quid per para-
 bolam intendat didicerimus, inde utilitate collectã, nihil
 ulterius anxio conatu inuestigandum. Quæ vtique in ex-
 plicandis intelligendisque allegoriis regula est non parui
 pendenda.

Aduertendum proinde parabolã à Christo traditas
 non per omnia & singula uerba nobis conferre, sed in si-
 nem tantum in quem adducitur, quod euãgelicis exem-
 plis libet commõstrare. Vno uidelicet, villicii illius quem
 dominus ex iniquitate commendat, & prudenter fecisset,
 Vbi b. Aug. sententiã est, ne quis hinc discat iniquè agere,
 sicut

Quid de
 hac mur-
 muratio-
 ne tenen-
 dum.

Luc. 15.

sicut ille villicus fecit, eò q̄ parabolis non ex omni parte
vri debeamus, sed iis tantum articulis propter quos illos
induxit Christus, hoc est, vt differemus nobis faciendo s̄
amicos de mammona iniquitatis.

- Luc. 7.** Alterius parabolę exemplum simile est apud Lucam
Mat. 25. de seneratore duos habente debitores. Accedit nihilomi-
Luc. 19. nus apud Lucam pariter & Matthæi exemplū hoc, quo
seruum ignaum dominus suus grauter increpat de ne-
glec̄ta talenti vsura, quod potuisset vsurario tradere, vt
cū lucro illud suus dominus reciperet. Hinc enim nemo li-
citur esse puter vsuram ex mutuo recipere, dicente alio
Luc. 6. loco ipso eodē domino: Date mutuū, nihil inde sperantes,
sed vt hinc discamus donis diuinę gratię nequaquam in-
erti ocio abuti, sed ad dei gloriam & proximi vtilitatē
vigilanter in illis nos exercere debere.

Luc. 15. Eiusdem rei simile est exemplū apud Lucam, vbi so-
lennius coniuuū filio prodigo pater instruxit reuerso, q̄
seniori fratri, qui semper apud patrem manens, mandata
eius nunquam prętererat.

Nota. Porrò secundū Chry. ad hunc intellectum induxit dñs
horum parabolę murmurantiū, nō vt inuidiæ tabo mor-
deret ostenderet, sed vt tanto illos postremo venientes ostē-
deret honore decorari, quantus ad inuidiam ceteros spel-
lere sufficere potuisset. Vult itaq; nō hanc parabolę esse
cōsultionem, q̄ nouissimi primi, & primi nouissimi foret,
sed hoc intendens, quo modo admiratione dignū erat illi-
ud, quod nemo credidisset inæquales operarios, æqualē
recepturos esse mercedem, ita hoc non minus admirandū
quod nouissimi facti sunt primi, & primi nouissimi.

X Sed & aliam huius parabolę expositionē literę (vt
Aliapara videtur) viciniorem quidam inducunt, quæ talis est: Cō-
bolæ ex- stat Iudæos in vineam domini primum vocatos, postre-
positio, mō gentes. Et mane quidem incōpisse laborare Iudæos,
dicente Psalmista: Notus in Iudæa deus (nō em̄ erat alius
in vniuersa terra qui sicut Israel propitium haberet deū)
verū quādo placitū fuit deo, etiā gētes ad sui noticiam &
cultū vocare, quæ nihil boni pri⁹ operare, quasi tota die
steterant ociosę, murmurare cōperūt Iudęi, rati gentiles
qui postremū ad Christi cognitionē veniebāt, nō debere
integrā accipere diurni laboris mercedē, hoc est, gratiam
& dona sancti spiritus, quibus hos indignos Iudæi planē
repu-

reputabant, adeo vt ipse Petrus quoq; immundus & in Act. 10.
dignos qui euangelicam suscipere gratiam, iudicaret,
Donec offensa sibi cœlitus visione, qua lintheum immū-
dis plenum animalibus vidit, & vocem̄ audiuit dicens:
Occide & mādūca, quod quum recufaret rursus audiuit:
Quod deus purificauit, tu cōmune ne dixeris. Vnde &
Cornelio credenti, tamen si adhuc gentili, a Petro dicitur:
Vos scitis quomodo abominatum sit viro Iudæo accede-
re ad alienigenā.

Hæc enim sunt Iudæorum aduersum gentes in princi-
pio nascentis ecclesię murmura. Vnde & commoti sunt
aduersum Petrum Iudæi, quoniā Cornelium baptizasse
dicens: Quare introisti ad viros præputium habentes,
& mādūcasti cum illis? Descendit autem se aduersum hæc
Petrus per ostensam sibi cum oraculo cœlitus visionem,
addens & dicens: Si ergo eandem gratiam dedit illis de⁹
sicut & nobis qui credidimus in dominū Iesum Christū,
ego quis eram qui possem prohibere deum? His auditis
tacuerunt, & glorificauerūt deum, dicens: Ergo & gē-
tibus penitentiā dedit deus ad vitā. Vides sanē vt mur-
murauerūt ex Iudæis legi primū subiectis ad Christi fi-
dem quasi ad opus vineæ domini, primi vocati, aduersus
gentiles magna dei misericordia ad eandem fidē gratiā
& eandem nihilominus mercedem cū illis inuitatos. Et
quia nonnulli inuide in huiusmodi intercedebat, ob col-
latam gentilibus gratiā murmuranti merito dicitur: An
oculus tuus nequam est quia bonus sum?

Circa secundum principale dicitur:

Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi.

Hic inferitur euangelicę parabolę notanda conclusio.
Vbi duo sunt consideranda. Vnum est, dei dispositio
in solita, sed iusta. Alterum est, sententia vera, & metuen-
da. Ibi: Multi enim sunt vocati.

Circa primum dicitur: Sic erunt nouissimi primi, & pri-
mi nouissimi. Quod si de Iudæis & Gentibus dictū intel-
ligimus, manifestum est, Iudæi enim primi fuerūt ad dei Iudęi vo-
lidem & noticiam vocati, nempe populus deo peculiaris, catione
Vnde Psalmista: Quādo diuidebat altissimus gentes, quā primi.
do separabat filios adam, post pauca subiecit:

Pars autē domini populus eius, Iacob funiculus heredi-
tati 3

tatis eius. Et vnde rursus in Exodo loquente domino scri-
ptum est: Filius meus primogenitus israel. Gentes autem
quæ contempere habebantur postremò venientes. facta
1. Pet. 2.
Ro. 9.
sunt gens electum, regale sacerdotium, gens sancta, pop-
ulus acquisitionis, vnde & per Apostolum paulù dicitur.
Gentes quæ non sectabatur iustitiam, apprehenderit
iustitiam, iustitiam autem quæ ex fide est. Israel vero se-
ctando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit. Sic
quæ factum est vt iudæi, qui prius erant, in capite facti sint in
caudam, & gentes quæ in cauda erant, in capite facti sint.

Novissi-
mi primi.

Potest autem quod hic dictum est, Erunt nouissimi pri-
mi, & aliis modis ad adificationem intelligi, videlicet: Pri-
mo de nouissimis ratione dilationis, qui scilicet longè post
alios ad deû conuertuntur. Nouissimi quidem erant sed
quoniam seruiore bonæ voluntatis se præcedentes super-
erant, vti superius dictum est, de nouissimis primi sùt, quo-
modo nonnunquæ qui tardius ad iter exeunt, gradiendi ve-
locitate moram compensantes, eos qui se præcesserant,
non modo consequuntur, sed etiam antecedit. Vnde Greg.
Quid sit hodie aspiciat, sed quid cras futurus sit vnusquis
quæ nesciat. Plerunquæ etenim & qui post nos venire cernit
per agilitatem nos boni operis antecedit, & vix eû cras
sequimur, quem hodie præire videbamur. Ecce quæ Ste,
pro fide moreretur. Saulus lapidantium vestimenta ser-
uabat. Omnium ergo manibus ipse lapidauit, qui ad la-
pidandum omnes exertos reddidit, & tamen eundem ip-
sum in sancta ecclesia laboribus antecessit, quæ persequen-
do martyrem fecit. Hinc quisquæ videat vt proximi quæ
fortasse iacere in vitis conspicit desperare non audeat,
quia diuinæ misericordiæ diuitias ignorat. Hæc Grego.

Alia expo-
sicio.

Secundo potest quod dictum est intelligi de nouissi-
mis ex parte propriæ reputationis. Nam qui propriæ re-
putatione pro humilitatem mentis nouissimos omnium
se constituunt, eiusdem humilitatis merito ante deum pri-
mi sùt. Sicut enim qui se exaltat humiliabitur, ita & qui
se humiliter exaltabitur.

Exposi-
tio
tertia.

Tertio quoquæ potest intelligi de nouissimis humanæ
existimationis. Plerunquæ enim contingit, vt qui hominum
reputatione primi habentur, iudicant deo nouissimi sùt
& conuersio, qui mundo despicibiles sunt & nouissimi
iustia dei retributione fiant primi.

Diues

Diues quondam in delictibus epulo iudicio mundi primus, Luc. 16.
& mendicus ille vberibus plenus fuit nouissimus. Sed
& vtriusque morte rebus repente mutatis, nouissimus pri-
mus, & primus nouissimus effectus est. Vnde & de ele-
ctis stupentes reprobi sunt dicturi: Nõne hi sunt quos ali
quando habuimus in derisum, & in similitudinè impro-
perii? Nos inensati vitam illorum adimabamus insan-
iam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo compu-
tati sunt inter filios dei, & inter sanctos fors illo: uocem est.
Hinc etiam per Apostolum dicitur: Videte uocationem
uestram fratres, quia non multi sapientes secundum car-
naem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ sus-
ta sunt mundi elegit deus, vt confundat sapientes, & infir-
ma mundi elegit deus vt confundat fortia, & ignobilia
mundi & contempribilia elegit deus, & ea quæ nõ sunt,
vt ea quæ sunt destrueret, vt non gloriatur omnis caro in
conspetu eius.

Sed & sæpe contingit (vt dicit Gregorius) vt qui hu-
mano iudicio stare videntur, iam in conspectu diuini iu-
dicii iaceant, & qui hic coram hominibus iacent, ita in
conspetu dei sùt. Vnde & hæc parabola posita est, vt q tar-
de conuertuntur, non desperent, sed fiant audiores, quo-
niam nullus est in hac vita peniteutiæ tam sera, q nõ pos-
sit è tanto seruiore procedere, vt multis meretur priori-
bus, non sic feruentibus anteferi. Nullus ergo quæ diu
viuit homo desperationis locus est. Vtrum quoniam in om-
nibus gratibus hora mortis incerta est, semper quisquæ
debet esse paratus, ne forte si quando potest, bonum ope-
rari non vult, tunc illud incipiat velle, quando non erit
posse. Circa secundum, quod est domini sententia vera &
metuenda, subditur:

Multi enim sunt uocati pauci uero electi.

Quia & ad fidè multi veniunt, & ad celeste regnù pau-
ci pducunt, deº enim q vult omnes hoies saluos fieri & ad
agnitionè veritatis venire, variis modis vocat auctos.
Vocat enim per salutares bonarum cogitationum im-
missiones, quasi ad osium cordis pulsando. Vnde in apo-
calypsi: Ego, inquit, sto ad ostiù & pulso, si quis aperue-
rit mihi, intrabo ad illum, & cenabo cum illo, & ille me
cum. Sed de multis iam verificatur, quod dicitur per Iere-
miam prophetam: Non audierunt neque inclinauerunt
aurem

Nota.
Chry.

Z
Vocatio
triplex.
Greg.
1. Tim. 2.
Apor. 2

Iere. 11.

aurem suam, sed abierunt vnusquisque in prauitatem cordis sui.

vocat signo.
Esa. 11.
Secundo Vocat signi ostensione. Vnde per Esaiam dicitur: Leuabit dñs signū in nationes, & cōgregabit profugos Israēl, & dispersos Iuda colliget à quatuor plagis terræ. Quo signo xpi crucifixi venerandum corpus intellexit, signū vtq; tricolor, albū, veshibus nudatū, rubcū, sanguine pretioso perfusum, & tandem à morte & cruce liuidum. Aggregemur ergo ad signum hoc per albedinem castitatis, per ruborem charitatis, & nihilominus per asperitatem vitæ, & pœnitentiæ salutaris pallorem.

vocat nuntio.
Esa. 50.
Tertio Vocat nuntiorum destinatione. Nō enim cessat nuntios reuocandis errantibus mittere, & angelos videlicet & prædicatores, sed pauci volūt audire Vocantem. Vocauit, inquit, & non fuit qui audiret. Et rursum: Quis ex cis nisi seruus meus, & quis surdus, nisi a d quem misit nuntios meos? Et vnde ex ipsius persona vir sanctus: Seruum meum vocauit, & non respondit mihi, vocat nihilominus tribulatione malorum & dolore. Nam mala quæ nos hic premunt, ad deum ire compellunt. Multi ergo & multiplicitur sunt vocati, pauci verò electi, vbi Gregorius:

vocati vt fugiunt.
Multi hodie conuenimus, ecclesiæ parietes implemus, quis tamen sciat quàm pauci sunt, qui in illo electorum dei grege numerentur. Ecce vox omnium Christum clamat, sed vita omnium non clamat. Plerique deum vocibus sequuntur, moribus fugiunt. Hinc etenim ad Titum Paulus dicit: Cōfiterur feruore deū, factis autē negat. Hinc Iacobus ait: Fides sine operibus mortua est. Hinc & per Psalmistam dñs dicit: Annuntiaui & locutus sum, multiplicati sunt super numerum, vocante autem dño super numerum multiplicatū fideles, quia nōnunq; etiā hi ad fidē veniūt, qui ad electorū numeri non pertingunt. Hi enim fidelibus p̄ confessionem admixti sunt, sed propter vitam reprobam numerari illis in forte fidelium non merentur.

Tit. x.
Iaco. 2.
Hoc ouile sanctæ ecclesiæ hædus cum agnis recipit, sed adrestante euangelio quum iudex venerit, bonos à malis separat, sicut pastor segregat oues ab hædis. Neg etenim possunt qui hic carnis suæ voluptatibus seruiunt, illic in ouium grege numerari. Illic eos à forte humilium iudex separat, qui se hic in superbia cornibus exaltant. Colorū regnā percipere nequeunt, qui hic in celestis fide positi, toto desiderio terrena quæerunt, Et in ultos tales in

tra ecclesiam cernitis, sed eos nec imitari, nec despiciere debetis. Hæc Gregorius.

Quod autem pauci saluantur, non aliunde prouenit, AA quàm ex hoim nequitia. Nam lata porta est & spacioſa Quir via quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrat p̄ pauci saluam. Angusta verò porta & arcta via est, quæ ducit ad salutem, & pauci sunt qui inueniūt eā. Sanè viā illam spacio Mat. 7. sam pergūt, qui voluptatū carnis suæ amatores sunt magis quàm dei. Quibus per apostolum dicitur: Si secūdum Ro. 8 carnē vixeritis, moriemini. Secūdum carnem autē desideria Viuentium hominum (clia x̄ pianoſi) lōge maxima pars paucitas est. In cuius rei rypū, Plures fuerūt filij Iſmael qui secūdum carnem natus est, quàm Isaac qui natus est secūdum spiritum, Et inundate diluio, pauci (id est, octo homines) in Gen. 25 uenti sunt vita digni. Sed & in quinque ciuitatibus Sodo Gal. 4 mortuū, non sunt decem viri boni reperti, Similiter & nunc, etiam in omni hominum genere, plurimos esse constat libidine carnis deprauatos, q̄ propter Christi imitationem carnis suæ dormitores. Vnde Augustinus: Eō dilapsa est humana peruersitas, vt pro viro habeatur, nō qui libidinis est victor, sed qui à libidine fuerit superatus.

Proinde nō secūdum carnem, sed & secūdum mētē, humanū genus grauius nimis corruptū est, & erga deū, & erga suæ cōiōres naturę. Pauci enim inueniunt deū timētes, pauci deo ex animo seruientes, paucissimi dei sinceriter diligētes. Passim est iam cernere, indignę sacra tractantes, dei præcepta cōtēnētes, ea quæ dei sunt vilipendentes, & quod his oibus est grauius, deū & sanctos blasphemantes. Plures olim erant cū puero. Iſo Abſalō, q̄ cum Dauid. Et nūc plures cernuntur obiecti peccato q̄ deo. Sed & erga proximum adeo nunc corrupta est humanæ mentis aſectio, vt meritū iam locum habeat, quod per quendā dicitur: Viuitur ex rapto, non est hospes ab hospite tutus.

Ouid.
Non focer à genero, fratrum quod gratia rara est. Rara sanè est fraterna dilectio, rara fides, iustitia rara, rara benignitas, rara erga pauperes misericordia, veritas rara, iuxta quod per Osee dicitur: Non est veritas, non est misericordia, non est scientia sc̄i in terra. Maledictum mendacium, furum, homicidium, & adulterium inunda uerunt. Vigent odia, schismata, sectæ, hæreses, contentiones, rixę, discordiæ, inuidiæ, detractiones, fraudes, dolus, violentię

Li. de io.
cordis.

Hoim ge
nus vt de
prauatū.

2. Reg. 13

Osee. 4.

violentiæ pauperum oppressiones, vsurę sine vlla legum reuerentia vbique passim effusa habentis dominatur.

Sane quum in humana voluntate gemina sit adfectio, commodi, videlicet, & iustitię, sola nunc adfectio cõmodi di regnare conspicitur, affectione iustitię serè prorsus excludit. Omnes, inquit, Apostolus, quæ sua sunt querunt, nõ quæ Iesu Christi, Et vnde per Ieremiam prophetam dicitur: A minore vsque ad maiorem, omnes auaritię studet, à propheta vsque ad sacerdotem, cuncti faciunt dolum. Et per Esaiam: Conuersum est retrorsum iudicium, & iustitia locum stetit. Quia corrui in plateis veritas, & aequitas non potuit ingredi. Et facta est veritas in obliuione, & qui recessit à malo, prædã patuit. Quæ quum ita se habeant, quis miretur per paucos saluari? Si enim vix iustus saluabitur, impius & peccator vbi parebit? aut quis finis eorum qui non credunt euangelio? Licet tamẽ numerus electorum simpliciter & absolute (i. secundum se consideratus) sit maximus, iuxta quod Ioannes in Apocalypsi vidit turbam (nempe electorum) magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, & populis & tribubus & linguis, stantes ante thronum dei, & iuxta quod Abrahæ dominus promissit, dicens: Suscipe caelum, & numera stellas si potes, sic erit semen tuum, quo semine electi intelliguntur, attamen comparatione multitudinis reproborum, hi qui salui sunt, pauci sunt. Et ad hunc sensum intelligendum est quod hic dicitur: Multi sunt vocati, pauci verò electi.

Dominica in se

X A G E S I M A.

Quum turba plurima conueniret, & de ciuitatibus properarent ad Iesum. Lucę octauo.

Præsens sancti euangelii lectio, tria summatim comprehendit. Primum est, Verbi cœlestis gratiosa disseminatio. Secundum est, recipiendo diuini verbi semine varia in audientibus dispositio, ibi: Et

Et dum seminat. Tertium est, discipulis sciscitantibus parabolę expositio, ibi: Interrogabant autem eum.

Circa primum tria sunt consideranda. Primum est, turbę plurimæ ad Christum cõfluxio. Secundum est, ad turbas christi parabolica loquutio, ibi: dixit per similitudinem. Tertium est, fenum serentis semen benigna egressio, ibi: Exiit qui fenum.

Circa primum est præmittendum, quare dominica præsens, dominica in sexagesima vocetur. Sed huius ratione dominica proxime præcedenti assignauimus. Nam quia ratione illa dicta est dominica in septuagesima, & ista dominica in sexagesima est appellata. Ab vltima enim septem dicitur quæ suis officiis mysticã humani generis significat captiuitatẽ (quæ ab Adã prothoparietate incipit, in principio. s. primæ ætatis mundi, & in septima mundi ætate est terminanda, præfigurata nihilominus per septuagenariam illam filiorum Israel siue Iudatę gentis in Babylone captiuitatem) ab vltima inquam septem harũ dominicarum, dominica præsens est ordine sexta, sicut & præcedens est septima. Et sicut illa initium primæ ætatis videlicet ipsam Adã, ita & dominica præsens secundam mundi contempletur ætatem, quę videlicet initium habuit à Noe, quod vtiq; præsentis diei matutinales lectiões insinuant.

Porro captiuitatẽ hanc non modo prothoplastus Adã, sed & vniuersum genus humanum incurrit, nec ab ea nisi in septima illa & beata ætate liberatur. In primæ ætatis initio Adã ipse ob præuaricatiõis culpã è paradisi delictis in ærumnas multas, & moriendũ ineluctabilem necessitatem (quasi in captiuitatem) irato sibi deo pellitur. In initio autem secundæ mundi ætatis gratis (prout in huius diei officio, vt iam dictum est, recollitur) propter nefanda hominum peccata mundo impiorum diluuium superinduxit, & demptis octo animabus per arcam saluat, deleuit vniuersos.

Licet autem & ipsa presentis temporis ecclesię mortalitati corruptionique subiecta, necdum ad æternæ vitę felicitatem, libertatem vtiq; glorię filiorum Dei (quasi in terram suam à longo postluminio) sit regressa, attamen et huiusmodi regressiõis spes per Dei misericordiã aperitur, & hoc tam in officio iam dicta præcedenti

dominica, ubi pro vite æternæ mercede per denarium ꝑ
missum designata, operarii in opus dei vocantur, quam
in officio dominicæ hodiernæ, ubi sub parabola sparsi se-
minis designato dei verbo, ꝑ penitentes, vt in opere
ad quod vocati sunt, fortiter perseuerent, quasi ad cibum
vite (cibum viteque huiusmodi operariis necessarium)
inuitantur. Clamante iustificato domino & dicente: Qui
habet aures audiendi audiat.

His præmissis ad euangelicam lectionem est acceden-
dum, in qua (vt dictum est) primum notatur turbæ pluri-
mæ ad Christum confluxio. Quum turba, inquit, pluri-
ma conueniret. Vnde apud Matthæum: In illo die exiens
Iesus de domo, sedebat secus mare, & congregata sunt
ad eum turbæ multæ, ita vt in nauiculam ascendens sede-
ret, & omnis turba stabat in littore. Vbi Hieronymus.

Non poterat, inquit, populus domini Iesu intrare
nec esse ibi, ubi Apostoli audiebant mysteria, ideo miser-
ator & misericors Dominus egreditur de domo sua, &
sedet iuxta seculi huius mare. Porro benignam lucrandis
animabus domini sollicitudinem ante lectionis huius ini-
tium etiam Lucas ostendit, dicens: Iter faciebat ꝑ ciuita-
tes & castella prædicans euangelium regni dei, & duo-
decim cum illo. Et mulieres aliquæ quæ erant curatæ ab
spiritibus malignis, & infirmitatibus, Maria quæ vocat
Magdalene, de qua demonia septem exierant, & Ioanna.
Vxor Christæ procuratoris Herodis, & Susanna, & alie
multæ quæ ministrabant ei de facultatibus suis: fuit enim
Iudaicæ consuetudinis, nec dicebatur in culpam morte
gentis antiquæ, vt mulieres de substantia sua victum at-
que vestitum præceptoribus ministrarent. Hoc quia scan-
dalum facere poterat in nationibus, Paulus se abieuisse
memorat, dicens: Nunquid non habemus potestatem,
sorores mulieres circumcuedendi, sicut & ceteri Apostoli
faciunt?

Ministrabant autem domino de substantia sua, vt
mereret earum carnalia, cuius illæ spiritualia merebant.
Non quomodo indigeret cibis dominus creatorum, sed
vt typum ostenderet magistrorum, quæ vultu atque vestitu
ex discipulis deberent esse contenti.

Quum turba plurima conueniret. Aduerte quæ quo-
ties in euangelio turbæ vocabulum interseritur, sicut di-
uerfi-

uerfitas hominum ita & diuerfitas intimitur voluntas. Turba ita
tum, itaque turba hæc multitudo erat: & variis homini-
tentione
bus congregata, qui non vno animo, neque vna voluntate varia,
te conueniant, sed aliis alia intentio, aliis sensus & ali-
affectus erat. Quidam enim venerant vt sanarentur, qui-
dam vt instruerentur, curiosi quidam vt stupenda ipsi
opera mirarentur, quidam vt ipsius (si quo modo possent)
aut verba calumniantur, aut facta.

Hæc animorum in turba varietas in sequentibus ap-
paret, ubi parabole ostenditur eundem Christi sermo-
nem, alios negligenter, alios inconstanter, alios malignè,
alios benignè excepisse.

Circa secundum, quod est Christi ad turbas parabola
loquutio, subditur:

Dixit per similitudinem.

Apud Matthæum habes. Et loquutus est eis multa in pa- C
rabolis. Dominus in parabolis more suæ providentiæ lo-
quebatur, vt qui cælestia capere non poterant, per simi-
litudines terrenas audire percipere potuissent. Et quoni-
a
turba non vnus sententiæ est, sed diuersarum in singulis
voluntatū, loquutus ad eam in multis parabolis, vt iuxta
varias voluntates, diuersas reciperent disciplinas.

Et notandum quòd non omnia loquutus est eis in
parabolis, sed multa. Si enim dixisset omnia in parabolis
absque emolumento, populi recessissent. Perspicua igitur
misericordia obscuris, vt per ea quæ intelligunt, prouocentur
ad eorum notitiam quæ non intelligunt.

Videns itaque dominus maximam hominum mul-
titudinem non modo de villis, & vicis, & agris, & castel-
lis, sed & de ciuitatibus ad se conuenisse, ingenti charita-
tis suæ seruore, prædicat eis per similitudinem.

Loquebatur sanè per similitudines. Primo, vt atten-
tiores faceret auditores. Consecuerunt enim homines ex-
ercitari in obscuris & manifesta contemnerent. Cur loq̄
in para-
bolis.

Secundo, vt indignis celaretur sententiæ, iuxta quod
in sequentibus restatur, dicens: Vobis datum est nosse my-
sterium regni dei, cæteris autem in parabolis, id est, vo-
bis manifestè, cæteris obscure, qui quoniam intellectus nõ
acquiescunt, maius de intellectu peccatum habent. Vnde
de Chryostomus.

Qui sanctum dat canibus, canes non sanctificant.

Benigna
Xpi soli-
citu.

Beda,

1. Cor. 9

& si margaritas des porcis, nequaquam ex eis nutriuntur. Sed magis canes sanctum inquinant, & porci margaritas confringunt, aut forsdant, ita si hominibus malis & indignis celestia mysteria tradideris, illos non illuminant, sed ipsi blasphemando veritatis testimonia coinquinant.

Tertio loquebatur dominus in parabolis, propter sententiam dignitatem, quæ congruis verborum exemplis velanda erat, quomodo vel preciosa margarita, vel sanctorum quorumlibet veneranda reliquia, propter eam solent dignitatem inuolu.

Quarto, vt notet res similitudine auditu verbi sensus & efficacius audientium mentes penetret, & tenacius hæreat in memoria.

Denique, vt studiosis daretur occasio, labore pio sententiam parabolæ inuestigandi, & sapientiæ celestis thesaurum (quasi in altum fodiendo) reperendi, dicente xpo: Scrutamini scripturas. Porro (teste Psalmista) beati qui scrutantur testimonia eius.

Circa tertium quod eius, suum semen ferentis benigna egressio, subditur:

Exiit qui seminat, seminare semen suum.

Ipsè dominus in sequentibus significationem seminis exposuit, quis autem sit is qui seminat, nobis querendum relinquit. Sed fatorem istum nullum melius quam ipsummet dei filium intelligere possumus, qui de sinu patris quo creatur non erat accessus egrediens, in hunc mundum, ac verbum veritatis quod apud patrem vidit, humano generi & per seipsum, & per eos ipse ad hoc elegit seminavit, iuxta quod in eius laudibus per Abacuc, ppheta tam dicitur: Egressus es in salutem populi tui. Vel certe exiit ad seminandum, quum post vocatam ad fidem istam partem synagogæ electam, ad collectionem quoque gentium, gratiæ suæ dona diffudit. Quod etiam suo itinere designavit, quum post prædicationem domi habitam ad mare doctus exiit.

Denique in domo prædicans quosdam ob blasphemiam suæ scelus irremissibile deseruit, quosdam ob deuotionem pietatis, matrem suam appellauit & fratres. Quod differentiam manifeste Iudaicæ gentis exprimit, in qua multi dño rebelles, nonnulli sunt diuina adoptione condigni.

Exiit ergo qui vbique est, exiit inquam, non localiter,

ter, sed quia per amicum carnis nobis propinquit. Decet autem aduentum proprium christus exitum nominat. Eramus enim exclusi à deo, sicut rebelles regi condempnati & eieciti sunt. Quicumque vero reconciliare vult eos, exundo ad ipsos extra cum eis loquitur, donec dignos factos aspectu regio eos introducat. Sic enim fecit christus.

Exiit autem nunc, non vt agricola, perderet aut combureret terram, quomodo alibi loquens, dicit: Rex autem quum audisset iratus est, & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succedit igni, nõ inquam exiit perdere neque iudicare, quomodo exiit ut iudicet viuos & mortuos, sed exiit seminare. Sæpe enim agricola qui seminat, ob aliam causam exiit, & non solum vt seminet.

Exiuerunt sane & alii nonnulli à patria celesti, nepe angeli, qui & ad homines descenderunt, non tamen vt sererent. Neque enim satores erant, sed administratori spiritus in ministerium missi. Moyfes etiam & propheta, nõ seminauerunt hominibus mysteria regni celorum, sed retrahendo insipientes ab errore nequitiæ & cultu idolorum, quasi combellant animas hominum, & in noua iudegebant. Solus autem omnium factor verbum Dei exiit euangelizare noua semina, mysteria scilicet regni celorum.

Exiit autem seminare semē, non alienum, sed suum. Non enim accepit verbum quasi mutatum, quum ipse naturaliter sit verbum dei. Non sic suum proprium semen seminavit Paulus, siue Ioannes, sed quod acceperant seminauerunt. Christus autem proprium è seipso semē protulit non aliunde acceptum. Vnde & Iudæi mirantes dicebant: Quomodo hic literas scit, quum non didicerit?

Porro factor celestis triplicem legem quasi triplex semen super bonos & super malos, super beneuolos et super induratos, quasi super omne genus terræ, seminat, id est, legem naturæ primum, deinde legem figuræ noui fime legem gratiæ. Per primam dedit homini prudentiam discernendi inter bonum & malum, iustum & iniquum, ita vt etiam gẽtiles quæ aliam legem nõ acceperunt, peccadõ, sint nõ excusabiles, quum omnia diuinæ legis præcepta (quæ decalogum dicimus) in eorum & quorumlibet hominum conscientis ac iudicio rationis, sint indelebiliter exarata per le-

Mat. 22.

Euf. bius

Heb. 7.

Ioan. 7.

E

Lex tri-

plex qua

si tripl ex

semen.

Q 3 gem

Chry.

D
Xps ipse
vt semina-
tor
exiit.
Beda.

Mat. 12

gem Verò figuræ, id est, legem Moysi, præcepta legis nature declaravit. & ad hominū auctus applicuit, promissiones etiam in ea & comminationes feminavit, iuxta quod in ea loquente per Moysen domino scriptum est: En pono vobis hodie benedictionem & maledictionem. Benedictionem, si obedieritis mandatis dñi Dei vestri quæ ego hodie præcipio vobis: maledictionem, si non obedieritis mandatis domini dei vestri. Denique etiam legem Evangelicæ gratiæ (quæ vtiq; est lex amoris) feminavit. Vnde ipse ait: Si diligitis me mandata mea servate. Hanc humana carne indutus (vt dictum est) exiit semina re, vnde & dixit: Exiui à patre & veni in mundū. Et rursum alibi: Quia & a liis, inquit, civitatibus oportet me evangelizare regnum dei, quia ideo missus sum.

Hanc tantam filii Dei dignationem previdens propheta: Quare, inquit, quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum? Quare futurus es velut vir vagus, & fortis qui non potest saluare? Exiit ergo quasi colonus, & vtiq; ad labores, nō ad oculū exit. Nō em̄ coloni est ociari. Laboravit dñs in operando generis humani salutem in medio terræ. Vñ & in euangelio legitur, qm̄ Iesus fatigatus ex itinere, sedebat sic super fontem. Et notanter ait: Sic, id est, sessus, ieiunus, famelicus & sitibundus, adeo vt à muliere haustum aquæ petere quætamen ei illa negavit. Vnde ait ex ei? persona Aug.

O homo, cum esses inimicus patri meo reconciliaui te per me, laboravi, sudavi, caput meum spinis opposui, manus meas clavi perforauerunt. Incaeca latus meum aperuit, sanguinem meum sudi, animam meam posui, vt cōiungeret te mihi, & tu diuideris à me, Et quia (iuxta sententiam Apostoli) fideles dei agricultura sunt, intelligamus saturē hūc, in eorū mētēs gratiæ semē vsq; adhuc, & semper feminare. Seminavit enim in oēs semen pie cōpactio nis semē salutaris cognitionis in intellectu, semē bonæ voluntatis in affectu, & semen bonæ operationis in effectu.

Huius exemplo à peccatis & vitiis, quæ ab huius seculi amore, fideles quique exire non dubitent, seminatur & ipsi tam operi bonorum semē, q̄ sermonū. Nā de iis q̄ in piis semināt operibus per Salomonem dicit: Seminātū iustitiā merces fidelis, Vñ & Apostolus monet dicens: Dum tēp̄ habemus operemur bonū ad oēs, maxime autem ad domesticos fidei.

domesticos fidei. Et subdit: Bonum autē facientes non desiciamus, tēpore enim suo metemus nō deficientes. Et iterum alibi: Nolite errare, de q̄ non irridetur. Quæ em̄ seminaverit homo hæc & metet. Qui em̄ seminavit in carne sua, de carne & metet corruptionem. Qui autem seminavit in spiritu, de spū & metet vitam æternam. Sapienter feliciterq; seminaverant, de quibus per Psalmistā dicitur: Eunt ibant & flebant, mittentes semina sua. Venientes autē venient cum exultatione, portantes manipulos suos.

Sed & feminare decet fideles semen doctrinæ salutaris. Vnde & Paulus Apostolus feminis verbis ab Atheniensibus est appellatus. Huius feminis seminatori dicit: Agrum tuum nō seres diuerso semine. Cuius contrarium faciunt, qui femini cœlestis verbi, permiscere non cessant. Diaboli errores & hæreticam suam prauitatem, nempe semē diaboli, qui designatur in euangelica parabola per inimicū hominem, qui quum dormirent homines, super semina uit zizania in medio tritici. Et hoc quidem strenuē per suū satellitiū (videlicet pseudopredicatores) exequitur. Et quum sit ipse diuinorum operū peruerus amulor in intellectu humano seminavit caritatem, in affectu seu voluntate seminavit malitiam, in effectu verò seminavit operum iniquitatem, vt homo per opera mala fructificet Rom. 6. morti, siquidem stipendia peccati mors.

Porrò doctrinæ sanę seminator (vtiq; sator boni seminis) si quod seminavit non statim oritur & crescit, nō propter hoc quasi qui operā perdat pusillo fiat aīo, nā vt in misit p̄ cons. quantibus patebit) etiā ipso dei filio semināt, tantū dicatur, quarta pars seminis proficit in fructū, ceteris tribus periculis sine vtilitate. Quæ ergo videt ex femine doctrinæ salutaris paucos ad correctionē morum edificari, deo tōmittat, tantū curet ne hoc cōtingat sui culpa, ne ipsum illa cōminatio quæ in lege scripta est cōprehendat, qua dicitur: Sementem multā iacies in terrā, & parū inde cōgregabis. Vnde & per Esaiam dicit: Triginta modij seminis faciet modios tres. Quin & paulus ipse magister & doctor gentiā in vanū sepe p̄dicauit. Quapropter & ad p̄dicationis suæ cōstēptores Iudæos dixit: Vobis oportebat primū loqui verbū dei, sed quā repellistis illud, & indignos vos iudicatis æternę vite, ecce conuertimur ad gentes.

Attamen propter hoc (vt iam dictū est) nō debet fide-

Deut. 17.

Ioan. 14.
Luc. 4.

Iere. 14.

Ioan. 4.

Li. contra
heres.1. Cor. 3.
Semen
triplex.F
Quid nos
cōueniat
feminare

Act. 17.

Leu. 19.

Mat. 13.

Rom. 6.

Longani

P̄

Deu. 18.

Esa. 5.

Act. 13.

lis prædicator sanctæ prædicationis opus intermittere quam diu sunt qui sanæ doctrinæ aures accommodant. Audiat dicentem: Manè semina semen tuum, & vespere non cefset manus tua, quia nescis quid magis oriatur hoc aut illud, & si vtrumq; simul, melius erit. Nescit enim vbi gratiam suam largit⁹ sit deus. Sed & ipse quicquid de auditoribus contigerit sua mercede apud deum non carebit: Ait propheta sanctus non exaudivit⁹ à domino oras pro indignis: Oratio mea in sinu meo conuertetur.

HOMILIA SECVNDA.

Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cœli comederunt illud. Lucę. viii.

In hac Euangelicę lectionis parte duo restât consideranda. Primum est, recipiendo diuini verbi semine varia in auditoribus dispositio. Alterum est, discipulis fœscitantibus Euangelicę parabolę expositione. Ibi: Interrogabant autem eum.

Circa primum tria describuntur. Primum est, dispositio in quibusdam vitiosa. Secundum est, in paucis dispositio conueniens & virtuosa. Ibi: Et aliud cecidit in terram bonam. Tertium est, christi exclamatio pia & adfectuosa. Ibi: Hęc dicit.

Circa primum notandum est, duo esse genera eorum qui semina satoris huius cœlestis recipiunt. Primum est, eorum qui digni habiti sunt vocacione cœlesti, sed labuntur à gratia propter negligentiam & torporem. Secundum est multiplicantium semen in fructibus bonis. Ostendit autem in euangelio secundum Mattheum tres differentias in quolibet gradu. Nam primi, id est, qui corruptum sunt semen, non similem habent perditionis modum. Et secundi, id est, qui ab hoc semine fructificant, non æquam recipiunt copiam. In aliis enim centesimum, in aliis sexagesimum, in aliis centesimum fructum adfert. Porrò quo ad eos penes quos cœlestis semen ad fructum non peruenit, ait: Et dum seminat aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cœli comederunt illud.

Non

Non dixit, quod seminas proiecit aliud secus viã, sed Theoph. quia semen cecidit vel secus viã, vel super petrà, vel inter spinas. Nam Christus vsq; vbi vitę seminas, docet quidem rectum salutaremq; sermonem, sed idem sermo diuersimode cadit in audientes, vt quidã eorum via dicantur, quidam petra, quidam spineta, quidam vero terra bona.

In hoc autem apparet mira diuinę pietatis clemẽtia, quod sic verbum suum spargere dignatur, vt cadat non solum in terram bonam, sed etiam secus viam, & in petra, & inter spinas, quandoquidem non incertus præfœiret, quia non fructificaret nisi in terra bona.

Sed quia rationales mentes sunt & liberum habentes gnis⁹ diuini arbitrium, quæ hic siue per viam, siue per petram, siue per spineta designantur, & per eandem arbitrij libertatem admiculatę gratia dei terra bona possunt fieri, qui nunc terra bona non sunt, ipse qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem venire veritatis, nulli verbũ negauit, sed iustitię solem oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Vnde Chry. Increpandus esset agricola qui super sensibiles spinas, & petram, & viam seminare. Non enim possibile est petram terram fieri, & viam non esse viam, & spinas nõ esse spinas. In rationalibus vero fecit viam. Possibile est enim petram conuerti in terram pinguem & viam non conculcari, & spinas dissipari.

Porrò quo ad expositionẽ huius parabolę spectat, Beda. quæ dominus exposuit pia fide, & reuerenter suscipienda sunt. Quæ autem tacita nostrę intelligentię dereliquit, prout ipse donare dignabitur sunt exponenda. Semen quoque secus viam cecidit duplici læsura disperit, & à viatibus scilicet conculcatum, & à volucris raptum.

Via ergo cor est assiduo malarum transitu cogitatio. Semen attritum atq; arefactum, ne verbi semẽ excipere ac quod se germinare sufficiat. Atq; ideo quicquid boni seminis vici nia talis viæ contingit, pessime cogitationis meatu, conculcatum, à dæmonibus eripitur, qui volucres cœli (quia per aera volitant) appellantur. Itaq; quidam audientes verbum nõ retinent, quia diabolus cui per malas cogitationes eorum cor peritum atq; occupatũ est, ita illud tollit, vt illius amplius nõ recordentur, veluti si cadat semẽ secus viam, & aues illud tollant, vnde per sapientẽ dicitur.

Ezē. 11.

Psal.

Euse.

Duobus modis semen recipitur.

Mat. 19.

A

Ecc. 2. tur: Cor fatui quasi vas confractum, omnem sapientiam non tenebit. Nam & qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapient. Et animalis homo nō percipit quæ sunt
Rom. 8. spiritus dei. Stultitia enim est illi, videlicet hæc audire.
1. Cor. 2. Sed nec recipit stultus verba prudētis, nisi dixeris ea quæ versantur in corde eius. Sequitur:

Et aliud cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem.

Beda. Io Veræ fidei vomere penetratū. Hoc est autē humor ad Semen su radicem feminis, quod iuxta aliam parabolam oleum ad præparat lampades virginū nutriendas, ad est, amor & perseverantia virtutis. Porro cor durum (vt ait Bernar.) est quod nec cōpunctiōe scinditur, nec pietate molliitur, nec mouetur precibus, minis nō cedit, flagellis indurat, ingrātū ad beneficia, ad consilia infidum, ad iudicia velox, inuerecū dum ad turpia, impaudium ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, præteritorū obliuiscens, præsentium negligens, futura nō præuidens. Et infra: Et vt breuiter (inquit) duri cordis mala complectar, ipsum est, quod nec deum timet, nec homines reueretur.

Ephe. 4. Verum quia neminem sic præterit mīa dei, quin eius liqua detur gratia secundum mensuram donationis xp̄i, iuxta quod in Iob scriptum est: Super quem non surget lumen illius: credendum est quia interdum non nihil vel auditū extrinsecus, vel intrinsecus inspiratū verbi diuini vel salutaris compunctiōnis, huiusmodi hominis mentis incidit, quia tamen nullum habet stabilitatis propōsitū, nullum spiritalis gratiæ nutrimentum (quasi quo nutriatur humorem) in fructum boni operis conualecere non potest, sed arefcit. Sequitur:

Et aliud cecidit inter spinas, & simul exortę sp̄i nę suffocauerunt illud.

D Hic designatur hi in quibus per auaritiā & appetitum voluptatū, & sollicitudines mundanas (quas spinas Christus nuncupauit) immisum verbi semen suffocaf. Et quidem hæc spinę in præsentī m̄tem acriter pungūt, in futuro autem paratur ex eis ignis, quibꝰ anima pecca

trix

trix incendat. Et simul exortę spinę inquit, sunt quippe nonnulli qui ex auditu dei verbo cōmoniti, & bene volunt facere nihilominus suis vicitiis inferuire, quod quia nequaquam fieri potest bene dicitur: Suffocauerūt illud. Sicut enim spinę non permittunt ortū si men, sed ex sui cōdenfatione suffocant immissum, sic vitæ præsentis sollicitudines, spirituale semē fructificare non sinunt. Licet enim ad verbum prædicationis (vt dictū est) secum meliora proponant, dum tamē rebus mundanis longē maiori cura intendūt, dei verbum quod iam in eis ortū fuerat, quasi pungentium curarum densitate suffocatur.

Attende quod primū semen nō germinat, sed nō multū erigitur, quia nō habet humorē. Et sicut apud Marcū dicit, nō habuit terrā multā, & statim exortū est, quoniam non habebat altitudinē terrę. Porro altitudo terrę quæ cōpenter exulta verbi semen debuerat excipere, pb̄itas est animi disciplinis cōlestibꝰ exercitati, atqꝰ ad auscultandum obediendūqꝰ diuini colloquiū regulariter instituti. Tertium autē semen iam eleuatur in fructum, sed non fructificat, quia (vt iam dictū est) suffocatur à spinis.

Circa secundum, quod est recipiendi seminī dispositio conueniens & virtuosa, subditur:

Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum.

Bona igitur illa terra est, quæ est exulta, nec ipsa via est, quæ nō colitur, bona terra est quæ à lapidibus obstinationis est purgata, & spinas seculariū desideriorum non habet. In huiusmodi terra bona, cōleste semen primo figit radicem per credulitatē & fidem, germinat per piū desiderium & bonam voluntatem, erigitur in fructum per rectam intentionem, floret virtutibus, fructificat operibus sanctis, Ortum (inquit) fecit fructum centuplum. Vbi per cētēnarium magna perfectiō designatur, iuxta quod de illo qui sua pro domino terrena relinquit, dicit: Centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Nam quisquis pro dei nomine temporalia atqꝰ terrena cōtemnit, & hic perfectionem mentis recipit, vt iam ea nō appetat quæ contempnit, & in sequenti seculo ad æternam vitæ gloriam peruenit,

Chry.

Beda.

E
Semen in
terra bona.

Beda.

Mat. 19.

Terra

Terra ergo bona fructu centuplo fecundatur, quādo cor docile, virtutum spiritalium perfectione donatur.

Circa tertium, quod est Christi exclamatione pia & casta uoſa, ſubditur:

Hęc dicens clamabat: Qui habet aures audiēdi audiat.

Ioan. 7. Clamor iſte magni adſecti iudicium eſt, ſicut & ille de quo loānes ait: In die magno feſtiuitatis, ſtabat Ieſus & clama- bat: Si quis ſiuit, ueniat ad me, & bibat. De Chriſti cla- more Auguſtinus.

9. confeſ. Introiit (ingr) dñs Ieſus xp̄s clamans dictis, factis, ca. 12. F morte, uita, deſcenſu, aſcenſu, ut redeamus ad eū. Clamat ſurdus ut audiāt, clamat dormiētibus ut euigilet, clamat trāſeuntibus ut attendāt, clamat ignorantibus ut intelligant, clamat errantibus ut redeant, clamat peccatoribus ut pēniteant. Clamauit quidem p̄dicando - clamauit orando, clamauit tandē moriendo. Quotidie adhuc ē cor- lis clamat, iuxta quod per Pſalmiſtam dicitur: Intonūe de celo dñs, & altiffimus dedit uocem ſuā. Et quidē hęc ſua uox eſt: Venite ad me omnes qui laboratis & onera ti eſtis, & ego reſciam uos. & tantos adhuc clamores cō- temnimus. Quid autem clamauerit aduerſe.

Quib? cla- mat xp̄s

Mat. 11. Qui habet aures audiēdi, audiat. Quoties hęc admo- nitiuicula uel in euangelio, uel in apocalypſi loānis in- terponitur myſtic eſſe quod dicitur, quærendumq; ad no- bis intentius oſtenditur. Omnes ſanē qui illic aderant au- res corporis habebant. Sed qui cunctis aures habentibus hęc dicit, proculdubio aures cordis requirit.

8eda. Hinc etiā per Ieremiā clamat dicens: Terra, terra, terra, audi ſermonē dñi. Nam & ſi homo eſt qui hęc loquitur, ſermo tamen dñi eſt. Vnde & ad p̄dicatores ſuos loquitur dñs: Qui uos audite, me audite. Et qui uos ſpernit, me ſper- nit. Quibus etiā in cœli aſcēſe Deipit, dicens: Euntes in mundū uniuerſum, p̄dicatē euangelii omni creaturæ.

Grego. Quod utiq; ipſus p̄cepit uniuerſis vſq; in finem ſeculi inuēctū, oūi ſuari paſtoribus inuēctū eſt, ipſi uiderint ut i aduē- tu dñi fideles inueniant. Quod ſi ſacerdoti p̄cipitur ut p̄- dicit, conſequens eſt ut & populo p̄ceptū ſit ut atten- dat. Vnde & eccleſiaſticis decretis ſancitum eſt, ut qui ſa- cerdote in eccleſia uerbum dei p̄dicatē, uerbi cōtem- ptor de oratio nō egreſſus fuerit, excommunicetur.

Luc. 10. Qui uos audite, me audite. Et qui uos ſpernit, me ſper- nit. Quibus etiā in cœli aſcēſe Deipit, dicens: Euntes in mundū uniuerſum, p̄dicatē euangelii omni creaturæ.

Mar. vlt. Quod utiq; ipſus p̄cepit uniuerſis vſq; in finem ſeculi inuēctū, oūi ſuari paſtoribus inuēctū eſt, ipſi uiderint ut i aduē- tu dñi fideles inueniant. Quod ſi ſacerdoti p̄cipitur ut p̄- dicit, conſequens eſt ut & populo p̄ceptū ſit ut atten- dat. Vnde & eccleſiaſticis decretis ſancitum eſt, ut qui ſa- cerdote in eccleſia uerbum dei p̄dicatē, uerbi cōtem- ptor de oratio nō egreſſus fuerit, excommunicetur.

re quib? e. ſacerdo- re de con- ſo. d. r.

Cibus enim mentis eſt ſermo dei. Non enim in ſolo pane uiuit homo, ſed in omni uerbo quod procedit de ore dei. Et quaſi acceptus cibus ſtomacho languēte reicitur, quā Grego- do auditus ſermo in uentre memoria non tenetur. Sed quiſquis alimenta non retinet, huius proſectio uia deſpera- tur. Aeternæ ergo moris periculum formidate, ſi cibū quidem ſanctę exhortationis accipitis, ſed uerba uite, & alimenta iuſtiæ in memoria non tenetis.

Porrō tribus modis cibus cibum animæ. Dei uerū G- bum, à perliſque delinquitur. Sunt enim qui id audiēte p̄- Trib? mo- ſus reſugiunt, ſimiles a- grotis qui iam nulli cibū admittē- dis circa- tunt, quorum proſectio ſalus eſt deſperanda. De quibus p̄ uerbum Pſalmiſtam dicitur: Omnem eſcām abominata eſt anima delinq̄- eorum, & adpropinquauerunt vſq; ad portas mortis. Quibus & per ſemipſum in euangelio dominus loquitur, dicens: Qui eſt ex deo, uerba dei audit; propterea uos nō Io. 3. auditis, quia ex deo non eſtis.

Sunt & alii, qui uerbum quidem audiunt, ſed non cre- dunt: uel ſi audiunt & credunt, paruipendunt tamen, & mittunt in obliuionem. Illis non diſſimiles a- grotis, qui ſumptum mox reicitum cibum, de quibus iam beati Grego- ri uerbis eſt dictum Quibus ad culpam imputatur nō quod uerbum auditum retinere per- labilitatem memo- riæ nō potuerūt, ſed quod hoc retinere contempserunt.

Sunt deniq; qui uerbum & audiunt & credunt & p̄ me- moriam retinent, ſed nihil operātur. Illis a- grotis compa- randi, qui ſumpti cibum retinent, ſed p̄pter caloris deſe- ctū digerere hunc minime p̄ualent. Et quia cibus indi- geſtus & crudus in languente ſtomacho heuens corrup- pitur, nequaquā cō nutritur æger, grauat, ſed & iſ- q; dei uerbum p̄cepit, ſed diuinæ dilectionis in eo calor ex- tinctus nihil operat; & dum quod faciendū audiuit non exercet in ope, ad aciorē cōſuetudinē ſtimulū & grauiorem culpam quod didicit eſt imputatur. Nam ſcienti bonū & Iac. 4. nō facienti, peccatū eſt illi. Tales erāt quibus in euangelio à xp̄o dicitur: Sermo meus non capit in uobis, quia non lo- eſtis ex ouibus meis. In illis enim dei ſermo nihil capit, qui ab eo ad bona opera non capiuntur. Eſtote ergo factores Iac. r. uerbi & non auditores tantum, ſ. illētes uoſmetipſos.

Circa ſecundum principale dicitur:

Interrogabat autem eum diſcipuli eius, quæ

effēt hęc parabola.

Hic ponitur euangelicę parabola discipulis sciscitatis
expolitio. Vbi tria sunt consideranda. Primum est, intel-
ligendę parabolę discipulorum sciscitatio. Secundum est,
dignorum ab indignis notanda discretio. Ibi: Quibus ipse
dixit. Tertium est, edifferente domino parabola explana-
tio. Ibi: Est autem hęc parabola.

H Circa primum aduerte, non mox finita parabola dicitur
Beda. scipulos hęc interrogat, sed (vt Marcus ait) quum esset
singularis interrogauerunt eum si qui cum eo erant duo
decim, parabolas. Nam vt ait Chrysostomus. Cupientes
scire, oportet interrogare, maxime vbi aliquid obcurum
& difficile proponitur a magistris, ideo discipuli non in-
teligentes parabolam seminantis interrogauerunt, quę
rentes expositionem, præsertim quia clamauerat, dicent:
Qui habet aures audiendi audiat.

Interrogant autem dominum non in tumultu turbam-
rum, sed in domo soli cum illo. Vbi & ipsi instrumur, vt
si diuinorū eloquiorū intelligentiam adsequi volumus,
sepositis curis mundi domum sacrę scripturę soli cum
solo domino meditando & orando, intrinsecus. Vnde per
sapientem dicitur: Sapientiam scribę in tempore vacuitatis,
& qui minoratur actu, sapientiam percipiet, quia sa-
pientia replebitur.

Itaq; discipuli interrogantes docent auditores, vt nō
erubescant neque pigrescant querere quod ignorant.
Porro dominus interrogantibus benigne respondens, do-
ctoribus & ipse formam præbet vt discant benigne respō-
dere querentibus.

Circa secundum, quod est dignorum ab indignis no-
tanda discretio, subditur:

Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mys-
terium regni dei, ceteris autem in parabolis,
ut videntes non videant, & audientes non in-
telligant.

I Vobis, inquit, qui fidem adhibetis auditis, nō pharisęis &
Quib? ve incredulis, datum est, sanę donū magnū, videlicet, nosse
ri sentus mysterium regni dei, intelligentiam rectam habere scri-
pturarum, quia illi erant indigni quibus dicitur: Aufere-
tur a vobis regnum dei, & dabitur genti facienti fructus
Mat. 23 eius

eius. Quid enim eis cum clauē scientię qui non solum nō
introducunt, sed & introire volentes prohibuerunt? Quis
enim det san-ctum canibus, aut spargat margaritas ante
porcos? Sed vobis, inquit, humilibus corde, vobis, obaudi-
re paratis, vobis, mihi dilectis, vobis, mudo propter me
abiectis, iuxta quod alibi ait: Contere tibi pater domi-
ne cęli & terrę, quia abscondisti hęc a sapientibus &
prudentibus, & reuelasti ea paruulis.

Ceteris, inquit, in parabolis. Rectę enim in parabo-
lis audiunt, qui clausis sensibus cordis non curant cogno-
scere veritatem, oblitri eius quod dominus dixerat: Qui ha-
bet aures audiendi audiat.

In parabolis, inquit, vt videntes non videant. Videre
enim se putant pleriq; qui cęci sunt, & audita intelligen-
te, sed non intelligunt. Propterea hęc eis Xps abscondit,
ne maius eis præiudicium generetur, si postquam nouerint
mysteria Christi contempserint. Qui enim intelligit,
& postmodum spernit, grauius punitur.

Vt videntes, inquit, non videant. Notandum in his do-
mini verbis, q; non solum ea quę loquebatur verum etiā
quę faciebat parabola fuerunt. i. rerum signa mysticariū,
quum dicuntur illis quibus in parabolis omnia fiebant, ne-
que quę videbant, neq; quę audiebant ad intellectu po-
tuisse pducere. Quid em obfaret intuentibus ne ea quę
viderat eius facta, vel itinera intelligerent, si nō his ali-
quid amplius q; carnis oculis patebat spiritaliter vel et
intelligi illis ergo q; foris sunt neq; adpropinquat pedi-
bus dñi vt accipiant de doctrina eius in parabolis omnia
fieri, & facta scilicet & verba Saluatoris. Quia neq; in
his quę operabatur virtutibus, neque in eis quę prædica-
bat arcanis, eum cognoscere deum valent. Ideoque ad re-
missionem peccatorum quę per gratiam fidei ipsius ob-
tinenda est, non merentur attingere. Vnde ipse in euange-
lio: Ego, inquit, in iudicium veni in hunc mundum, vt q;
non vident videant, & qui vident cęci fiant. i. qui videre
se in sug carnis sapientia putant, ad contuenda ea quę ve-
rę sunt bona fiant & stulti & cęci.

Potes autem per videntes, seculares philosophos per videntes
solum naturalis rationis lumen omnia inuestigare volen-
tes, accipere, qui sic th xpi diuinitate videri e nō poterunt, res,
sed quoad huiusmodi, obscuratum est insipiens cor. con-
Per

Mat. 7.

Mat. 13.

Theo.

Beda.

Etiam fa-
cta Xpi
parabo-
las fuisse.

Io. 9.

Per audientes verò, Iudæos, qui audierunt quidem & uaticinia prophetarum de Xpo, & ipsum Xpm loquentem, cuius tamen uerba intelligere nec potuerunt, nec uoluerunt. Viderunt quidem foris ipsius humanitatem, sed sub humanitatis uelamento diuinitatem (etiam se exteius per opera soli deo possibilis manifestantem) intelligere noluerunt. Circa tertium quod est, edifferente domino parabola explanatio, subditur:

Est autem hæc parabola: Semen est uerbum dei.

K Parabola hanc dominus ideo discipulis exposuit, ut & se mysticè loqui ostenderet, & mysticè exponendi scripturas exemplum daret, & ut ex hac ipsius expositione, etiam alia discamus intelligere quæ ipse non exposuit.

Cur Dei
uerbū se
mē uocet

Semen, inquit, est uerbum dei. Congrua sanè similitudo. Sicut enim abscondi necesse est in terra semen ut fructificet, ita & recondere oportet in corde uerbum dei, ut ille qui ait: In corde meo abscondi eloquia tua, ut nō peccem tibi. Rursus sicut semen in a gro iactum solis egerbe necisio & celestis fauore ut germinet, ita & dei uerbum in mente receptum opus habet irriguo gratiæ celestis, & uiuifico calore charitatis ut ad perfectionē bonorū operum quasi ad messē usq; uirtute persueuantia maturescar. Præterea, sicut semen terram fecundat, sic & mentē humanam dei uerbum à sterilitate uindicat, pietatis erga deū & homines feracem facit. Et licet hoc semen apud nonnullos diū lateat in corde, aliqui tñ post de cursum nō modo dicit temporis, in opere sancto germinare conspiciunt.

Deniq; sicut semen omne uirtutem habet simile sibi producens, ita & dei uerbum fidei corde receptum, in anima dei similitudinem refertur & reformatur. Non enim nisi per dei uerbum datur conformes fieri imaginis filii dei, iuxta quod B. Petrus fidelibus loquitur, dicens: Renati non ex semine corrūptibili, sed incorruptibili, per uerbum dei uiuif, & permanentis in æternum.

sequitur;

Qui autem secus uiam, hi sunt qui audiunt, deinde uenit djabolus & tollit uerbum de corde eorum, ne credentes salui fiant.

Hæc. I
Seminati
secus uia

Ex hoc manifestè docetur eos circa uiam seminatores, qui uerbum quod audiunt, nulla fide, nullo intellectu, nulla

saltem

saltem tentandæ utilitatis occasione percipere dignantur. Quorū indisciplinatus ac duris cordibus mandatam uerbum confectum immundi spiritus quasi uia tritæ uolucres semen eripiunt. Isti ergo & si uerbum aure corporis percipiunt, diabolo tamen irruente illud sibi eripi facile sinunt, & loco eius suggestiones ipsius suscipiunt si que sit, ut nec credant, nec ex fide saluentur.

An non quasi uia publica tunc corda rumoribus secularibus, & malis cogitationibus assidue trita? Et quā parandū sit deo cor ab huius uitæ tumultibus liberū, et contra tñ pleriq; prædicationem uerbū celestis auditur, donec sermo sumat exordium, fabulis occupant oculos, psallam ostendentes, curiositate uel consuetudine potius quā deuotione ad audiendum conuenisse. At quædam sapiēs:

Quidam ueniunt tantum ut audiant, non ut discant, si Seneca epistola. 10
ut in teatro, uoluptatis causa, ad oblectandas aures, uoce uel factis, ducimur. Magnam hominum partem uidebis, quibus philosophi schola diuersorium oculi sit, nec illud agunt ut aliquid de uitio deponant, ut aliquam uitæ legem accipiant, qua mores corrigant suos, sed ut aurium oblectamentis perfruantur.

In regū historia huiusce rei exemplū legimus. Quum em ad præceptū Helisai vnus de filiis prophetarū missus in castra, uinxisset Iehu principē exercitus in regē Israel, illo unde uenerat oculus abeunte, hi qui aderat ignorantes quod in penetralibus actū erat dixerūt ad Iehu: Quid uerit insanus iste ad te? Insani quippe etiam tunc reputabatur, qui propter deum terrena cōtemnebant. Et Iehu: No stis, inquit, hominē, & quid loquor? Atque: Falsum est, sed magis narra nobis, Quomq; illis cuncta narraisset, & magnopere ardiret eis quod fuerat actū, iam nō ut insanum & mendacē, sed ut prophetā habuerūt. Similiter Atheniensium plurimi prædicantē Pauli audituri, consulerūt (ad nihil enī aliud uacabāt Athenienses, nisi ut uel noua audiē: uel dicerēt) per paucos uerò crediderunt.

sequitur:

Nam qui supra petram hi sunt, qui quum audierint cum gaudio suscipiunt uerbum, & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

R. Apud

M. Apud Marcū habes: Et aliud cecidit super petrosa, & Beda. in idem redit. Petrosa loca quę tenui cōiecta cespice, sicut ptum semen cito germinare queunt, sed vim radicis figę dāe non habēt, illa nimirū sunt præcordia, quę nullis dicit plinæ stadiis erudita, nullis tentationum probationibus emollita, dulcedine tantū auditū sermonis ac promissis cęlestibus ad horā delectantur, sed ideo ad fructum iustitię peruenire non valēt, quia parū eis inest desiderii salutaris quod semen vitę concipiat, & multū inest duritię nocentis, quod fructui salutis obstat. Itaq; auditū quidē verbi, & vilitatē probant, & desiderium gustāt, sed ne ad id quod pbāt pueniāt, hui? vitę eos vel aduersa terrendo, 2. Cor. 6. Vel prospera blandiendo retardant. Contra quę vtraque damna semen quod acceperat tutari curabat, qui ait: Per arma iustitię a dextris & a sinistris, p. gloriā, & ignobilitatē, p. infamiā, & bo nā famā, vt seductores & veraces.

Seminati i petrosa. Cadit proinde cęlestis verbi semen super petram dum inuenit mentē per voluptates carnales iam obstinatā in malo, & vsque adeo per has induratā, vt spūales impressiones recipere nequeat. Sicut enim delictis spiritualibus mens pia aduersum vitia indurescit (prou. de beatavirgine Agatha, turpissima quādā matrona quę dieb? triginta pudicitiam virginis sanctę incassum tentauerat corā iudice perhibuit, dicens: Facilius possent saxa moliri, & ferrū in plumbi molliciem conuerti, q̄ vt mens huius puellę ab intentione Christiana reuocetur) sic e contra, mens carnalibus occupata delictis, ne spiritualium rerū sensum admittat, obduratur & excęscatur. Cuius rei exemplū in

3. Reg. 11 Salomone apparuit, qui post sublimis sapientię præcepta dona, quum iam sensisset, per amorē foeminarum deprauatus, mente cęca ad eō induerit, vt & idola illarum, exēdificat phanis coleret, & in idolatria vitā finiret infelix. Smiles quoq; nonnullos videmus, qui quum ex auditu verbi etiam ad lachrymas vsq; compuncti fuerint, mox carnali amore superati, quasi contra voluntatē, per voluntatem tamen, ad ea quę deesseuerant reuertuntur. Vñ & qui voluptatis gratia vxorē duxerat, ad cęlestē cōiūtiū in utatūs ait: Non possum venire. Vñ & B. Augustinus:

Peruerfa, inquit, voluntate facta ē libido, seruitur libidini, facta est cōsuetudo. Et dum cōsuetudo inualuit, scđa est necessitas delinquendi, Et eo tandem plerūq; deuenit,

vt

vt dei verbum ab his ne cogitari possit, nec audiri, Ioannes Baptistā homo missus a deo quo inter natos mulierū non surrexit maior quia adulteria reprehendit Herodis, Mar. 6. in carcere decollatur. Margaritas porcis sparserat, & desiderat sanctum canibus. Vnde factum est, vt & a porcis illa conculcarentur, & a canibus ipse morte diriperetur.

Sequitur:

Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierūt, & a sollicitudinibus, & diuitiis, & voluptatibus vitę euntes suffocantur, & non referunt fructum.

Mirum, quō dñs spinas diuitias interpretatus sit, quū illę pungant, illę delectent. Et tamen spinę sunt, quia cogitationū suarum punctiōibus mentē lacerant, & quę vsq; ad peccatum pertrahit, quasi inflicto vulnere eruantur. Quas bene hoc in loco, alio euangēlistā testatē, nequaquā dominus diuitias, sed fallaces diuitias appellat. Fallaces enim sunt, quę nobiscū diu pmanere nō possunt. Fallaces sunt, quę mentis nostrę inopiam non expellunt. Solę autē verę diuitię sunt, quę nos diuites virtutibus faciunt.

Notandū verō est, quod exponēs dñs dicit, quia sollicitudines & voluptates, & diuitię suffocant. Suffocāt em̄, quia importunis cogitationibus suis guttur mentis strangulant, & dum bonū desiderium ad cor intrare nō sinit, quasi aditū status vitalis vetant. Notandū etiā q̄ duo sūt quę diuitiis iūgit, sollicitudines videlicet & voluptates. Quia profecto & per curā mentē opprimūt, & p̄ affluentiā resoluunt. R e enim contraria possessiones suos & afflictos & lubricos faciunt, sed quia voluptas conuenire cum afflictione non potest, alio quidem tempore per custodiā sollicitudinem affligunt, atque alio per abundantiam ad voluptates conuolunt.

Ad hęc, exceptis etiā cęterorū victoriū punctiōib?, diuitiarū cupido plurimū mentē deuasat, ac sicurā eē nō sinit. Quis em̄ q̄sq; sollicit? iugilat quo ordine siue arte ea quę nōdū habet acqrat, q̄ rurū puidētia ea quę acq̄suerat cōseruet, qua deniq; gloria ac dignitate acq̄sitorū copia p̄huat, quānis necesse est misera mēs p̄ horas singulas curarū stimulis exculceret? Vñ aptē dñs in expositione spinarū noiē appellaturus diuitias, p̄mittit grānas dicit:

R 2

Et

N Gre.
Seminati
inter spi-
nas.di diuitię vt
pungunt.

Mar. 4. Et alii sunt qui in spinis seminantur, hi sunt qui verbum audiunt, & ærumna seculi & deceptio diuitiarum, & circa reliqua concupiscentiæ introeuntes, suffocant verbum, & sine fructu efficitur. Acirung, inquit, seculi & deceptio diuitiarum. Quemadmodum enim superuacuos diuitiarum de cipit appetitus, necesse est, vt mox curam ærumna contineat comitans, siue etiam præcurrens, affligat. Quid enim ærumnosus illis, qui quantum plus habent, tanto plus egent, & minus sibipsum habere videntur, siuxta quod poterant quidam philargiros deridens, ait:

Iuuenal.

Interea pleno dum turget facculus ore,

Crescit amor nummi quamvis æcunia crescit. Quanto felicius sunt, non solum appetitu verarum diuitiarum, veruetiam ipso contemptu falsarum, qui se esse veraciter fatentur tanquam nihil habentes, & omnia possidentes: Et bene quum dixisset, & ærumna seculi & deceptio diuitiarum, addidit, Et circa reliqua concupiscentiæ. Nam iusto iudicio contingit auaro, vt quantum circa reliqua concupiscit, tantum longe abesse ab illo pauperum spiritu desiderio, quo cupiunt dissolui & esse cum Xpo. Quin potius timet miser (quod reuera euenturum est ei) dissolui ab hac vita, & esse cum diabolo.

Nota.

Sicut enim qui de verbum affectu cordis percipit, terrenam cupiditatem amittit, sic corda cupiditate plena, id verbum affectu cordis percipere non valent. De quibus bene per Psalmistam dicitur: Furor illi secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis furdæ & obturantibus suæ. Quæ non exaudiet Vocem incantantium, & Venefici incantantis sapienter.

Aspis surda auar?

Aspis enim quum ceperit incantatorem pati, qui eam quibusdam carminibus euocat, ipsa ne dulcedine cantus alluciat & sic exeat, aurem altera terrefortiter adstringendo claudit, cauda altera obturat, et iam vocem incantantis non audiens, in casses eius non egreditur. Incantator iste qui sapienter incantat, verbi celestis prædicatorem est. Auarus autem quasi aspis est, qui & amore terrenorum, & spe vitæ gloriosæ quasi quadam cauda, dum timet in futuro egere (si auaritiam studia derelinquat) ad prædicantis vocem obscurat.

P

Proinde vbi spinæ crescunt, ibi terra & frigiditas, & caliginosa est, & mara, id est, in locis eiusmodi spinosus, non est habitatio nisi serpentum, sic nimium vbi spinæ sollicitudine

tudinē sunt, seu diuitiarum, aut voluptatū, ibi ab amore dei & proximi animus refrigerat, quadoquidem nemini sit amicus qui auarus est, quem etiā nō pudet exigui questu lucri interdū etiam vtrūque in se cōmouere parētē, fratres simul & forores. Quin & deum ipsū possidet pecuniæ, & oīno vbiq; auaritia est, ibi nec fides nec amor est.

Præterea sicut in spinis semper caligo est, sic et auaris neque sol splendet, neque luna, nec quicquam amat, nisi argentum & aurū. Hęc enim maui t auarus quā omnes reliquas totius mundi creaturas. Dentis tacere non possunt quā acerbæ & amarę sint diuitiæ, earumque cupiditas amara, ad eō vt quum insatiabilis habēt voluptas & possidendi libido auari hominis præcordia obfuderint diuitiis ipsis vt non audeant.

Quo fit vt commodior habitandi locus diabolo nō sit vllus, quā sub eiusmodi frigido, amarulēto, et auaro peccatore. Et licet sibi pena sit omnis animus quocunque vitio inordinatus, magis tamen vnā auaritia spinis Christi comparatur, quā vitium aliud quodcūque. Magis enim præ omnibus aliis vitiiis hominis animum auaritia distinet, torquet, ex cruciat.

Ex dictis patet quemadmodum diuini verbi semen à triplici hominū genere in vanū recipitur, nec vsq; ad fructum salutis valet peruenire. Excipiūt autem hinc quibusdam tiles, qui ne audire quidē verba vitæ merētur, cæteris autem omnibus dat dñs verbi sapientiā affluētē, sed quæ hinc ad vitam pleriq; nō proficiunt ad salutem, ipsorū vitio contingit, aliis ad p

Nam sicut idem sol splendoris sui radios æqualiter vbi que diffundit, vnde tamen nonnulla desiccantur et arefcunt vt sœnā, nonnulla liquefcunt, vt cera, quædam indurātur vt lutum, quæ tamen effectū diuersitas nequaquam ex parte solis est, qui idē est & vniiformiter operatur, sed ex parte eorū que solis radios in se recipiunt, nam inæqualiter etiam illuminat sol tabulas, quarum altera lignea altera aurea est, sic vitæ idē sol iustitiæ christi radiis lucæ sapientiæ in verbo vitæ, in diuersis diuersimode operatur Nam quidam hinc illuminantur, quidam cęcatur, nō qui dem verbi vitio (quod absit) sed suo. Vnde ipse ait: Ego i Ioan. 6. iudicium veni in mundum, vt qui non vident videant, & qui vident cæci fiant.

Itaq; magno opere nobis curādum est, vt acceptus sermo Grego.

R 2 in cor.

Spineto mens auri similis.

Comodior sibi diabolus loc?

Quibusdam autem verbi

Q

Exortatio generalis.

in cordis aure remaneat, ne semē iuxta viam cadat ne ma lignus spiritus veniens à memoria verbū tollat, ne petro sa terra semen excipiat, & fructū boni operis sine perseverantia radicib' mittat. Multis enim liber quod audiūt boni operis initia proponūt, sed mox vt fatigari aduersi tibus cōperint, inchoata relinquunt. Petro sa terra hu morē non habuit, quia hoc quod germinauerat, ad fructū perseue' antia non perduxit. Multi namq̄ quum verbum contra auaritiā audiunt, eandē auaritiā detestātur, re rum oīm contēptum laudant, sed mox vt viderit anim' quod concupiscit, obliuiscit quod laudabat.

Multi quum verbum contra luxuriam audiunt, opera carnis non solum perpetrare non appetūt, sed etiam p petrata erubescunt, sed mox vt carnis species eorum oculis apparet, sic mēs ad desiderium raptur, ac si adhuc ab ea nihil sit contra hęc eadem desideria deliberatum. Sepe etiam contra culpas compungimur, & tamen post stetit ad culpa redimus. Sic Balaam Israhelitici populi raberna cula contemplantus stetit, eisq̄ se similes fieri in morte de poposcit, dicens: Moriatur anima mea morte iustorum, & sicut nouissima mea horum similia. Sed mox vt hora cōpunctionis transit, in auaritię nequitia exarsit. Nā obmissa munera in ei' populi mortē cōsilia dedit, cui' mortē se simile fieri optauit, & oblitus est quod plāxerat, qui extingere noluit, quod p auaritiā ardebat. Sequit:

Quod autem in bonā terrā, hi sūt qui corde bono & optimo audietes verbum retinent, & fructum adferunt in patientia.

R. Verbi fecerunt fructificat.

Cor bonū, terra bona: cor optimū, terra optima est. Est autē cor bonū, quod dei verbū audire itēdit vt illud intelligat, optimū verū cor est, quod itēdit secūdū auditū verbū operari. Hi sūt, iqt, q̄ in corde bono & optimo audietes verbū cōtra eos q̄ nec etiā aure corporis verbū audire dignantur.

Audientes, inquit, verbum retinent, videlicet fideliter memoriter commendatum, ad discretiam eorum qui seminat sūt scens viam, & venit diabolus, & tollit verbū de corde eorum. Et fructum adferunt, videlicet operum bonorum, ad differentiam illorum, quorum mens plena est spinis suffocantibus Verbum dei ne in fructum proficiat

Fructus

Fructum, inquit, adferunt in patientia, fortiter sustinetes quancūq̄ vel tribulationem vel tentationem, longē distenter ab his, qui ad tempus credunt, & in tempore tērationis recedunt.

Ex quibus patet quōd bona terra omnibus tribus terena nequam varietatibus cōtraria fact, & libenter verum licet semen verbi suscipiēdo, & quod suscipit inter aduer opponit, fa & prospera patienter ad fructus vsq̄ tēpora seruādo.

Terra bona vt terra mala reponit.

Dominica in

QVINQVAGESIMA.

Assumpsit Iesus duodecim, & ait illis: Ecce ascendumus Ierosolymam.

Lucę. xviii.

Præsens sancti Euangelij lectio duo comprehendit. Vnum est, propinqua redemptionis Christo prænuntiante mysterium. Alterum, illuminationis humanæ desideratum beneficium. Ibi: Factum est autem quum appropinquaret Ierico. De quo homilia sequenti. Circa primum tria sunt consideranda. Primum est, ipsa passionis Christi prænuntio. Secundum est, eorum quæ passurus erat per singula explicatio. Ibi: Tradetur enim genibus. Tertium est, horū quæ dicebantur, intelligentiæ, absconsio. Ibi: Et ipsi nihil horum intellexerunt.

Circa primum est præmittendū, quod dominica præsens simili ratione dñica in quinquagesima est appellata, quæ & præcedens dominica in sexagesima, & quæ illam præcedit, in septuagesima dicitur. Quinta enim est illa vltima, quæ Iesus sui catus præconis, captiuitatis nostrę (quæ à prima mundi ætate vsq̄ ad initium septime est duratura) finem adnuntiāt. Porro, sicut dñica præcedens initium secunde ætatis respicit, quæ est à Noe, ita & hæc tertia mundi ætatem (videlicet ab Abraham) contemplantur, sicut nocturnum diei huius officium attendentibus ostendit.

A. Quinquagesime ratio.

R. 4. Et qui

Et quidem ad beatæ vitæ gaudia, quasi ad patriam redeunt, præcedentibus duobus dominicis spes nobis ostensa fuit (vt ibi dictum est) videlicet vel in dñi vinea laborando, vel manente fidei recipiendo verbû dei. Verum dies hæc longè maiorem spem captiuitatis filius (qui in hac misera moribundâq; vitâ quæ super flumina Babylonis ferentes flent, dum recordantur patriæ suæ cœlestis & beatæ Sion) etiam vel nomine isto, quod est quægasima, subministrat.

Nûm^o re
missionis Numer^o enim quinquagenarius remissionē designat. Vnde & in lege quinquagesimus annus, remissionis erat, in quo & ad pristinos possessores hereditas alienata redibat & dimittebant debita, & serui sese vëdicabât i libertatē.

Et quia peccatorû remissio non nisi per passionem & mortem sit receptoris, idcirco & longè antequâ ipsa mûdo conferretur figurati exemplo in immolatione Isaac dilecti atq; vnigeniti magni patriarchæ Abraham filij, fuit typicè præmonstrata, prout in huius diet officio recolitur & de proximo iam futura, in Euangelio præsentî, ab ipso met redemptore, non iam in vmbra figuræ, sed mox sequutura, luce clarius est prænuuntia. Quibus præmissis, ad expositionem sacræ lectionis est accedendum. Vbi primo notatur ipsa passionis Christi prænuuntia.

Assumpsit (inquit) duodecim, nimirû Apostolos suos. Apud Mattheum habes, Assumpsit duodecim discipulos suos secretò, seorsum de imminente iam passione sua do minus cum discipulis confert. Non enim oportebat hunc sermonem pluribus diuulgari, ne turbarentur.

Chry. B Multoties autem passionem suam & mortem dominus discipulis prædixit. Primo (vt Mattheus refert) quî suam xps Petrus confessus fuisset ipsum esse filium dei vni. Exinde multo (inquit) cepit Iesus ostendere discipulis suis, quia oportet eum ire Ierosolymam, & cum ulta pati, & occidi, & tertia die resurgere.

Mat. 16. Secundo hoc idem prædixit eis post sui in monte trâl Mat. 17. figuratorem, dicens: Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis à mortuis resurgat.

Mat. 25. Tertio, quum vnixisset sacrum caput eius recumbentis mulier sancta. Nam & quum hinc proditor ipseus inuidia stimularis murmura: et ipse ait: Mittens hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit.

Apud

Apud alium euangelistam dicitur. Quod habuit hæc fecit, præuenit vngere corpus meum in sepulturâ. Et apud Ioannem: Sinite (inquit) illam, subaudi, referuare quod superest vnguenti, nec cogatur illud vendere, vt in diem sepulturæ meæ seruet illud. Quid de morte sibi imminente prænuuntia ret manifestus?

Quarto, hoc ipsum discipulis suis prædixit, vbi ait: Scitis quia post biduum pascha habet fil? & ser hominis tradetur vt crucifigatur? Nouissimè vbi ait: Desiderio desiderauit hoc pascha manducare vobiscum anteq; patiar. Veruntamen ecce manus tradentis me, mecû est in mēsa.

Plures sanè ob causas futuram suam passionem discipulis prænuuntiauit. Primo, vt cõferèdo cum charissimis sibi, secretû cordis sui de sua morte familiari & amabili colloquio reuelaret, iuxta quod per Salomonem dicitur: Prou. 24. Causam tuam tracta cum amico tuo iugiter.

Secundo, quia futurâ passionem suam & mortē crucis, acerbissimâ sanè, & nõ minus ignominiosam, ipse iugiter mente versabat. Vnde & ait: Baptismo, habeo baptizari, & quo modo coactor vsq; ad perficiatur? Et quæ ex abundantia cordis os loquat, quis miret si de passione sua sepe cõmemorabat? Credendû sanè nullum vnquâ fidelium atq; sanctorum adeò assiduum eiusdem passionis memoriam mente verlasset, vti qui hæc se nouerat perpessurû.

Tertio, vt discipulos in fide suæ diuinitatis confirmaret. Vnde Grego, Præuidens ex passione sua discipulorû animos perturbandos, eis longè ante & eiusdem passionis penam, & resurrectionis gloriam, prædicit, vt quum morientem sicut prædictû esset cernerent, etiam resurrecturum non dubitarent, & minus de eius passione & morte perturbarentur. Nam tribulatio quæ superueniet expectantibus, tolerabilior est illa quæ obruit inopinantes.

Quarto, vt ex hoc innotesceret non inuitem, sed vltro eum passionem mortis adisset, & ne forte dicerent stupore concussi, & mutò conquerentes: Qualiter in manus hostium incidit, qui non promittebat, saluare? Manifestum est autem voluntariè eum mori, quæ de mortis periculo non incertus, quum fuga mortem vitare potest, fugere non vult, sed insuper inimicis offert semetipsum. Vadens enim ad passionis locum, futuram passionē præuidens, seriatim hæc prænuuntiauit.

Quinto,

C Quinto, vt sua nobis charitate (cui parem nemo habet) commendaret, quādoquidē inſtate iam lætiſſima atq; lauriſſima ludæorū paſchali ſolemnitate, ad hanc à Galilæa Ieroſolymā aſcendens, quōd ex tota regione innumerabilis hominū conuenerat multitudo, ob noſtram ſalutem in ea ciuitate vbi ſuū ſecundum carnem ꝑgenitores cū gloria regnauerant, vbi etiā ipſe multoties docendo & faciēdo miracula ꝑbauerat ſe dei virtutē eſſe & dei ſapientiā, legitimus ipſe Dauidici regni hæres, mortem crucis pati dignatus eſt. Vnde Bernar. ſuper omnia (ſquit) reddite mihi amabilem leſu bone calix paſſionis quē bibiſti, opꝑ redemptionis noſtræ quod peregiſti: hoc ſuper omnia æmorem meū totum facile ſibi vendicat. Hoc eſt etiā quod noſtram deuotionem & blandius allicit, & arctius ſtringit, & iuſtus exigit, & adicit vehementius.

Hom. 9.
ſup can.

Paſſionis Sexto, futuram paſſionē ſuam dñs diſcipulis ſuis ſepe xꝑi remi prædixit, vt doceret eius nos aſſidue debere reminiſci. niſcere. Vnde quū ſanguinis ſui calicem diſcipulis ſumendū traderet, dixit: Hoc facite in meam cōmemorationem. Et in canticis canticorum: Pone me (inquit) vt ſignaculum ſuper cor tuum, vt ſignū ſuper brachia tuā, quia fortis eſt vt mors dilectio. Et quidem iuſte ſui memoriam à nobis requirit, qui & ipſe noſtri non obliuiſcitur. Vnde & ad iniquam illam querelam dicentis, dereliquit me dñs, & dominus oblitus eſt mei, ipſe protinus reſpondet: Nunquid poteſt mulier obliuiſci infantem ſuum, vt non miſereat filio vteri ſui? Et ſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiſcar tui. Ecce enim ī manibus meis deſcripſi te. In manibus meis (inquit) quas vtiq; tua gratia, clauis tranſigendas ſuper lignum crucis extendi.

Luc. 22.
Can. 8.

Eſa. 49.

Vt xꝑm
paſſi ſe-
quamur.
mat. 17.

mat. 10.

Deniq; propter noſtram imitationem, futuram paſſionem ſuam crebrō commemorauit, vt ad ipſius imitationem intelligamus nos inuitari. Vnde tranſfigurationis ſuæ gloriam in monte ſancto oſtenſurus tres tantum diſcipulos ad hanc contemplandam aſſumpſit, ad paſſionis autem proficiens ignominiam adſumpſit ſecum vniuerſos, quos etiam ad paſſionis ſuæ ſectada veſtigia inuitabat, dicens: ſi quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequat me. Sed pauci modo ſequuntur inuitantem. Vellent quidem omnes Chriſtum ſequi in gloriam ſuam Verum ad paſſionem mor-

tis

tis euntem non ita.

Quum multiplicatis mirabiliter panibus & piſcibus Ioan. 6. turbas ſatiaret, multos ſecum habuit, quum vero iam cōprehenuſ & ligatus ad paſſionem duceretur, relicto cō, Mat. 26. omnes fugerunt. Amplectimur quod ait: Venite ad me, Mat. 11. omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reſciam vos. ſed illud ferē omnes reſugiūt, quod idem ipſe dicit: Qui non accipit crucē ſuā & ſequitur me, non eſt me dignus, mat. 10. Quid eſt aliud, non eſt dignus, quā non eſt dignus vt meis vulneribus ſanctur, vt morte me viuat, vt aſperſione ſanguinis mei ab operibus mortuis ipſius conſcientia emundetur?

Ecce (inquit) aſcendimus Ieroſolymam. Vides certē in D mortem ſuam propter eam dominū. Vnde & alibi ſe pro- Paſſione phetaſ connumerans. Non capit (inquit) prophetam ꝑ xꝑſvte ex rē extra Ieroſalem. Quum autē dicit: Ecce aſcendimus Ieroſolymam, paſſionem ſuam aſcenſum appellat. Siqui dem paſſione ſua exaltatus eſt, iuxta quod ait Apoſtolus: Eum qui modicō quā angelus minoratus eſt videmus Heb. 2. Ieſum propter paſſionem mortis gloria & honore coronatum, vt gratia dei pro omnibus gūſtaet mortem, quā guſtādo & opus redemptionis humanæ peregit, & de ſu perato principe tenebrarum victorie inſignis reportauit triumphum. Vnde cū Nicodemo de myſteris fidei diſſerens, mortem ſuam exaltationem ſuū vocauit, dicens: Sicut Ioa. 3. Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis. Et ruruſ alibi: Ego (inquit) ſi exalta Ioa. 12. tus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.

Proinde, quia Ieroſalem locus erit ſacrificij figuraliſ necelle erat vt magnus & æternus mediator & ſacerdos Chriſtus vnicum illud ſuum ſacrificium, ſacrificij typicis eatemus præfiguratum, pro mundi ſalute ibidem & non alibi, moriendo offerens, vaticinia de ſe prophetari impletet. Vnde & mox ſubiicit:

Et conſummabuntur omnia quæ ſcripta ſunt
per Prophetas de filio hominis.

Siquidem paſſione Chriſti verificatæ ſunt quæ de ipſo erant ſcripturæ prophetarum, prout in cruce accepto iam aceto extremum trahens ſpiritum perhibuit, dicens: Conſumma: um eſt.

E
Paſſione
ſua xꝑſ
ꝑphetias
impleuit.

Lex

Lex enim (quæ figuralis & umbratilis erat) per Moysen data est, gratia autem & veritas per Iesum Christum facta est.

Quæ scripta sunt, inquit, de filio hominis. Nam secundum eam naturam qua homo erat conueniebat sibi pati.

Verum altiori ratione (vt ait Beda) perhibuit implenda omnia quæ de se scripta fuerant per prophetas. Præuidens enim quosdam hæreticos in ecclesia futuros, qui dicebant Christum legi prophetis; docuisse contraria, alii quæ veteris testamenti, atque alium nouum deum esse credendum, offendit prophetarum præfagia, non alio magis quàm ad suam dispensationis quam pro nobis temporarie suscepit, intendisse mysterium, ad eod vt consummatio sit prophetiæ suæ passionis & posterioris gloriæ celebrata per seculo. Nec non & paganorum dementia, qua eius crucem derident, apertissimè confutat quando proxima sue passionis & tempus quasi futurorum præsciens ostendit, & locum quasi morti intrepidus, adiit.

De impletione eorum omnium quæ de seipso scripta & dicta fuerant per prophetas, ipse iam à morte rediurus ait: Hæc sunt verba quæ loquutus sum ad vos, quæ adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi, & prophetis & Psal. de me.

Et consummabuntur, inquit, omnia. Iam enim impletæ erant scripturæ prophetarum de incarnatione saluatoris de eius natiuitate, de prædicatione Euangelii, de miraculis, vnum suæ passionis restabat mysterium, quo peracto omnes completæ forent quæ de ipso erant scripturæ prophetarum.

Circa secundum principale dicitur:

Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur, & postquam flagellauerint occident eum, & tertia die resurget.

Hic ponitur eorum quæ passurus erat dominus per singula explicatio. Tradetur, inquit, gentibus, Iudæi enim quia potestatem non habebant occidere quenquam, Christum tradiderunt Romano præfidi Pôncio Pilato, gentili. Traditur ergo gentibus tanquam extraneus & alienus, iuxta quod in eum prædixerat Psalmista: Extraneus factus sum fratribus meis,

Vbi

Vbi est aduertendum Christum fuisse traditum & à deo, & ab hominibus, licet valde differret. Nam primo traditus, didit eum deus pater, sed dispensatiue tantum, propter humani generis salutem, iuxta quod per Apostolum dicitur: Proprio filio suo non peperci, sed pro nobis omnibus tradidit illum.

Secundo, ipse Christus tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis. Vnde & per Esaiam dicitur: Tradidit in mortem immatam suam, & cum sceleratis reputatus est. Et ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus orauit, vt non periret.

Sed & benignitate spiritus sancti ad nostram sanctificationem traditus est, dicitur apostolo: Per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum deo, ad emundandam conscientiam nostram ab operibus mortuis.

Tertio, tradidit eum Iudas principibus sacerdotum, & exigua pecuniæ precio, sacrilega ductus auaritia.

Quarto, tradidit eum Iudæi Pontio Pilato præfidi (vt iam dictum est) inuidiæ liuore perciti. Vnde in Euangelio dicitur: Sciebat enim (nimis Pilatus) quia per inuidiam tradidissent eum.

Pilatus verò tradidit eum militibus suis crucifigendum, non vt adimpleret beneplacitum volûntatis diuinæ, sed vt morem gereret inuidiæ Iudæorum, dicente euangelista: Iesum flagellatum tradidit voluntati eorum.

Et illudetur, inquit, quasi insanus, is in quo sunt oes thesauri sapientiæ & scientiæ dei absconditi. Et flagellabitur tanquam reus & seruus, qui est dominus & princeps libertatis. Et conspuetur, tanquam immundus & abominabilis, dicente in eum Psalmista: Posuerunt me abominationem sibi.

Sed nondum satis poenarum Iudæicæ inuidiæ & crudelitati datum. Nondum furor atrox tot & tantis innocentis domini contumelis saturatur. Sed quid? Et postquam flagellauerint, inquit, occident eum. Heu fratres, inquit Bern. libertas captiuorum traditur, gloria angelorum illudatur, omnium deus flagellatur, & speculum sine macula & cadior lucis æternæ cõspuitur, & occiditur oim vita.

Et tertia die resurget, nempe dominus vitæ & victor mortis, habens potestatem ponendi animam suam, & ite rum sumendi eam.

Vbi

Luc. vii.

Ro. 8.

Eph. 5.

Esa. 53.

Heb. 9.

G

Vbi mirari est demerentium quarentium, quorū Chri-
xpi intra stus ante triduum resurrexit. Si enim returget tardius
triduum re. quā prædixerat, impotentia esset, celerius verò resur-
gere est lumme iudicij potestas. Si quem em contigerit
Isidorus. quom spondedit suo creditori post triduum persolue-
re debuit, hoc ante triduum lapsum solueret, vt veridicū
eum mirabimur. Sed nec dixit se resurrecturum post tres
dies, sed die tertia. Habes parasceuen, habes sabbatum,
vsque ad solis occasum, & post sabbatum resurrexit.

H Illuserunt autem ei non vno genere illusionis. Nam
Illuserunt Xpo qua liter. Quædam enim illuserunt ei in phreneticis comprehen-
dit hominem sapientem, & ei illudat, sic à verè phreneti-
cis & insanis illufum est in passione sua xpo.

Lu. 22. Illuserunt autem ei non vno genere illusionis. Nam
primo illuserunt eius sapientia, quando velabant faciem
eius, & percutientes eum dicebant: Prophetiza nobis xpo,
quis est qui te percussit?

Lu. 23. Secundo, illuserunt eius innocentia & mansuetudini.
Vñ in euāgelio dicit. Spreuit aut illū Herodes cū exercitu
suo, & illufit indutum veste alba, & remisit ad Pilatum.

Io. 19. Tertio, illuserunt ipsius regie dignitati, quando tan-
q̄ regnare volentem & non valentem induerunt purpu-
ra, & spinea corona capiti eius imposita, loco sceptri ar-
dinem ei in dextra dederunt, & genu flexo ante eum illu-
debant ei dicentes: Aue rex Iudæorum, & spuebant in fa-
ciem eius, & dabant ei alapas.

Mat. 27. Quarto, illuserunt eius omnipotentie quando in nos-
tra nature infirmitate in cruce pendenti blasphemantes
improperabant, dicentes: Alios saluos fecit, seipsum non
potest saluum facere. Si rex Israel est, defendat nunc de
cruce & credimus ei.

Eccl. 23. Sed & variè fuit flagellatus, videlicet, in corde, & in
corpore. In corde, de timore, de scandalo, de fuga & dis-
persione ac persequutione discipulorum, sicut per Sapiē-
tem dictum est: Superposuerit in cogitatu meo flagella.

Io. 19. Item flagellat⁹ fuit in corde furiosis clamantium vocibus,
& dicentiu: Tolle, tolle, crucifige eum. In corpore verò to-
to crudeliter & nimis indignè, à Pilato flagellis cæsus est.

Io. 19. Porro veneranda christi facies in quam desiderant
etiā angeli prospicere, sputorum sordibus nimis indig-
no

Mat. 26. gno scelere fuit exonorata, primum quidem in domo
principis sacerdotum à pontificum ministris Iudeis, de-
inde à gentibus, i. militibus præsidis in prætorio Pilati,
Mat. 27. quum iam esset morti adiudicatus.

Circa Christi post hæc omnia occisionem, Attende
quemadmodum mansuetū (qui quasi iouis ad occisionem
ductus est) atrocissimi & furibundi, innocentem, in dō fan-
ctum sanctorum, dei filium, omnium hominum selesti-
simi, legitimum suum regem proditores & rebelles, co-
loni mali & impiissimi homicida, filium magni patris
miliis incomparabili facilegio interfecerunt. Vnde & in
Mat. 28. euangelica parabola scriptum est: Agricola videntes filium
eius, dixerunt intra se: Hic est hæres, Venite occida-
mus eum, & habebimus eius hæreditatem.

Sed ignominiosæ morti gloriosa succedit resurrectio, I
in qua rebus præter imperium expectationem repente
mutatis, summa Christi ignominia, in summam & sempiternam
gloriam est commutata. Namei qui ad passio-
nem mortis fuerat traditus, resurgens, pater tradidit gē-
tes. Vnde ad ipsum in Psalmo loquitur dicens: Postula à
me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionē
tuam terminos terræ & cætera quæ sequuntur.

Et qui ei illuserant, & ipsi in hoc delusi sunt, & infero-
rum & mortis victorem intra clausi & signati custoditi
que sepulchri angustias à clari posse stulti putauerunt,
impleta scriptura que dicit: Ipse deludet illos, & man-
Prou. 1. sueris dabit gratiam.

Proinde, qui indignè ab impiis flagellatus fuit, post-
quam resurrexit à mortuis, & in cælum ascendit, flagel-
lum graue suis flagellatoribus superinduxit, vt qui domi-
num suum flagellandum Romanæ genti tradiderant, ip-
si à Romanis graui bello (quasi flagello durissimo, fla-
gello de funiculis facti) cæci, captiui, & ligati, & pecorū
more diuendendi è Dei templo, & ciuitate ac regno eici-
endi, captiui ducerentur in omnes gentes. De quo flagel-
lo Esaiæ propheta vaticinio fuerat lōge ante prædictū: Esa. 28.
Flagellum inundans quum transierit, critis ei in concul-
cationem, quando eumque pertransierit, tollet vos.

Deniq; qui Iudæorum conspuitionibus fuerat sceda-
tus, velut flos pulcherrimus, resurrexit. Vnde per Psal-
mistam dicit: Resloruit caro mea. Et nihilominus qui
fuit

Ro. 6.

fuit occisus, immortalis resurrexit. Vnde & per Apostolum dicitur: Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Ecce ut lapis quem reprobauerunt adificantes, preciosus & electus, a deo honorificatus est. Vtique à Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.

Circa tertium principale dicitur:

Et ipsi nihil horum intellexerunt, & erat uerbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur.

K Hic ponitur eorum quæ dicebantur intelligentiæ absconditio. Et ipsi, inquit, duodecim, uidelicet discipuli, nihil horum quæ dixerat de sua traditione, illusione, flagellatione, conspuitione, occisione, resurrectione intellexerunt. Et rationem subiungit, dicens: Erat enim uerbum istud absconditum ab eis, dispensatione enim agebatur, ut ista prædicatione illis esset abscondita, ne uidelicet ante tempus de christi morte nimia tristitia absorberentur. Et ideo non intelligebant quæ dicebantur, quia uerbum istud, id est, uerbi sensus, eo tempore, dispensante Deo, eis abscondebatur. Quomodo & illis duobus discipulis accidit, de quibus in euangelio dicitur: Oculi autem eorum tenebatur ne eum agnoscerent.

Lu. 24.

Sed quæ feris: Quare illis xpm prædicebat, quæ uolebat eos intelligere? Sane, ut quum uiderent pati xpm, uerborum quæ eis prædixerat recordati, tum ea recognoscerent & intelligerent, quia omnia illa futura præuidissent.

Iudæi cur sum de sua morte etiam obscure loquentem mox intelligerent, discipuli uero hinc manifeste prænuntiantem non intelligerent quæ dicebantur? Audientibus Iudæis dixerat: Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Quomodo Iudæi responderent: Nos audiuimus Beda, ex lege, quia Christus manet in aeternum, & quomodo tu dicitis: Oportet exaltari filium hominis? Quid est ergo quod discipuli roties sibi replicatum dominicæ passionis arcanum intelligere nequeunt, & Iudæi ad unum uerbum & tam obscure positum, ut hoc expositione dignum ducat euangelista, dicens: Hoc autem dicebat, significans quia morte esset mortuus, mox quia crucis exaltatio significetur

intelligit

intelligunt, nisi quia discipuli cuius uitam maximè uide re desiderabant, eius mortem audire non poterant: Et quem non solum hominem innocentem, sed & Deum uerum sciebant, hunc nullatenus mori uel posse putabant. Et quia per parabolas eum saepe loquentem audire confueuerant, quoties aliquid de sua passione dicebat, hoc non ita ut sonabat intelligebant, sed amore dicente, ad aliud quid allegorice referendum esse credebant. Iudæi uero quia in eius necem iam conspirauerant, quicquid de sua passione uel cruce loquebatur, intelligebant. Hoc enim loquebatur, quod ipsi summo opere & fieri oprabant, & fastagebant perficere. Sicq; miro & inuisitato more, idem subeundæ crucis sacramentum, quod fidelibus amor abscondit, infidelibus inuidia pandit.

Verum inter hæc quis miretur discipulos adhuc rudes & futurorum passionis Christi mysteriorum profertus ignaros, ipsius de eadem passione sua loquentis uerba non intellexisse, quando quidem & modo uero pro quibus passus est, ipsi sum uel oblitri ignorant, uel si non ignorant, se tamen ad sciendū distulisse. Quoniam ergo inter huius seculi gaudia (in luctum utique conuertenda) iam passionis Christi quam suæ salutis plerique obliuiscuntur, præsertim hoc tempore quo se ad faciendos dignos poenitentiae fructus accingere debent, consulto diuicæ passionis tam singularem commemorationem hodierna diei suis filiis ecclesiæ sancta proponit. Et hoc quod plures ob causas,

Primo propter Christi erga nos charitatem qua maiorem nemo habet, ut uidelicet (quæ admodum ipse fecit) animam suam ponat quis pro amico suo, & ipsi hunc redamemus. Ipse enim prior dilexit nos. Domine (inquit uir sanctus) dilexisti me plusquam te, quia mori uoluisti pro me. Tam charo precio redemisti me, de supplicio æterni saluasti me, de seruicio peccati retraxisti me, ut memoriale tuum semper esset mecum, & non recedat unquam de corde meo. Vnde & tantæ charitatis sui memoriam inter ueneranda corporis & sanguinis filii mysteria nos habere uolens, ait: Hoc facite in meam commemorationem. Et quis nisi ingratus sumus imò & faxeui, ac per hoc, salute per Christum conciliata indignus, huius tantæ fortunæ diuinæ charitatis obliuiscatur? Quum enim adhuc inimici essemus, reconciliati sumus. Deo per sanguinem

L
Piano
ri ingratitudo.

Passionē
Xpi cur
ecclesiā
comemo
rat.

Aug. 22

Rom. 5. nem filii eius, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

Apo. 1. M Secundo pponitur nobis humilitate rei memoria vt ad te sistèdū vitiis, & penitentiē labores subeūdum, animemur. Vt ardua sceleris. Vñ & ipse dñs ad sui imitationē nos exhortans (quod supra citatū est) ait: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucē suā & sequat me, videlicet ad regnū, quo per suam crucem ipse peruenit, alio qui qui non accipit, inquit, crucē suā & sequitur me, non est me dignus.

Mat. 10. Quis enim iam vereatur te humiliare sub potenti manu dei, quomodo sic ipse pulvis & cinis, vbi se Dominus omnium humiliavit factus obediens vique ad mortem, mortem autem crucis? Quis non ignoscat iis qui in se deliquerunt, vt & sibi ignoscatur, vbi innocens dei filius pro sui intersectoribus in cruce moriens patrem exorauit? Qui non inueniunt salutaris ieiunii gratia, ad horam esurienti perferant, vbi non pro se, sed pro nobis Christus in deserto ieiunans esuriit, & in cruce pendens sitiuit. Ille sellis & aceri poculum in cruce gustauit, & tu breui tempore à carnibus & splendoribus epulis abstinere recusabis? Ille cum clamore valido & lachrymis, imò & cum sudore sanguineo, pro te patrem etiam in oratione nonnumquam pernoctans, orauit, & te pro tuorum remissione peccatorum Deum orare pigebit? Orat iudex, & reus orare dedignabitur? Ille vitam suam pro te dedit, & tu pro redemptione animæ tuæ, quod tibi superest elemosynam dare pauperibus detrectabis? Si te pudet vel errata cōfiteri, vel p his agere penitentia, memeto redemptionis tuæ, p te sustinēs opprobriū nudus in patibulo quasi reus inter latrones pendes. Si Xpi passio ad memoriam reuocetur, nihil est quod non æquo animo toleretur.

Phil. 2. Hortatus nos apostolus, dicens: Recogitate eum qui ratē aduersus semetipsum à peccatoribus iustiniuit contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes.

N Sed proholior contraria profus ingrediuntur, qui voluptatū carnis suæ amatores magis q dei, dicunt intra te: Fruamur bonis quos sunt. Quos apostolus Paulus deplorans, ait: Multi ambulat quos sæpe dicebam vobis, nunc autem & siens dico, inimicos crucis Christi, quoniam finis interitus, quorum deus venter est, & gloria in confusione, eorum qui terrena sapiunt. His Christus crucifixus

positus

Volupta voluptatū carnis suæ amatores magis q dei, dicunt intra te: Fruamur bonis quos sunt. Quos apostolus Paulus deplorans, ait: Multi ambulat quos sæpe dicebam vobis, nunc autem & siens dico, inimicos crucis Christi, quoniam finis interitus, quorum deus venter est, & gloria in confusione, eorum qui terrena sapiunt. His Christus crucifixus

positus

positus

positus

positus

positus

positus

positus

positus

positus est in signum, sed in signum cui contradicunt. De Luc. 2 quibus idem apostolus alio loco dicit: Rursum sibi crucem Heb. 6. diligentes filium Dei, & ostentui habentes.

Quom ascendere David montem Oliueti fugiens à facie Abialon, flens aperto capite, & nudis pedibus incedens, & omnis populus qui erat cum eo & ipsi plorantes ascenderent, ecce egrediebatur vir de cognatione domus Saul nomine Semei filius Gera, procedebat egrediens, & maledicebat regi, mittebatque lapides contra David, & contra vniueros seruos regis David.

Mystice, David quem expulit de Ierusalem filius suus Abialon, Christus dei filius est, de femine David factus homo, quem Iudæi (populus quondam deo peculiaris) extra eandem ciuitatem eiecit, ad mortem vique persequentes interfecerunt.

Porro Semei, seruus quidem David, sed iam acerrimus persequitor & hostis, de cognatione domus Saul (quod vel caput fuerat omnium inimicorum David, & recte diaboli typum gessit, cui & ipse traditus fuerat diuexadus) de cognatione, inquam, domus Saul, de satellicio diaboli, peccatorem quemq; in sua malitia obstinatum (qui tamen hominis Christiani vocabulo censetur) mystice designat.

Expellitur xps & nunc à plerisque diabolo locum intra peccata sua praestitibus. Expellit, inq; à filiis, q; vti que à xpo xpiani appellant. Proh nefas indignū. Caterū ille, p peccatis nostris suo sanguine & morte delēdit, ascēdit Ierusalem, ascēdit autē nudis pedibus & siens, nō ob sua, sed non strā delicta, quæ & nunc imitantes oēs qui cū eo sunt, & ipse sigentes & siētes simul ascēdūt, dicente Apostolo: Qui aut sunt christi, carnē suā crucifixerūt cū vitiis & cōcupiscentiis: Quū interim pcedit vtiq; oibus vbiq; cōspicū? & obui? pētor quis obstinat? & impudēs, tā mortis christi ppenitentiæ cōtēptor, & nō modo christi cōemptor, sed etiā piorū & penitentiā p delictis suis agentū oīor, p sequitor, derisor, qui christi seruos contumelias laecefes, christum ipsum & lacefere & psequi conuincitur. Iste quoties aut verbis aut factis christi seruis i. bonis & piis hostibus, molestus est, & scādala obicit, toties contra xpm ipsum & seruos suos quasi lapides mittit. An nō lapides cōtra xpm & suos mittit, q; hæretica ifania deprauat, q; qd vel erga deū vel erga dei sanctos est pietatis, imò & ip

Gal. 5. Hæretic? pcedit in sustans.

Gal. 5. Hæretic? pcedit in sustans.

Gal. 5. Hæretic? pcedit in sustans.

Gal. 5. Hæretic? pcedit in sustans.

Gal. 5. Hæretic? pcedit in sustans.

Gal. 5. Hæretic? pcedit in sustans.

Gal. 5. Hæretic? pcedit in sustans.

Gal. 5. Hæretic? pcedit in sustans.

sanctam immaculatam sanctam ecclesiam sanctam impie blasphemant
 Tertio passionis Christi memoriam sancta mater ecclesie
 sua filius hodie filius ingerit, vt per hanc ipsam ab impijs differ
 nantur. Nam sicut dispersi milites ad signa noti seu vexilli
 eleuatione congregant, coadunant reparantque & animi
 & viribus contra hostes fortiter pugnaturi, sic & modo
 eleuat dñs signum suum, voluntarie praecepit poenitentiam in om
 ni loco, vt qd hosti cedere visum, & peccata errores, & dis
 sentiones suos odia, dispersi fuerant, ad seruat ad exhibendam
 unitatem in vinculo pacis, depositis odijs, p coronam regni
 caelestis, spectatore deo, fortiter p̄ctōs & diabolo resistat.
 Nam sicut iam ex apostolo dicitur: Qui sunt xpi. i. qd spiritum
 Gal. 5 habent xpi) carnem suam crucifixerit cum vitijs & concupiscenti
 is. Si quis autem spiritum xpi non habet, hic non est eius.

Diaboli
 satelles
 vt con
 gregatur
 Eleuat nihilominus etiam diabolus ipse signa sua, vt
 que diuinorum operum peruersus emulatur, ad quae
 mirum hi qd sunt ex parte eius concurrunt. Signa ipsius sunt
 carnis voluptas, superbia, vanitas, odium simultas, inexplor
 abilis auaritia cupiditas, peruersitas haereticę prauitatis.
 Sub his & similibus diaboli militiam vexillis pro super
 dia mortis, vniuersum diaboli satellitum, contra Chris
 tum ipsum & sanctam eius ecclesiam caeca mente in cassum
 decertat. Quotquot igitur signum Christi abiciunt, dia
 bolice militie signum adsumunt, cum illo vtique & conde
 nandi, & in ignem aeternum mittendi, sicut Ezechielis
 prophetica visione fuit a domino reuelatum.

Abomina
 tionum si
 gura,
 Ezech. 9.
 Quum enim ostendente dño vidisset in spiritu abominatio
 nes plurimas atque grauissimas, quas a maiore usque ad mi
 norē, a viro usque ad mulierem, in ciuitate, qd in ipso tem
 plo, in dei contumelia exerebatur, audiuit dñm dicentē: Ero
 ego & ego faciam in furore meo, nō parcat oculus meus nec
 miserebor. Et quum clamauerint ad aures meas voce ma
 gna, nō exaudiat eos, Et clamant in auribus meis voce ma
 gna, dicēs: Appropinquauerunt visitationes vrbis. Et ecce sex
 viri veniebāt, & vnuscutusque vas interit in manu eius.
 Vir quoque vnus in medio coram vestre erat lineis, & atramē
 tariū scriptoris ad renes eius. Et vocauit dñs virum qui in
 datus erat lineis, & dixit ad eum: Trāsi per mediā ciuitatē in
 medio ierusalē, & signa Thau super frōtes virorū gemen
 titū & dolentium super cūctis abominationibus quae sunt in
 medio eius. Et illis dixit audite me: Trāsite per ciuitatē se
 quentes

quētes eū & percutite. Non parcat oculus vester, nequm
 seruemini. Senē, adolefcētulū, et virginē parvulū et mulie
 res interficite vsq; ad interuentionē. Oem autē sup quē vi
 deritis Thau ne occidatis, & a sanctuario meo incipite.
 Coeperūt ergo a viris senioribus qui erāt ante faciē tēpli.

Ciuitas haec vna cum templo misit ecclesiam scē, quē ni
 mirū ex clero cōstat et populo. Porro in vtroq; statu abo
 minationes horredē, & crimina innumera irā dei prouocant
 indefinētē spectate deo perantur. Cōtra quae oia scri
 pturis ipse clamat, & p̄ctōres deterrere atq; coercere vo
 lens. Veniūt a proculdubio poenam denūtiat. Amabitur
 autē creatura ad vltionē innumēram, creatura, inquam, nōm
 do et angelica & humana, et dæmones ipsi, qui vtiq; sūt
 spiritus ad vindictā creati, sed et elemēta ipsa, & creatura
 alia insensibilis, quādo ita placet deo, quocunq; sit illa.

Præmittitur autē ante vltices potestates, voce prædi
 cantis diuinæ clementiæ præmonitio, vt si poenitentiam agē
 tes ipsi sese vt dignū est iudicauerūt, vltionē diuinę distri
 ctionis effugiant, quæ per virū indutum lineis designat
 qui frontes gementium & dolentium signa Thau notare
 iubetur, quo solo, possent tunc esse a gladijs vltionum.
 Signo
 fientes si
 gnat.

Vocat et nunc per predicatoris suos, nec vocare cessat
 deus peccatores ad sctum & ad planctū, & ad caluitiū
 & ad cingulū sacci, sed audiūt pauci. Vnde post præmissa
 Esā. 22.
 mox subiungitur. Et ecce gaudium et læticia, occidere vi
 tulos, & iugulare arietes, comedere carnes & bibere vi
 nū. Comedamus & bibamus, cras enim moriemur. Quasi
 dicat (vt iam dictū est) fructuam bonis quæ sunt, dā volupta
 tibus nostris expēditis presentis vite tempus arripit.

Qualis autē esse debeat præco caelestis verbi, in hoc
 viro ostenditur. Debet enim in primis per constantiā vir
 esse, nō mollis ac flexibilis adulator, qd loquatur hoīb; pla
 centia effeminatus & blandus, arundo sanē vento agita
 ta, sed vir, indeclinabiliter retinens tramitem iustitię &
 veritatis. Debet item esse vita purus, & opinioe inconta
 minatus, qd vti lineis. i. veste mūda indutus. Deniq; nec
 se est, vt diuinę legis sit scēlario præditus, vt qd scriba doctus
 qui proferre posse de thesauro suo noua & vera, et si o
 p̄ fuerit resistētes cōuincere. Quod vtiq; in eo designat
 Vir iste atramentariū scriptoris habebat circa renes suos
 Porro signā Thau quod vtiq; figuram crucis habet

P
 Figuræ
 applica
 tio.

Sapient. 5.
 Eccl. 19.

Signo
 fientes si
 gnat.

Qualis eū
 debet præ
 dicator.

euangelicam crucem. . . carnis mortificationem & voluta-
riam pro peccatis poenitentia designat. Et quia non fat est
hanc cogitare proponere vel promittere in futurum, sed
eam necesse est opere palam exhibere, vt qui peccatis ma-
nifestis alios scandalizauit, iam poenitens & correctus, eos
edificet, recte signum Thau non quacunq; corporis parte
aut sub veste et i osculo, sed in aperta et nuda fronte, que
cunctis est conspicua poni iubetur.

Quod autem sine delectu occisi sunt qui signo Thau
caruerunt, quid aliud sibi vult quam quod in Euangelio
Dominus loquitur, dicens: Dico vobis si non poenitentia
habueritis, omnes simul peribitis.

Quod autem signo Thau signati saluantur, illud ni-
mirum est, quod eidem verbis in euangelio, & Ioannes pri-
mum & postea christus predicauit: Poenitentiam agite, ap-
propinquabit enim regnum celorum.

Quarto, passionis christi memoria proponitur, vt eius
contemplatione peccata vitemus, attendentes quantum deo
peccatis displicuit, qui pro illius expiatione vniuersum fi-
lium suum in quo sibi bene conspiciuit, tradidit ad mortem
crucis, & intellige q; grauiter offensis, quem post talem dile-
ctionis indicia, peccando cotentis, cuius filium (quatuor mte
est) rursum tuis vitiis et peccatis crucifigis. Ait vir sapiens.

Ex magnitudine remedii, periculi mei existimo quanti-
tate. Filius dei iubetur occidi, vt preciosi sanguinis sui bal-
samo peccatorum meorum vulneribus medeatur. Formidabi-
le est quod per apostoli dicitur: Voluntarii peccantibus
nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro
peccatis hostia. Terribilis autem quedam expectatio iudicii
& ignis emulatio, que consumptura est aduersarios. Irritum
quis faciens legem Moysi, sine vlla miseratione duobus vel
tribus testibus moritur, quantum magis putatis deteriora
mereri supplicia, qui filium dei concuclauerit, & sangui-
nem testamenti pollutum duxerit in quo sanctificatus est
& spiritui gratia contumelia fecerit.

HOMILIA ALTERA.

Factum est autem quum appropinquaret Ierico, ca-
ecus quidam sedebat secus uia medicus, Lu. xiiii
In hac euangelicae lectionis parte tria notantur.
Primum est, caeci mendicantis clamosa deprecatio, Secun-
dum

dum, miranda caeci per xpm illuminatio, Ibi: Scitis autem
Iesus. Tertium est, ad illuminationem caeci digna consequen-
tia, Ibi: Et sequebatur illum magnificans eum.

Circa primum tria sunt attendenda. Primum est, men-
dicantis caeci seiscitatio. Secundum est, clamosa depre-
catio, Ibi: Et clamauit, dicens: Terecium est, caeci clamantis
inrepatio, Ibi: Et qui praebant increpabant eum.

Circa primum dicitur: Factum est autem quum ad A-
propinquaret Iesus Ierico. Ciuitatem Ierico insigni Ierico la-
ter notatam benignus & misericors dominus clementer tronibus
visitare dignatus est, qui vult omnes homines saluos fieri infans.
Vult enim illic Zachaeum publicanum (vtique oue qua
perierat) pastor bonus saluum facere.

Adhaec, Multi latrones (inquit Hieronymus) erant in
Ierico, qui egredientes & descendentes de Ierusalem in-
terficere, & vulnerare consueuerunt, Idcirco dominus ve-
nit Ierico cum discipulis suis, vt liberet vulneratos, & mul-
tam turbam secum trahat. Et (vt dicit Theophylactus) ne
incessus domini esset inutilis in via, fecit in illuminatione
ne caeci miraculum. Documentum hoc discipulis relin-
quens, vt in omnibus simus proficui, & nihil sit nobis
ociosum.

Caecus quidam sedebat secus viam mendicans. mora-
liter, caecus iste peccatoris figuram tenet, iuxta quod scri-
ptum est: Excaecauit eos malitia eorum. Vnde & per Eisa-
iam dicitur: Quis caecus nisi qui Venudatus est vt faciat
mala. Excaecauit sane mentem furor & iracundia. Ceterum
batus est (inquit) in ira oculus meus. Excaecat auaritia.
Vnde & in lege dicitur: Non accipias munera quae exse-
cant prudentium oculos. Excaecat fratrum nom odium, sicut
scriptum est: Caeci & claudi odiebant animam Dauidi. Ex-
caecat luxuria, Vnde scriptum est: Quia angeli percuisse-
runt in Sodomis viros libidine furentes, caecitate.

Caecus iste prope Ierico sedisse scribitur. Porro Ierico,
luna interpretatur, & quia luna nunquam i eodem statu
permanet, nunc enim plena, nunc semiplena, nunc parua,
nunc magna, cernitur, nunc esse videtur, mox non esse,
mundi huius vanitatem recte significat, vbi creatura va-
nitati subiecta est, & nihil est permanens sub sole, praeter
quam ipse defectus. Prohi enim semper sunt mortales, vt
a gratia dei & opere bono deficiant.

Caecus mo

ralitea.

Sap. 2.

Esa. 44.

Exo. 32.

2. Reg. 5.

Gene. 19.

Sedet autem, nep̄e ab operibus bonis ociosus. Secus viam sedet, non autem in via mandatorum dei dicente Psalmista: Non enim qui operantur iniquitatem in vis eius ambulauerunt.

B Sed & secus viam sedens mendicabat. Mendicus qui circumiens quærit, nec tamen impletur neq; datur. peccator est, qui nec voluptatibus suæ carnis, nec quibusuis rebus transitorijs saturatur. Cupit quidem implere ven- trem suum de siliquis, quosporci manducant, id est, de im- mundis voluptatibus & gaudijs impuris, sed prohibens te deo non potest adipisci. Non enim saturatur oculus vi- su, nec auris auditu impletur.

Ecc̄s. 1.

Cæcus est interim vt nec ante se prospiciat quæ vés- tura sunt, nec videat post se, eorum quæ gessit recordan- do, à dextris non videt quomodo ipsum decipit mundi prosperitas, à sinistris etiã cœcutit, vt non intelligat quæ ad modum probet eum aduersitas, non videt supra se quod perdidit, subtus se quid promeruit, sed nec videt quid facere deceat, nec quid cõueniat vitare, iuxta quod per Pro- phetam de peccatoribus dicitur: Ambulabunt vt cæci, q̄a domino peccauerũt. Cadunt enim nunc in lutum immu- ditis & coinquinationis, nunc in lapides odij & obdura- tionis, ac tandem in foueam desperationis.

Sopho. 1.

Et quidẽ corpora lites cæcum esse, multo præstat q̄ esse mente cæcum. Ille enim cæcitate suã fatetur, iste quo cæ- cior est, eo magis se videre cõfidit. Ille ducẽ quærit, iste cõfidit se esse ducẽ cæcorũ, lumen eorũ qui in tenebris sũt, eruditorē insipientium, magistrũ infantũ. Vnde & Do-

Cæcitate

suã vt dis-
fiteatur.

Mat. 15.

Cæci sunt (inquit) & duces cæcorum. Cæcus autẽ si cæco ducati præter, ambo in foueã cadunt.

Mar. 3.

Hinc apud Marcũ scriptũ est: Circumpiciens ces Iesus cũ ira contristatus est super cæcitate cordis eorum.

C

Rursum: Cæcus oculis ducem non cæcum, sed videns-
tem efflagitat, mente cæcum, ducem cæcum potius habere
cupie quam videntẽ, iuxta quod per Esaiam dicitur: Los
quĩmini nobis placencia, videte nobis errores, auferte à
me Virum, declinate à me Senitam, cesset à facie nostra san-
ctus Israel. Sed & visum desiderat, qui corpore cæcus
est, vbi is qui mente cæcus est lumen verbi dei quo possit
illuminari refugit ac contemnit. Deniq; & si corpore cæ-
cus nihil videat, palpat tamẽ, iste autem nec videt parata
sibi

Palpare
cæcus vt
recusat.

sibi in futuro supplicia, sed nec has palpauit, id est, ex-
periri per pœnas & aërinas vitę presentis, cogitando vi-
delicet & meditãdo si intollerabile iã esset vel vni? digiti
adulsiõẽ sustinere, quomodo poterit in futuro habitare
cũ igne deo rãte, aut habitare cũ ardoribus sempiternis.

Porrò cæcus iste (vt ait Grego.) rectẽ & iuxta viam
sedere, & mendicans esse describitur. Ipsa em̄ veritas dixit:
Ego sum via. Ergo qui aeternã lucis claritatem ne-
scit, cæcus est, sed si iam in redemptorem redit, iuxta viã
sedet. Si autem iam credit, sed vt eternam lucem recipiat,
rogare dissimulat, atq; à precibus cessat, cæcus quidem iux-
ta viã sedet, sed minime mendicat. Si verò & credit &
exorat, & iuxta viam sedet cæcus & mendicat, sequitur:

Et quum audiret turbam prætereũtem, inter-
rogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei, q̄
Iesus Nazareus transfret.

Magna sanẽ turba, non tamen paribus votis, nec vno
consilio, nec eadem mente dominum sequebatur. Quorũ
omnium qui erant optimi, idcirco sequebatur, vt doctri-
næ suę verbo passerentur. Quorũ vtiq; multitudo ipsius
doctrinam cõmendabat. Sicut enim testimonium studios
si agricole est messis fœcunda, ita & assidui doctoris signũ
est ecclesia plena. Vnde per Salomonem dicitur: Vbi non
sunt boues præsepe vacuum est, vbi autem apparent plu-
rimæ segetes, manifesta est fortitudo bouis. Bona nomi-
ne prædicatores designantur, plurimę segetes multi doc-
les & attenti auditors sunt.

Interrogabat autem cæcus quum audiret quam vide-
re non poterat turbã prætereũtem, quid hoc esset. Inter-
rogabat, quia scire desiderabat. Sunt enim pleriq; qui nõ
interrogant, quia sure non curant. Porrò boni est disce-
puli libenter interrogare. Dixerunt autẽ ei q̄ Iesus Naza-
renus transfret. Et oculati quidẽ secundu opintonem lo-
quebantur, dicentes transire Iesum Nazarenũ, cæcus autẽ
vera clamabat. Ergo, alia docetur, & alia prædicat, prout
patet per hoc quod clamabat. Et quidẽ Iesus multis trã-
sit, itis scilicet quibus salutis tempus transit sine salute.
Propter quod dicit Apostolus: Ecce nunc tẽpus accepta-
bile, ecce nunc dies salutis. Circa secundũ, quod est cla-
mosa cæci deprecatio, subditur.

Esa. 33.

Ioan. 14.

Secus viã

D

Prou. 14.

Cæcus vi-
dentes in-
terrogat.

Chry.

2. Cor. 6.

Et cla-

Et clamavit dicēs: Iesu fili David miserere mei.

E Cæci huius clamor desiderij magnitudinem prodit. Quis hominem hunc docuit filium David esse Iesum? Nō perlegerat libros priuatus luminibus. Vnde ergo nouit lucē mundi, quā legisperiti nō uidebant? Verē dominus illuminat cæcos. Ego (inquit) in iudiciam ueni in hunc mundum, ut qui non uident uideant, & qui uident cæci fiant. Nihilominus tamē in iudaismo nutritus cæcus iste, nō ignorabat quōd de progenie David Deus secundum carnem nasceretur, & ideo ut deo loquitur, dicens: Miserere mei.

Ioan. 9.
Chy.

Quatuor
hęc, spem
exauditi-
onis au-
gent.
Mat. 1.

Sanē quatuor explicat oratione breui cæcus iste, quæ spem exauditionis suggerunt deprecanti. Primum est, piū nomen saluatoris, quum dicit, Iesu, quōd significat saluatoris, Cuius nominis rationē celestis angelus, sancto Ioseph in euangelio reuelauit, dicens: Vocabis nōmē eius I E S U M. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum frustra autem saluatoris nomen haberet, si salutem non conferret. Sed & gratuito saluat, dicente Apostolo: Quum autem apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri dei, nō ex operibus iustitię quę fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit.

Tit. 3.

Dauidi
sericor-
dia.

Secundum est exemplum Dauid regis, quum dicit fili David. Dauid enim non modo post grauiā peccata misericordiam à deo fuit consequutus, sed & misericors fuit etiam suis inimicis, Cuius misericordiæ uel unum illud exemplum cæteris quàm plurimis prætermisiss libet commemorare. Quum enim Saul cum tribus milibus uirorū etiam per deserta & montiū prærupta inuestigaret Dauid, & ille lateret in spelunca forte accidit ut purgandi uentris gratia in eadem speluncam Saul ipse diuerneret. Quumq; serui Dauid dicerent. Ecce dies de qua loquutus est dominus ad te, ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei sicut placuerit in oculis tuis, dixit ad eos: Propicius sit mihi dominus, ne faciam hanc rem domino meo Christo domini, ut mittam manum meam in eum. Benē ergo cæcus iste misericordiam postulans, Iesum filium Dauid appellat. Quasi dicit: Quia Dauid insigni fuit misericordia, te qui eius es filius decet à paterna clementia non dege-

r. Re. 24.

degenerare. Ergo Iesu fili David miserere.

Tertium, quod orans explicat est connaturalis & in-
F separabilis dei proprietates, quum dicit miserere. Deo enim Deo pro
priū mī-
tis misereri, soli deo cōuenit & semper. Nā & si homo mi-
seretur homini, magnā hinc consequitur utilitatem, iuxta
quod scriptū est: Forneratur domino qui miseretur pau-
peris. Deo autem qui nullius eget, ex eo quod miseretur
Pro. 19.
nihil adreficit.

Quartum est, miseræ suæ qualitas, quum post præmissa subiungit mei, id est, miseri, qui cæcus sedeo iuxta uiam mendicans, Triplex erat huius miseris. Vna, cæcitas, altera infirmitas, quæ inuenerit, in eo quod sedebat, quasi qui stare non posset. R eliqua, paupertas, quia mendicabat. Et hæc triplex miseris moraliter inuenitur in peccatore. Cæcus est enim mente infirmus & mendicus, uti paulō antē ostensum est. Circa tertium, quod est cæci clamantis increpatio, subditur:

Et qui præbant increpabant eum ut taceret.

Si hæc increpatio referatur ad eos qui in illa turba
Christo inuidebant, idcirco increpant cæcum ut taceat, Turba
cure cæci
tacepat.
quia acerbē audiunt quōd ipsi negabant, uidelicet Iesum esse filium David, id est, Messiam de David stirpe uenturum. Potest etiam dici, quod ideo uolebant ut taceret, ne de suis mirabilibus Christus à quoquam glorificaretur.

Quōd si increpatōne hæc ad eos referas qui credēbāt, ideo increpabāt quia strepitū clamoris eius quominus loquentem dñm intelligerent impediēbātur. uel quia ma-
Chry.
luisse appellari xp̄m filiū dei q̄ Dauid, uel quia fatua homini sapientia existimat iniuriam pati magnos uiros, si à pauperibus honorantur. Quis enim pauper audeat diuitem salutare? Superbi enim cum fastidio & indignatione pauperum audiunt salutationes.

Sed quid mysticē isti designant qui Iesum uenientem Beda.
præcedunt, nisi desideriorum carnalium turbas, tumultusq; uiciorum, qui priusquam I E S U S ad cor nostrum ueniat, tentationibus suis cogitationem nostram dissipant, & uoces cordis in oratione perturbant?
Orantem
quid im-
pedit
Sape nanque dum conuerti ad Deum post perpetrata uicia volumus, dum contra hæc eadem exorare uicia
quæ

Turba
cure cæci
tacepat.

Chry.

Beda.
Orantem
quid im-
pedit

que perpetravimus conamur, occurrunt cordi phantasmata peccatorum que fecimus, mentis nostræ aciem reuerberant, confundunt animum, & vocem nostræ deprecationis præmunt. Sed is quem turba increpat vt taceat, magis ac magis clamat, quia quâto grauiori tumultu cogitationum carnalium præmittitur, tanto orationi insistere ardentius debemus. Tali constantia orabat qui dicebat Deus meus clamabo per diem, & non exaudies, & nocte, & non ad insipientiam mihi. Sapientia sanè est non exigua, fortiter in orando persistere, quoad usq; tan tem exaudiri mereamur. Sed quid increpatio hæc profecerit ad uerte, sequitur:

Ipse uero multo magis clamabat, filii Dauid miserere mei.

H Per inhibitiones ergo non impediatur eius audacia
Cyril. Nouit enim fides omnibus repugnare, & in omnia trium phare. Vtile em̄ est pro diuino cultu pudorem deponere. Nam si pecuniæ causa nonnulli impudentes sunt, nonne pro animæ salute bonam inducere decet impudentiam?

Chry. Sanè talis est natura fidei, vt quæto uetat, eo ascè
Fides pres datur amplius. Propter quod serui dei in persecutioni
Amb. bus non vincuntur, & ita uirtus fidei in periculis secura est, & in securitate periclitatur. Oportebat ergo tamdiu clamare, donec resistenti sibi strepitu turbæ uinceret, id est, tam perseueranter orando, pulsandoq; intendere, quoad usq; consuetudinem desideriorum carnalium, vel etiam ipsorum hominum carnalium turbam spiritualia studia impediunt fortissima intentione superaret.

Ipse, inquit, multo magis clamabat. Hoc ipsum ecclesiam fidelium fecisse cognoscimus, quando quidem Iudeis simul ac gentium tyrannis inuocationem nominis Christi prohibere conantibus longè felicius christi fides successit creuit. Quod nequaquam inter hæreticos inuenias. Quæ uis enim eorum inuicia feruente, adeo vt nullus etiam possit hæresim struere, nisi qui sit ingenii ardentis, habeatq; dona naturæ, que ab artifice deo fuit creata, nihil tamen horum diuturnum est & constans. Et sicut uniuersæ ueræ rerum hæreses deserunt, ita etiam certum est temporum istorum hæreses finem sortituras.

Circa secundum principale dicitur:

Stans

Stans autem Iesus iussit illum adduci ad se. Et quum adpropinquasset, interrogauit illum dicens: Quid tibi uis faciam?

Hic ponitur miranda egi p̄ xpm̄ illuminatio. Vbi tria notantur. Primi est, Benigna leui interrogatio. Secundi est, Desiderati uisus electio, ibi: At ille dixit, Tertium est, Ad xpi imperiū uisus recuperatio, ibi: Et Iesus dixit illi.

Circa primum dicitur: Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se, quod uersimile est per apostolos factū fuisse. Ipso enim erat ad fidei lumē mente cæcos adducere. Stans, inquit, Iesus, fuit xpm̄ uocantis in fide. Inuocantes enim in fide respicit, Cuius fidei merito cæcum
Cyril. uocat & accedere iussit, vt qui prius eum iam fide tetigerat, adpropinquaret & corpore. Nota q̄ xps̄ transeundo audit, stando sanat, quia secundū eā naturam eius que in motu fuit & transitu, i. naturam humanam, quæ utiq; mutabilitati fuit subiecta nobis compassus est, secundum eam uero naturam in qua manet stabilis, gratiā conferendo nos sanat.

Stans, inquit, iussit illum adduci ad se. Quia nec ad
Greg. Christum cæcus accedere, sed nec sequi poterat, stat dominus. Ecce stat qui ante transibat. Quia quum adhuc turbas phantasmata in oratione patitur, Iesus aliquatenus transeuntem sentimus. Quum uero orationi uehementer insistimus, stat Iesus vt lucem restituat, quia Deus in corde figurat & lux amissa reparatur.

Et quum adpropinquasset corpore qui mente prius adpropinquans fide christum tetigerat, interrogauit illum dicens: Quid tibi uis faciam? Non interrogat quasi ignorans cui etiam sola nostra desideria sine uoce patetunt. Sed interrogat vt sciant adstantes, q̄ nō quasi ab homine cæcus hic pecuniam efflagitat, sed diuinam efficaciam, vt à deo. Item interrogat, vt dum egi Christum esse Dei filium constentur, confundantur uidentes, q̄ ipsum hominem tantum putant. Interrogat cæcum xps̄, vt publica non occulta sua sit peticio, ne credatur dominus altius illi dare q̄ peteret. Sed & ideo interrogat vt rogetur, q̄ hoc à nobis uult peti, quod ipse nobis præstat & disposuit. Im-
Greg. portunè namq; ad orationē nos admonet, & tamen dicit: Scit pater uester quid opus sit uobis anteq̄ petatis eū.

Ad

Ad hoc ergo requirit, ut petatur. Ad hoc requirit, ut cor ad orationem excitet. Denique ad hoc interrogat, ut credamus nisi confidentem non posse saluari. Ad hec, ne calumniatores veritatis Iudæi possent dicere quod de cæco nato, Non est ipse, sed similis eius est, voluit cæcus ipse prius ostendere defectum naturæ, & tunc tam ipse q̄ illi cognoscant gratiæ maiestatem. Circa secundum, quod est desiderati visus electio, subditur:

At ille dixit: Domine, ut videam.

Gre. K Ecce cæcus non aurū à domino, sed lucē quærit. Paruipen
Lux ma- dit extra lucem aliquid querere. Quia & si habere cæcus
ximē pe- quodlibet potest, sine luce videre non potest quod habet.
tenda. Itaq; huius imitatione quæ & corpore audimus & mēte
illuminatū, discam⁹ nō falsas diuitias, non terrena dona,
non fugitiuos honores à dño, sed lucem postulare. Non
lucem quæ loco clauditur, quæ tempore finitur, quæ no-
ctūm interruptione variatur, quæ à nobis communiter
cum pecoribus cernitur, sed lucem quæramus quam vi-
dere cum solis angelis possumus, quam nec intēd inchoat,
nec finis angustat. Ad quam profectō lucem fides via est.
Vnde rectē & illuminando cæco protinus responderet,
Sequitur enim:

Et Iesus dixit illi: Respice, fides tua te saluum fecit.

L. Iesus, inquit, dixit illi. Vtique eiusdem potentie verbo
Gen. 1. quo in rerum primordio dixit deus: Fiat lux, & facta est
Efficacia lux, cæcus iste amissum oculorum lumen accepit.
verbi xpi Respice, inquit. Verbum breue, sed viuum & efficac.
De sacra. Nam (vt ait Ambrosius) operatorius est sermo dei vt sus-
creat, ita & creata immutat. Fides tua te saluū fecit.
In fide enim credentium verbum dei operatur, iuxta qd̄
per Psalmistam dicitur: Rectum est verbum domini, &
omnia opera eius in fide. Sequitur:

Et confessum uidit.

Nimirum, verbum Christi verbum est veræ lucis, & ideo
vox eius in lucem vidētis conuersa est. Considera nunc
& mire in ista cæci sanatione, medici benignitatem,
quia stetit. Ipsius largitatem, quum dicit: Quid tibi vis
faciam? Considera sanandi facilitatem: Respice. Considera
ra medicæ nobilitatem: Fides tua te saluum fecit. Con-
fide

fidera sanitatis celeritatem, quia confessum vidit.

Hoc redundat in crimen perfidie Iudæorum. Quis Chry.
enim prophetarum talia dixit? Aspice tamen quid assu- Iudaica
mat medicus ab eo cui collata est sanitas, Fides, inquit, tua patet pfi
dida.
funditur enim gratia quam suscipit fides. Et sicut ab ali-
quo fonte hi quidem paruis vasis modicū aquæ hauriunt,
hi verò maioribus multum fonte non distinguente men-
suras, & secundum fenestras quæ aperuntur, magis vel
minus solis splendor infunditur, ita secundum capacita-
tem intentionis hauritur gratia.

Circa tertium principale dicitur:

Et sequebatur illum magnificans Deum. Et om-
nis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

Hic ostenditur quid ad illuminationem cæci sit sequutū.
Non sufficit lumen recepisse nisi etiam lucem (id est, Chri-
stum ipsum) sequatur, ne ambulet in tenebris. Ergo cæc⁹
iste & ante beneficium fidei ostendit feruidam, & post
beneficium benevolentiam obseruauit. Vnde patet eum à
duplici, videlicet tam mentis q̄ corporis caritate fuisse
liberatum. Non enim sequitur magnificans Deum, nisi
tam verò videret, sed & alius factus est occasio deum glo-
rificandi.

Sed quaeritur hic quare Christus demoniacum quidē
curatum sequi volentem prohibet, cæcum autem illum in-
luminatum sequentem non prohibet. Sed vt inque rationabi-
liter fecit. Illum enim mititit præconem vt ex sua libera-
tione benefactorem prædicet, dicens: Erat in domum tu-
am, & narra quanta tibi fecit deus. Erat enim excessum
miraculum videre furiosum sanæ mentis esse factum. Cæ-
cum verò permittit sequi, quia Ierosolynam ascendebat
per ceucem altum, mysticum perfecturus. Vt recentem
habentes miraculi mentionem, non existimarent eum in-
firmum esse potius q̄ misericordiam pati.

Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem deo. Nō solum cæc⁹,
sed & plebs mēte illuminata est, vt christi cognosceret di-
uinitatē. Dedit autē plebs laudē deo, non solum p̄ impe-
trato munere lucis, sed & pro merito fidei impetrantis.
Dedit

Chry.

Cur cæc⁹
Xpm seq̄
pmittit.

Beda. Dedit laudem deo, quia & Iesum vidit misericorditer ac potenter lucem reficuisse roganti, & obstinatae fidei clamorē quae iuste quæsierit, mox consequi posse cognouit. Vñ notandum, quia dñs in carne apprensus, omnia quæ verbis docuit exemplis firmavit. Qui enim nobis præcepit: Sic luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum q in caelis est, & ipse in vniuersis quæ cepit facere & docere, non fuit ab hominibus, sed patris gloriam quærebat.

Greg. Vider & ligatur. Vider & sequitur, qui bonum quod intelligit, sed bene operari contemnit. Itaq; si nostræ peregrinationis cecitatem agnoscerimus, si credendo in redemptoris nostri mysterium iuxta viam sedemus, si exorādo quod tūdic ab auctore nostro vitæ lucē petimus, si eandē lucem iam per intellectu vidēdo illuminari post cecitatem sumus, Iesum quem mente cernimus, opere sequamur. Aspiciamus qua graditur, & eius vestigia imitando teneamus.

10. 12. Hic em ipse admonet, dicens: q mihi ministrat, ne sequat. Consideremus ergo qua graditur, vt sequi mereamur.

Dominica pri-

MA QUADRAGESIMAE.

Vetus est Iesus in desertum a spiritu, ut tentaretur à diabolo. Mat. quarto.

In hac sancti euangelii lectione tria comprehenduntur. Primum est Christus in deserto ieiunatio, Secundum est, ieiunantis in deserto per diabolum tentatio, ibi: Et accedens tentator. Tertium est, tentatoris per Christum victoria superatio, ibi: Qui respondens, dixit: Scriptum est.

Circa primum tria notantur. Primum est, Christum in desertum secessio, Secundū est, secessionis istius ratio, ibi: Vt

Vt tentaretur. Tertium est, Christi post ieiunium celsitio, ibi: Et quum ieiunasset.

Circa primum dicit Euangelista: Tunc ductus est Iesus in desertum a spiritu, videlicet, mox quum baptizatus fuisset à Ioanne in Iordane. Vbi Gregorius:

Dubitari à quibusdam solet à quo spiritu sit Iesus ductus in desertum, propter hoc quod subditur: Et assumpsit ritum diaboli in sanctam ciuitatem, & rursum: Adsumpsit Iesus est cum in montem excelsum valde.

Sed verè & absq; vlla quæstione cõueniēter accipit, vt à sancto spiritu in deserto ductus credatur, vt illuc eū spiritus suus duceret, vbi hunc ad tentandū malignus spiritus inueniret. Ideo q; cõsulte Lucas præmisit quia Iesus plenus spū sancto regressus est ab Iordane, ac deinde intulit: Et agebatur in spū in desertum. Ne quid cõtra eum valuisse spū putaretur immundus, qui plenus spū sancto quò volebat gradiendo, quæque volebat, agebat. Nam & infra vbi manifestè à diabolo assumptus siue statutus asseritur, nō eius imbecillitas sed inimici superbia, q; voluntatem saluatoris necessitatem putat, arguitur. Non ergo virtute spiritus mali Iesus agitur in desertum, sed voluntati Iesus spiritus boni, locū certaminis quo aduersarium sternat, de victoria certus ingreditur.

Et quidem dñs deus qui tulit hominem quem formauerat, & posuit eum in paradiso voluptatis vt operaretur & custodiret illum, præcepitque ei dicens: Ex omni ligno paradisi comedet, de ligno autē scientiæ boni & mali ne comedas, & permisit eum tentari vt manifesta fierent & angelis & omnibus superuenturis seculis que erant in corde eius ipse, inquam, deus hunc secundum hominem, quem de ventre virgineo formauerat, tulit siue (vt Marcus scripsit) expulit in deserto expulit (in q; tanquam) illum primi hominis portantem reatum, quia ipse posuit in eo iniquitates omnium nostrum, vt inciperet vapulare & exoluere ieiunando, quicquid in illo vno commedente omnes peccauerunt.

Itaq; idē spūs cuius virtute facta fuerat ipsi in vtero virginis cõceptio, q sup baptizatū apertis descendens caelis in specie colibe, māsit sup eū, nō coactū, sed spontaneū & liberum duxit, seu agebat (secundum Lucam) vel expulit (secundum Marcum) Xpm dominum in desertum.

Cur Iesus in deserto agitur,

Ro. 8. Sed & iuxta apostolum, quicumq; spiritu dei agunt,
 r. Co. 3. hi filii Dei sunt. Vbi autem spiritus Domini, ibi libertas.
 Beda. Si ergo nos arbitrio proprio nostram vitam disponimus,
 qui heri potuisset vt ille traheret inuitus? Quod ergo
 apud Lucam dictum est q; agebatur in spiritu, idem est
 ac si diceretur: sponte talem elegit conuersationem. Vbi no
 bis pariter ordinē reſcō conuersandi prāmōstrat, vt post
 acceptam videlicet in baptismo remissionem peccatorum
 spiritus sancti gratiam, arctius contra nouas antiqui ho
 stis insidias accingi, mente seculum deserere, & (quasi
 manna deserti) sola æternę vitę gaudia discamus elurire.

B. Quocirca queritur, quare non semper exinde Domi
 nus in deserto permansit, sed postmodum elegit inter ho
 moines conuersari? Sed conueniebat Christum eam in hoc
 mundo vitam ducere, quæ operi à se intento quadraret.
 Io. 17. Quo opere consummato ad patrem loquens ait: Pater
 manifestasti nomen tuum hominibus, opus consumma
 ui quod dedisti mihi vt facerem. Vnde & in cruce nouis
 simum trahens spiritum, quem iam accepisset acetum, di
 xit: Consummatum est.

Venit autem ipse in mundum. Primo, vt veritatem ma
 nifestaret, prout sub pōtio Pilato perhibuit, dicens: In hoc
 natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium p
 hibeam veritati. Ergo non debebat in priuato oculum
 degere, sed in publicum predicando prodire. Vnde etiā
 ait ad illos qui volebant eum detinere ne discederet ab
 eis: Quia & aliis ciuitatibus oportet me euangelizare
 regnum Dei, quia ad hoc missus sum.

Secundo, venit in mundum vt homines à peccato sal
 uaret, dicente Apostolo: Christus Iesus venit in hunc mū
 dum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum.
 Et alio loco ait se venisse vocare peccatores ad penitenti
 am. Et licet in vno loco consistendo posset omnes ad se
 suamq; atrahere predicationem, maluit tamen de loco
 ad locum proficiscendo requirere percutentes, quomodo
 medicus accedit ad languidos, & perditam pastor bo
 nus querit ouem.

Ro. 1. Tertio, venit in mundum vt mediator fidelis qui nos
 reconciliaret, & vt per ipsum accessum habeamus ad
 deum. Vt ergo per ipsum fiduciam habeamus ad Deum,
 conueniebat ipsum familiariter & benignē cum homini
 bus

bus conuersari. Alioqui minor homini fiducia relicta es
 set ad ipsum confugiendi. Hinc in euangelio scriptum est:
 Factum est discumbente eo in domo, ecce publicani & pec
 catores venientes discumbebant cum Iesu & discipulis ea
 ius. Vbi Hieronymus: Videant peccatores publicanos à
 peccatis ad meliora conuersos locum inuenisse peniten
 tiæ. Et ob id etiam ipsi non desperant salutem.
 Nilominus tñ interdū turbas declinat ad loca solitaria Xpi à tur
 se recipiebat. Vnde & tria legitur habuisse refugia, quo
 bistoria re
 ties à turbis comprimebatur, nauum videlicet, inuētem, & fugia.
 desertum. Nimirū vt futuris sui verbi prædicatoribus ex
 emplo esset, vt non semper in publico ipsi versarentur. Pro
 inde interdū ad tempus secessit à turbis, vt fatigatum cor
 pus paulisper quietēdo ad laborem repararet. Vñ apud
 Marcum legitur dixisse discipulis: Venite scorum in de
 sertum locum, & requiescite pusillum. Erant enim q; ve
 niebant & redibant multi, & nec spatium manducandi
 habebat. Item propter orationem. Vnde apud Lucam
 dicitur: Exiit in montem solus orare, & erat pernoctans in
 oratione dei. Vbi dicit Ambrosius, q; ad præcepta virtu
 tis suo nos informat exemplo.

Deniq; secedebat à turbis vt ostēderet prædicatoribus
 humanos fauores esse vitandos. Vnde apud Mattheum
 legitur, q; vidēs turbas ascendit in montē, vt p hoc q non
 in ciuitate, nō in foro, sed in monte & solitudine sedit, eru
 dicit Mat. 5
 daret nos, nihil ad ostēditiōem facere, & à tumultibus abſce
 dere, maxime quum de necessariis oportet disputare.

Quōd si quis rursum querat, quur christus non du
 xerit semper vitam rigidam & austeram vt Ioannes, sed
 nec semper ieiunauit, sed manducauit & bibit, etiam in
 interdum cum publicanis & peccatoribus?

Attendat oportere eum qui cum aliis conuersatur se
 se illis in his quæ licita sunt conformare. Vnde & Apo
 stolus ait: Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem
 salutem di pularem
 saluos. Christus igitur qui propter hominum salutem di
 gnatus est cum hominibus conuersari, vt omnes lucrifa
 ceret, humanē & misericorditer hominibus in conuictu, Xps.
 in cibo & potu, atq; vestitu, condescendit. Nam sicut lau
 r. Cor. 9
 dabilis est eius vita qui ab hominū consortio segregatus
 seruauit abstinentiam, ita & illius vita commendatur, qui
 cum hominibus ædificationis gratia manducauit & bibit.

Ro. 14.

Non enim vel abstinentia ipsa cibi & potus, vel eius in-
duigentia, per se pertinet ad salutē, dicente apostolo: Non
est enim regnum dei esca & potus, sed iustitia & pax, &
gaudium in spiritu sancto. Qui enim in hoc seruūt Chri-
sto, placet deo & probatus est hominibus.

Proinde hæc ratio christum ad Ioannem austeram conuer-
satione distinguat, quia non Ioannes, sed Christus
vniuersis tam perfectis saluandis venerat & imperfectis.

Loc^o tēta-
tori opor-
tunas.

Secundum, i. confessionis Christi in deserto ratio, de-
signatur vbi dictum est: Vt tentaretur a diabolo. Non er-
go ductus est a spiritu neque in vrbem, neque in forum,
sed in desertum, vt illic diabolo tentandi occasione offer-
ret. Eos enim vel maxime adgreditur, quos segregatos ab
aliis, solos viderit.

Eccl. 4.

Hoc modo Euum quoque solam inuentam tentatione
adorfus, facile superauit. Vnde per sapientem dicitur: Vt
soli, quia cum ceciderit non habet subleuantem se. Et in-
fra: Si quisquam præualuerit contra vnum, duo resistent
ei. Vnde non æque audent adori conuictos, vt solitarios
& vnicos. Volens igitur Christus ad certamen prouoca-
re diabolum, desertum ingressus est, non verbo prouocans
inimicum, sed loci oportunitate inuitans.

D

Tētari
xps cur-
voluit.

Sanē plures ob causas permisit se dominus a diabolo
tentari. Primo videlicet, propter nostram instructionem, vt
sciremus etiam nobis tentationē imminere, a qua nul-
lus vnquam quantumlibet sanctus & magnus exiit im-
munis, imò quo quisque melior & commendatior est apud
deum, eo magis hunc inuidia diaboli tentationibus vtget
ad ruinam. Vnde nec sanctum Iob ad certamen expectat,
nisi postquam hunc eximie commendari a domino, inui-
dia tæbescens, audiuit.

Hilarius.

Itaque in sanctificatis maxime diaboli tentamenta
grassantur, quia victoria magis ei est exoptanda de sanctis.
Hinc nos commonefacit qui ait: Fili accedens ad seruitu-
tem Dei, sita in iustitia & timore, & præpara animam tu-
am ad tentationem. Vnde Augustinus: Nullus, inquit, est
homo tanta iustitia præditus, cui non sit tentatio necessa-
ria, vel proficiendi gratia vel probandi.

Cōtra
faul.Tentari
expedit.

Vtilis sanē est homini tētatio, quā ppter multa. Tū vt
tētatio virtutē exerceret, quæ nō nisi cū opposito sibi decer-
tat vitio. Quo exercitio virt^o ipsa & stabilis & augetur.

Tum

Tum vt tentatio virtutes custodiat ne amittatur, quæ
admodum aliquis perferens furē sollicitus excubat ne
thesaurum perdat.

Tum vt per tentationem, imperfectionem fragilitatē
q̄ suam homo cognoscens vitet superbiam.

Tum vt tentatio ipsa si quas in homine inueniat pec-
catorū sordes, has sui acredine abradat & cōsumat. Vñ
per Sapientē dicitur: Vasa figuli probat fornax homi-
nes. Verò receptibiles in camino humilitationis. Vnde & p̄
angeli ad Thobiam dicitur: Quia acceptus eras deo, neces-
se erat vt tentatio probaret te. Tum dicitur vt per
toleratiam tentationū peruenire mereatur homo ad vitā
æternam. Vñ in Actibus dicit Apostolus: Quia per multas
tribulationes oportet nos intrare in regnum dei.

Eccl. 27.

Tob. 12.

Actu. 14.

Secundo voluit christus tentari, propter eorū qui ten-
tantur consolationē, vt. s. tētatis consolationē daret. Fuit
quidē tentatus statim post baptismū, vbi audiēte Ioanne
a patre fuerat filius dilectus appellatus, vbi cœlis apertis
spiritus sanctus in columbe specie super ipsum mansurus de-
scēderat, & postquā quadraginta dieb⁹ et totidē noctib⁹
ieiunauerat in deserto, vt intelligamus cum qui tētatur
nō minus propter hoc dei filiatione esse dignū, nec suam
penitentiam aut ieiunia minus esse deo accepta. Quinpo-
tius, sicut iā dictū est, tūc magis ad certamen tentationū
a diabolo fidelis quisq̄ impetitur, quando iam a peccatis
ablutus est, quādo hūc deus gratia adoptionis filiorū est
dignatus, qñ iam spiritus sancti templi fieri cœperit, qñ
iā cœlo dignus mundusq̄ per abstinentiam factus est.

Tertio tentari voluit propter diaboli confusionem, vt
ille dolo & malitia plenus, superatus a christo, inuidia ta-
bescens confusus abiret. Deniq̄ vt diabolarū ipse victor
tentationū, etiam nobis victoriæ spem augetet. Vnde &
dicit, Confidite, ego vici mundum, quasi dicat, & vos me
opulante vincitis. Ingreunte prælo fient bellatores
nō nihil timere, ac vbi duces vident fortiter dimicantem
hostemq̄ cadentē, animantur & ipsi. Et qui hosti prius
cedere videbātur, reparatis & animis & viribus, ducis
exemplo fortissimi resistent.

Dicit Origenes CHRISTVM & aliam tentatio-
nes in deserto a satana sustinuisse, vti & Marcus & Lu. Marc. 1.
cas innuer e videtur, Marcus enim ait: Et erat in desero-
cas innuer e videtur, Marcus enim ait: Et erat in desero-

T 3 quadra

Luc. 4.

quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tētabatur à sathana, eratq; cum bestijs. Lucas autem sic: Et agebatur in desertum in spiritu, quadraginta diebus, & tētabatur à diabolo. Ait igitur Origenes: Tentatur autem Iesus à diabolo quadraginta diebus, sed quę fuerūt tentamenta nescimus. Quę ideo forsitan prætermissa sūt, quia maiora erant q̄ vt literis crederentur.

E Sed eorum occasione quę dicta sunt quæritur: Num Exemplum domini tentationi se exponens, & ipsi nos debemus tētationi exponere præsertim quom orantes dicamus: Et ne nos inducas in tētationē, & tētationū occasiones vitare debeamus, sicut per sapiētē dicitur: Quasi à facie colubri fuge peccatum.

Tētationum sit querēda, Mat. 6. Eccl. 1. 1. Tentatio nis occasio duplex.

2. Cor. 6. Gen. 19.

Sed duplex est tētationis occasio. Vna ex parte hominis, quando videlicet sese quispiam peccato propinquum facit, occasiones peccandi non euitans. Talis peccandi occasio vitāda est. Vnde Apostolus: Fugite, inquit, fornicationem, qui cauet laqueos securus erit. Laquei sunt, societas, loc^o, tempus, & similia quę præbere solent occasionem ruine. Vñ & per angelos ad Lothē à Sodoma peritura abire iussu, dicitur: Ne steteris in omni circa regione.

Alia est tētationis occasio, quę non ex parte hominis, sed ex parte diaboli est, qui semper inuidet ad meliora tendentibus. De qua per Apostolum dicitur: Omnes qui piē volūt viuere in christo Iesu, persequutionem patientur. Et talis occasio tētationis non est vitanda. Nam vt alio loco idem Apostolus dicit: Fidelis est deus, qui non patietur vos tētari supra id quod potestis, sed faciet cum tētatione prouectum, id est, in vestram hanc gloriam & vilitatem vertet. Vnde per beatum Iacobum dicitur: Beatus vir qui sufferet tētationem, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitę quam reprobis dicitur deus distingentibus se.

Greg. Tētationis modi,

Sciendum est autem (vt dicit Gregorius) quia tribus modis tētatio agitur, videlicet, suggestione, delectatione, consensu. Et nos quidem quom tentamur plerūq; in delectatione aut etiam in consensu labimur, quia ex carne peccati propagati, etiam in nobis ipsi gerimus vnde certamur non toleramus. De^o verò qui in vtero virginis incarnatus in mundū sine peccato venerat, nihil contradictionis in semetipso tolerabat.

Ten.

Tentari ergo per suggestionem potuit, sed eius mentem peccati delectatio non momordit, atq; ideo omnis illa diabolica tentatio, foris non intus fuit. Potuit ergo per suggestionem tentari, nō quidem intrinsecam, quę à carne est (caro enim eius concupiscentiæ stimulos nesciebat) sed per suggestionem tentari potuit extrinsecā, quę vel à mundo est, vel à diabolo. Per delectationē verò aut consensum, mens illius nullo modo potuit inquinari. Porrò sola extrinseca suggestio culpa non est, sed meriti potius atq; exercendę virtutis occasio. Delectatio autē sine delectatione, & si culpa est, venialis est. Consensus verò siue in delectationem, siue in opus, criminale peccatum est.

Itaq; hostis noster mentem mediatoris dei & hominum tētatione quassare nō valuit. Sic enim dignatus est mortationes exterius suscipere, vt tamen mens eius interiori diuinitati inhærens inconcussa permaneret.

Circa tertium, quod est post ieiunium Christi esuricio, subditur:

Et quom ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit.

Ieiunauit Christus, non quasi carnis desideria ieiunio domiturus, quom in sua sacrosancta carne nulla profusus esset huiuscemodi contradictio (vt iam dictum est) sed nec ieiunauit, vt per ieiunium mente facilius in deum ascenderet, quę perfectę iam erat deo vnita, neq; etiam ieiunauit vt animi virtutes, vel ieiunando acquireret, vel habitas confirmaret, quas ob causa nos conuenit ieiunare, sed nec propter se Christus fuit propter nos ieiunauit, propter quos tandem crucifigi dignatus est & mori. Vbi Chryso.

Vt discas quom magnū bonum est ieiunium, & qualiter statutum est aduersum diabolum, & quoniam post baptismum non lasciuia, sed ieiunio oportet intendere. Dominus ipse post baptismum ieiunauit, non eo indigēs, sed nos instruens. Ieiunauit autem cum diabolo certaturus, docens, quia ei qui se vult ad tētationum pugnas accingere, sobrietates est necessaria.

Ieiunare autem voluit numero dierum quadraginta,

T 4 ne mi

Gre. 3. ieiunauit

Chry.

Basi.

ne minor videret Moysē & Helia. q̄ totidē diebus ieiuna
 quurqua uerunt, neq; hunc diē numerū transgredi uoluit, ne dia
 draginta hol^l ipsum supra hominē aliquid habere existimaret, quē
 diebusie cerneret eximios. pphetarū in ieiunij quāntitate superas
 iunauit. re. Sed & ultra hunc diērū numerū diutius ieiunando illū
 affligi nimis fuisse seueritatis. Dicit enī sacra lex cui per
 oia Deus homo factus obedire dignatus est. Sinautem iū
 dices eum qui peccauit dignū viderit plagis, prosternēt,
 Deu. 25. & corā se faciet verberari. Pro mensura peccati erit &
 plagari modus, ita duntaxat vt quadragenarium num
 merum non excedat, ne scēdē laceratus ante oculos tuos
 abeat frater tuus, sanē vnus idēq; Christ^l, & iudex erat
 & quasi reus, & coram iudicē diuinitate sibimet iustia
 vera humanitas eius postrata ieiuniorū plagis verbera
 barur, nō quia peccauerat, sed quia peccata gulæ nostræ
 sup se susceperat. Vterius ergo nō debet ieiunij eius
 extendi, q̄a (sicut iā dictū est) sacra iubebat lex vt plaga
 rum modus quadragenarium numerum non excederet.

Beda. Porro ieiunij quadragēsimæ autoritatem habet, &
 Ieiunij ex testamento veteri, in ieiunio Moysi & Heliz, & ex e
 quadra uāgelio, quia (vt iam dictum est) totidem diebus dñs iei
 gesimalis iunauit, demonstrans euāgelium nō dissentire à lege &
 auctori- Prophetis. In persona quippe Moysi lex, in persona He
 tas. liæ, Prophetæ accipiuntur. Inter quos in monte glorio^l
 apparuit, vt euidens emineret quod de illo dicit Apo
 stolus: Testimonium habens à lege & prophetis.

Cur in ue In qua aut parte anni cōgruentius obseruatio quadra
 re ieiunij gesimæ cōstitueret, nisi in ea quæ cōmīs atq; cōtigua est
 dñicæ passioni, quin & ea significat hæc vita laboriosa,
 cui opus est cōtinentia, vt à mūdi amicitia ieiunet. Proinde
 hac parte anni quadragēsimæ ieiunij obseruari p̄cipitur,
 vt hoc carnalis cōcupiscentiæ motus, q̄ maximē hoc tē
 pore tam in hoībus q̄ in ceteris animantib^l inualecent,
 reprimitur. Quo nihilomin^l anni tēpore xp̄s propter nos
 & ieiunare & mori dignatus est, suo nobis exēplo ieiū
 nium hoc cōmendans. Quod vtq; eo libentius nos dect
 amplecti, quo certius cōstat, non propter se, sed propter
 nos, ipsum ieiunasse. Qualis ergo Christianus est, qui id
 contemnit, quod ei tradidit ipse Christus?

H Conuenienter etiam in quadragenario diērū numero
 est institutum, vt qui decalogi p̄cepta quadrupliciter,
 id est,

id est, consensu, loquutione, opere, & omissione, transgre^l Quadra
 dimur, p̄uaricatiōis nostræ culpas quadragenario iei^l gesimæ
 unio expiemus. Quin etiam hoc diērum numero ieiunan^l
 do, totius anni quodammodo decimam p̄stamus, quæ
 nimirum triginta & sex dies habere dinoscitur. Cui non
 sine certi ratione myserij dies quatuor (vt quadragena
 rius numerus compleatur) superadditi sunt.

Siquidem in figura nostri, qui per ieiunij ad promiss^l Quadra
 sam in cœlis tendere debemus hæreditatem, quōdam filij^l gesimæ p̄
 israel quadraginta annis in deserto, panem angelorum
 cōsequuti sunt. Sed & quadraginta diebus aquas abyssi
 effusus esse legitur, & tot diērum ieiunio sanctificato, re
 susam cœli herenioris fuisse clementiam. Totidem etiā iei
 unio diērū moyses perceptionem legis emeruit. Deniq;
 Helias persequutionem fugiens Iesabelis, per desertū am
 bulans, vt videre deum mereretur in Oreb, quadraginta
 diebus ieiunauit. De his, & vtilitate ieiunij, plura in qua
 dragēsimali seria quarta Ciceram. Ceterū post p̄missa
 manifestat euāgelista humanam in xp̄o fragilitatem,
 quum subiungit, dicens: Postea esurii^l.

Esuriū sanē propter duo. Prīmō, vt se verum esse ho^l I
 minem cōprobaret. Nam sicut ieiunio quadraginta die^l Cur xp̄s
 rum nō esuriū, nō hominis erat, sed dei, aliquando esu^l esurii,
 rir, nō dei, sed hominis erat. Ergo prouiso factū est, quōd
 in ieiunando moysi & helizæ numerum non excessit, ne
 putaretur (quod manichæi putauerunt) apparetur ve
 nisse, non autem recepisse carnem veram, aut omnino p̄
 ter humanam eum fuisse naturam.

Postea (inquit) esurii. Nihil enim (vt dicit Lucas) mā
 ducauit in illis diebus. Sed attende quōd xp̄s (qui vtq; Basi.
 p̄æst naturæ) non coactus necessitate passionem famis
 adsumpsit, sed sponte, quemadmodum & cæteras nostræ
 naturæ passibiles.

Secundo, esurii, vt ad tentationis duellū famis infir^l
 mitate diabolū prouocaret. Desperauerat enim tētare
 eum videns q̄ sine vlla fame eatenus ieiunasset, sentiens
 Verō esuriem (vbi em̄ fame ibi imbecillitas) sumpta au
 dacia adgressus est saluatorem. Quōd itaq; consummatis
 ieiunij diebus dominus esurii, quum de moysē vel helia Beda.
 ieiunantibus nihil tale sit scriptum, ideo factum est, ne ab
 eo tentando pauēs hostis aufugeret, quem tot signis cœ
 lestibus

Iestibus præconatum, tum etiam Viris excellentissimis in abstinento videret æquatam.

Basi. Porro dominus famis passionem adsumendo, indicat eam non esse peccatum, concessit enim humanæ suæ naturæ quæ voluit quæ sua sunt & agere & pati. Cæteri, licet dominus quadraginta diebus nihil gustando ieiunaret (deus enim erat) nos tamen non nisi ieiunio nostræ possibilitati proportionato conuenit ieiunare. Non enim sic vtendum est carne, vt per egestatem alimentum vigorem eius soluatur. Neq; vt ad vltimatum corporem intellectus vrgeatur per dissolutionis corporalis excessum. Vnde dominus noster semel hoc peregit, sed per totum obsequens tempus, ordine debito corpus suum gubernauit, & similiter Moyses & Helias.

Legimus sanè in euangelio dominum esurisse in via, & ad arborem sicq; requirendorum fructuum gratia diuer tentem nil in ea nisi folia reperisse. Audimus & nunc cum esurisse, & lapides ei fuisse oblatos. Deniq; extremum in eruce spiritum trahenti, quem iam se sitire clamasset acetum cum felle mixtum ori eius fuisse oblatum.

Esurit sanè & nunc dominus sititq; auersorum conuersionem & salutem, quæ in plerisque verba sola sine operibus & pietatis ac iustitiæ fucum quasi sola sine fructibus folia deprehendat. Alij peccatis, odio, inuidia, adulteriis, vsuris, & alijs vitis indurati, obdurata corda sua quasi quosdam christo lapides offerunt.

Nonnulli verò nec faciunt quæ deo placent, nec alios (si facultas datur) benè facere permittunt, quin potius dei seruos odiunt, derident, contumelijs lacerant, & indefessi persequantur, quod vtique nunc strenuè prosequitur hereticus. Hi christo saluatori omnium salutem sitienti quodammodo acetum propinant, qui tandem bibent de vino iræ dei, quod mixtum est in calice eius. Quorum panis, id est, voluptas & gaudium, quo nunc (quasi pane) pascuntur in peccatis, in vtero eorum vertetur in fel aspidum. Quin & vna eorum vna fellis, & botrus amarissimus fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile.

Homilia

Deu. 32.

Homilia altera.

T accedens tètator, dixit ei: Si filius dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Mat. iiii.

In hac euangelicæ lectionis parte, duo sunt consideranda. Vnū est, xpi per diabolum trina tentatio. Alterum est tentatoris per Christum victoriosæ superatio. Ibi: Tunc dicit ei IESVS: Vade satana.

Circa primum, id est, trinam domini per diabolum tentationem. Primo, ostendit sacra lectio quemadmodum diabolus Christum tentando, esurienti post ieiunium, suggestit gulam. Secundo, quemadmodum suadere ausus est domino gloriam inanem. Ibi: Tunc adsumpsit eum. Tertio, qualiter cum indigno sacrilegio, sollicitare præsumpsit Christum ad auariciam. Ibi: Iterum adsumpsit eum.

Circa primum considerandum est, quid ad tentandum Christum, diabolus induxerit. Est autem tentare, experimentum de re dubia vel ignota fumere. Dubia autem erat diabolo diuinitas christi, imò & ignota. Intentantur, debet ergo tentando dominum experiri, deus ipse esset, nec ne. Itaque dubitatio sua diabolus vt Christum tentaret, induxit.

Sanè dubitationis causam habebat multam. Audierat enim angelum christum natum pastoribus nuntiantem, audierat & angelorum multitudinem christo nato iubilantem, Ioannem digito & verbo christo testimonium perhibentem, patrem etiam in christi baptismo testificantem, viderat spiritum sanctum in columbæ specie super eum descendentem, & nunc quadraginta diebus & totidem noctibus ieiunantem.

Hæc (inquam) omnia attendens, suspicari cepit esse deum,

Luc. 2.

Ioan. 1.

Luc. 1.

Luc. 1.

Diaboli deum, præcognitum enim habebat aliquando venturū
dubitatio Sed quom post ieiunium esurientem, pari famem percipere
ret, ratus tam indigna, deum nequaquam velle sustinere
& multo minus velle esse partem feminæ, vel feminæ
fugere vbera, aut inuolui facis, aut vagire i cunis, ad lū
perbie propriæ mensuram etiam deum ipsum meritis,
propria cæcitate superbia, cepit dubitare. Vnde Beda, Quis
hunc posse mortalia humanitatis perpeti videret, omne
quod de eius diuinitate suspicatus est et fastu suæ super-
bia in dubium venit. Nihil quippe nisi superbum sapiens
hunc esse humilem conspici. deum esse dubitauit.

Luc. 4.

Nec iis obstat quod Lucas scribit, dicens: Exhibant autem
dæmonia à multis clamantia & dicentia, quia tu es fili⁹
dei. & increpās non sinebat ea loqui, quia sciebāt ipsum
esse Christum. Nam & hoc longe post hanc tentationem
factum est, & Christus ipse dæmonibus quantum voluit
& non amplius innotuit. Non tamen per id quod est vita
æterna, sed per quædam temporalia sue virtutis effecta,
ex quibus coniecturam quidem habebant esse filium dei, se-
cundum quam quod ex Luca citatum est, clamabant.

1. Cor. 2.

Et quom dicitur q̄ sciebant ipsum esse Christum scīe
tia pro opinione seu coniectura posita est, testate Aposto-
lo, quāt. Si em cognouissent, nunq̄ dñm gloriæ crucifixi
sēt. Sed qm in eo post indicia maiestatis, infirmitatis hūane
manifesta signa videbāt, nō pro certo cognouerūt esse dei

M

Itaq; (vt dictum est) tentare christum diabolus nequa
quam ausus fuisse, nisi in eo per elutionis infirmitatem
quæ sunt hominis recognosceret.

H. Iarius
vt christi
diabolus
obserua-
uit.

Accedens, inquit, tentator audita enim voce patris di-
cētis: Hic est filius meus dilectus, sequutus fuisse creditur
Christi, & obseruasse ei in deserto diebus) quadraginta,
& explorasse quæ ageret, & videns tandem eum esurire
(vt dictū est) ad tentandum eum accessit, qui (diuina vtique
virtute prohibitus) antè nunquam tentandi gratia, ad ip-
sum creditur accessisse. Porro ÷ tentator iste (vt etiam dicit
glos.) fuisse creditur tenebrarū princeps, & caput omniū
iniquorū, tā hominū videlicet q̄ dæmonū, angelus quōsdā
supremus, idem ipse qui primū superauerat hominē in pa-
radiso, vt innuit etiā Augusti. Quod & ipse dominus ad

Ioan. 14.

struere videtur in euangelio vbi dicit: Venit enim prin-
ceps mundi huius, & in me non habet quicquam.

Appa

Apparuit autem in forma hominis, vt quasi humana
familiaritate facilius dei Christum deciperet. Omnia em
quæ hic de christi tentatione dicuntur, tantum corporeis
sensibus, non autem quacunque mentis vel immutatione
vel concussionis, completa sunt.

Norandum est autem quod omnis tentatio est de alie
quo bono, vel vero felicitate, vel apparenti. Quod quidem
bonum, aut est corporis, de quo est concupiscentia carnis,
aut est bonum animæ, de quo est inanis gloria, fide super-
bia vitæ, aut est bonum quod dicimus, fortunæ, de quo ni-
mirum est auaritia siue concupiscentia oculorum. De his
tribus ergo diabolus Christum (hominem vtique cœle-
stē) frustra tētauit, de quibus & primū hominem (vtique
de terra terrenum) tentatum superauit & vicit. Vñ Gre.

Vñ tenta-
mur.

Antiquus hostis contra primum hominem parentem
nostrum in tribus se tentationibus crexit, quia videlicet
hunc gula, vana gloria, & auaritia tentauit, & tentādo
superauit, quia sibi eum per consensum subdidit. Ex gula
tenat, quippe tentauit quom cibum ligni vitæ ostēdit, atq̄ ad
comedendum persuasit. Ex vana autem gloria tentauit,
quom dicebat: Eritis sicut dii. Ex prouectu auaritie tēta-
uit, quom diceret: Sciens bonum & malum. Auaritia e-
nim non solum pecuniæ est, sed etiam altitudinis. Re cētē
enim auaritia dicitur, quom supra modum sublimitas
ambitur. Sed quibus modis primum hominem frauit,
eisdem modis secundo homini tentato succubuit.

Primum itaq; per gulam tentat quom dicit: Si filius
dei es, dic vt lapides isti panes fiant. Ecce vt filium dei sub
dubio vocat, experiri cupiens num vox illa vera fuisset,
quam è cœlo super ipsum audierat dicentem: Hic est fili⁹
meus dilectus in quo mihi bene complacui. Hoc, inquam,
per conuersionem lapidum in panem, volebat experiri.

Lu. 3.

Sed quid sibi vult talis sermonis exoritus: Si filius Dei
es, nisi quia filium dei cognouerat esse venturum, sed ve-
nisse per hanc infirmitatem corporis non putabat. Aliud
explorantis, aliud tentantis, & illud profiteretur se illud
credere, & homini conatur illudere. Dic, inquit, vt lapides
isti panes fiant, quafi dicat: Ecce diu ieiunasti, & cibo tibi
opus est. Et q̄a in hoc deserto panes haberi non possunt, si
filius dei es, dic vt lapides isti panes fiant. Si enim dicit, fa-
ctum erit.

N
Amb.

Diui

Orig.
Vt lapis
panis fiat

Diuini operis aduersarium pernosce. Rogato namq[ue] patre a filio panem, nec pro pane lapidem dante, iste qua si aduersarius versipellis & fallax, vice versa, pro pane dat lapidem. Sed & vsque hodie lapidem diabolus ostendit, & hortatur plerisque, vt pro pane lapidem habeant. Si enim videris hereticos dogmatum suorum mendaciam, pro pane comedere, scito sermonem eorum lapidem esse quem monstrat diabolus.

Ergo tentator hic Christum non de cibis delicatis quasi deliciis assectum & carnalem, sed de necessario pane, quasi virum bonum & sobrium, qui tamen purus homo esset non Deus, tentauit. Verum vbi Christum intendit fallere, fecellit semetipsum. Vnde Hieronymus: Duobus contrariis tenetur diabolus. Si enim ad imperium eius possunt lapides panes fieri, ergo frustra eum qui tanta est potentia tentas: q[ui] si facere non valet, frustra dei filium esse suspicaris.

Chry.
Diabolus
vt cecus.

Proinde versutus hostis qui omnes homines excecatus, in hac tentatione & ipse a Christo (qui Dei sapientia est) fuit excecatus. Nam si persensit Christum post quadraginta dierum ieiunium elurire, quor non inrelaxit eum per illos quadraginta dies non elurisse. Inde enim discere debebat verum esse deum, quem ex fame verum hominem esse cognouerat.

Sed dicat aliquis: Non magni periculi fuisse videtur illa tentatio, quæ vix ad vllam culpam inducere videbatur. Nam famelicum necessario pane vesci, non modo non illicitum, imò homini constat esse præceptum, dicente domino ad hominem quem recens iam creauerat: De omni ligno quod est in paradiso comedet. Est enim primum præceptum homini a deo datum. Et tñ secundum expositionem patrum tentatio hæc ad peccatum gula est referenda.

In esca vi
li esse gu
lâ posse.
Gene, 25,

Respondetur: Non solum in affluentia ciborum & voluptate gula peccatum committi, sed etiam si q[ui] non iusto ordine & nimia cum auiditate, satisfacit suæ necessitati. Nam & Esau gula vitio, non quidem carnes, sed cotam lenticulam, auidè nimis affectando, primo genita pariter & paternam benedictionem amisit. Quam ergo diabolus Christum cerneret elurire, eo hunc intendebat impellere, vt concupiscentia carnis quæ cibum appetebat, peruerso ordine & spiritu carnem antefereat, & vt caro do
minat.

minatrix, spiritu imperaret. Caro enim concupiscit aduersus spiritum. Vnde rectè monet sapiens: Fili post concupiscentias tuas non eas, & a voluntate tua auertere. Si Eccle. 18. præstas animæ tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis.

Molitur itaque diabolus efficere, ne dux & rector scilicet homine spiritus, sed potius ipsa præcat concupiscentia carnis, quod vbi obtinuerit, de homine superato triumphat, etiam & si illud sub pretextu necessitatis efficiat.

Moraliter de lapidibus panes faciunt molles prædicatores, palpones dicendi potius quam prædicatores, qui terribiles dei in scripturis increpationes, & grauissimas ipsius comminationes, loquentes hominibus placentia, fallaciter mitigant, semetipsos miseris, & alios secum in perditionem precipitant. Sed & quoties suggerit cuiquam diabolus aulterioris vitæ institutum relaxare, sub pretextu valetudinis plusquam equum est carni indulgere, vel inchoata ieiunia intermittere, perinde est ac si dicat: Dic vt lapides isti panes fiant. i. dura tibi mollifica, & intensa relaxa.

Cæterum aduerte quod astutus hostis de tribus (vt Odium est) christum tentaturus, ab illo vitio cepit quod homini connaturale, & ob hoc minoris culpæ & faciliores excusationis esse videtur, vt quasi gradatim artificiosè tentationis ad grauiora confendere, quod vtique ipsum intendisse rei probauit exitus.

Nouerat nihilominus qualem & quantam perniciem generi humano per gula delictum superinduxisset. Siquidem ipsa gula a principio cæterorum omnium qua si ianua exitus in regnum malorum.

Sed & nunc quis dinumerare sufficiat, quæ & quam grauiæ ex enormitate gulæ, quasi ex quadam radice pestifera, criminum germina pullulent? Vnde Rupertus,

Gula per
niciosa.

Sane pestis hæc, permaxima est vexatio generis humani, ex qua suboriuntur plurima sæua atque mortifera vitia carnis.

Et hæc iniquitas accidit ex radice peccati quod primusho vetitū lignū momordit. Quod vtq[ue] nostrū hoc vitium Dei filius

filius homo factus in semetipso puniuit, & emendauit. Primum, per hoc quod quadraginta diebus & totidem noctibus ieiunauit, deinde per hoc quod quum esuriret comedere renuit ad suggestionem tentatoris.

P Eatenus sane nullum Christum miraculum fecerat. Præcognitum autem habebat diabolus, Dei filium quum foret homo factus, miracula multa facturum. Vñ & hinc iam primum aggressus, mox ad miraculum faciendū ex ipsius inedia occasione sumpta sollicitus, primumque omnium à Christo miracula postulauit, Verum ille lapides in panes conuertendo ad petitionem diaboli miraculum facere noluit, siquidem opera suæ diuinitatis facienda nequaquam erant ad suggestionem diaboli, sed secundum diuinitatis propositum facienda erant pro utilitate credentium, & ad gloriam dei, sed nec supplicat diabolus Christo, sed tentat.

P Porro signorum suorum initium dominus anno reuoluto ad petitionem suæ piæ matris erat facturus, ac si ipsius dilectionis suorum mirabiliū primicias dedicaret. Nam esto quod lapides conuertisset in panes, nequaquam tamen propter hoc in eum diabolus credidisset, gloriarum autem fuisse quod ad suam instantiam primum suum miraculum dominus edidisset.

Nec Dominus ipse gloriam suam manifestasset, si ad instinctum diaboli lapides facti fuissent panes, sicut postmodum in eo gloriam suam manifestauit, quod ad eius nutum aqua in uinum versa est, Nam ubi hoc fecit initium signorum, & sic manifestauit gloriam suam, non inanis fuit gloria, sed gloria cum fructu, quæ fructu primum euangelista quasi præterat, dicens: Et crederent in eum discipuli eius. Sed (ut dictum est) non crederet in eum tentator infidelius, aduersarius antiquus, si in panes lapides conuertisset.

D Quod si dicas: Nobis ad panes uel ad cognoscendam dei gloriam profuisset, qui legeremus, si ita factum fuisset, imò hoc magis nobis ad dei gloriam profectum, quod legisimus quia testimonium suæ diuinitatis dei filius diabolo communiare dedignatus est. Sed nec illo modo conueniebat ut diabolus ipse hinc gloriareretur, quod non nisi per ipsum Christum signa facere cepisset, uel ipsi Pharisei postmodum omnia ipsius signa hinc calumniarentur, mentitur quod autore diabolo omnia sua opera faceret, cuius au-

spiciis

spiciis miracula facere primum cepisset.

Hactenus audiuimus diabolum Christo insidiantem, audiamus iam Christum insidioris laqueos uitantem. Audiuimus diaboli astutiam christum deum impudenti arroganter tentantis, attendamus nunc Christum (utque dei sapientiam) tentantis dolum confutantem. Sequitur.

Qui respondens dixit: Scriptum est, Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo quod procedit de ore dei.

Non in solo pane, inquit, uiuit homo. Terrenis cibis terrenum alitur corpus, anima uero rationalis diuino uerbo ad bonam habitudinem spiritus uigoratur. Non enim naturam incorporatam (id est animam rationalem) corpus (id est, cibus corporeus) alit. Sed nec uirtus alitur pane, nec per carnes bene se habet anima & pinguefit. Aliis epulis uita sublimis educatur & crescit. Et utique de uerbum animæ fidelis cibus & uita est. Fides enim quauis uiuit quisquis Deo uiuit, ex dei uerbo est.

Ergo cui dei uerbum deest, huic etiam & fides deesse necesse est & uita. Vnde & dominus ipse in euangelio infideles mortuos appellat, dicens discipulo: Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Vnde sicut humanum corpus sine terreno cibo non uiuit, ita & anima sine dei uerbo uiuere deo non potest.

Est autem quod in hac tentatione dominica considerare debeamus. Quia tentatus à diabolo dominus, sacre eloquii præcepta respondit, & qui eo uerbo quod ipse erat, tentatorem suum mergere in abyssum poterat, uirtutem suæ potentie non ostendit, sola diuina scripturæ præcepta edidit, quatenus suæ patientie nobis præberet exemplum, ut quoties à prauis hominibus aliquid patimur, ad doctrinam potius excitemur quam ad uindictam. Pensate quanta est patientia dei, quanta impatientsia nostra. Nos si iniuriis aut aliqua læsione prouocamur furere potius, aut quantum possumus nosmetipsos uellicimus, aut quod non possumus facere minamur. Ecce aduersitate diaboli dominus pertulit, & nihil ei nisi mansuetudinis uerba respondit, portat quem punire poterat, ut hoc in laudem eius altius crederet, si hostem suum non extinguendo, sed interim patiendo superaret.

¶

Scriptum

Q
Cyril.

Aſc cib⁹.

Mat. 8.

Greg.
Modus
quo ten-
tatori re-

Deu. 8. Scriptū est, inquit, videlicet in lege dñi: Nō in solo pane
 Amb. viuuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore dei.
 Vides quo genere vtatur armorū, quo hominē à spūalis
 neq̄rie incurſione defendat aduerſum incitamenta gulae.
 Non enī quaſi deus vtiſ poteſtate, q̄d enī hoc mihi p̄ſiſ
 ſer? Sed quaſi hō cōmune ſibi accipit auxiliū, vt pabulo
 diuinā lectionis intentus, famē corporis negligat, alimē
 tū verbi cœleſtis acq̄rat. Nō enī pōt q̄ verbi ſeq̄tur tot?
 circa panem verſari terrenum. Nam humanis diuina p̄
 ſtare non dubium eſt. Dum ergo dei verbo diaboli tenta
 menta Chriſtus conſutat, offēdit vtiq̄ eadem armatura
 p̄ nos illi fore reſiſtendum. Vñ & apoc̄tolus quū p̄miſ
 iſſet: Induite Vos armaturam dei vt poſitis ſtare aduer
 ſus inſidias diaboli, tandem ſubiunxit: Et gladium ipſis
 (ſubaudiatur accipite) quod eſt verbum dei.

Diabolus (Hoc enim gladio diabolus læditur, quum per illum à
 quo gla corde peccatoris, quaſi vel ſerpens ex antro, vel quaſi à
 dio lēdit. ſpelunca ſua latro, vel quaſi tyrannus ab aula, non qui
 dem ſua, ſed quam fraude occuparat, vel quaſi à dei tem
 plo idolum, vel quaſi ſpurcus adulterē thalamo alieno
 exigitur & fugatur.

R. Tum in ſuper vel maxime verbi gladio diabolus læ
 ditur, quum per illud (non ſecus ac per gladium) errorū
 & hæreſum laquei (quos inſipientium pedibus attendit)
 deprehendi diſſipantur, quo etiā verbi gladio delictorū
 reſta, & arma ſcandalorum, quibus innumeros conficit,
 franguntur & tolluntur ē medio.

De hoc plura, dominica vigefima prima poſt Pentec
 coſtē, homilia ſecunda ſuper epiſtolam.

Cæterum ex huiusmodi Chriſti reſponſo, vtiq̄e ex
 dei lege deprōpto, intelligere nequiuit & diabolus num ille
 dei filius eſſet, nec ne. Verū eſt tñ & irreprenſibile dñi
 hoc rñſum ignorare non potuit. Quir em dei verbo hō vi
 uere nō poſſet, q̄ dei verbo creatus eſt? Paſcit enim eos
 verbo ſuo cū qb? loquit deus. Sig. dē abſq̄ vilo corporali
 a limēto his quadraginta diebus & totidē noctibus Moy

Quib? bo ſes colloquio ſermonis dei ſuſtentatur eſt.
 na opera Porrò p̄ hoc q̄ xps diabolo innotere noluit, docetur
 tua cæles opa noſtra iis debere abſcondere, penes quos nullum p̄
 ſicationis fructum ſunt allatura.

Quin & alia doctrina perutilis hinc colligitur, ne vi
 delictet

delictet (quæcunque etiam neceſſitas vrgcat) Vnquam di
 abolo quicquam credamus, quæleſtque etiam ſit quod
 dixerit. Siue enim veritatem dicat, ſiue conſingat menda
 ciam, nihil aliud quàm vt fallat, intendit. Ideo enim chri
 ſtus quum daemonia clamarent eum eſſe Chriſtum incre
 pans non ſinebat ea loqui, vt nos doceret illorum nos o
 mmino vitare commertia, & ne vnquam (quæcunque eſt Diaboli
 tiam ſperata vtilitate) viliſſimo vn ſpirituū præſidia vitanda
 captaremus. cōmertia

Circa ſecundum videlicet, quemadmodum tentator
 prima tentatione ſua conſutata, ruriuſ tandem ſuade
 re auſus eſt domino inanem gloriam, in litera ſubditur.
 Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam ci
 uitate, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum
 templi, & dicit ei: Si filius dei es, mitte te de
 orum.

Videns diabolus quod ex Chriſti reſponſione nihil
 certum haberet, num ipſe eſſet dei filius, nec ne, ait in
 ſe: Iſte qui fame non vincitur, & ſi non eſt filius dei, tamē
 homo ſanctus eſt. Poſſunt aut hoſes ſancti poſſiq̄ oīm vi
 cerint corporis neceſſitatem, per vñā gloriā peccare.
 Itaque aſſumpſit eum in ſanctam ciuitatem. i. ieruſalē,
 quæ propter Dei vnicū illud & ſanctum toto orbe tē
 plum, deiq̄ cultum & ſacrificia, ciuitas ſancta dicebatur.

Quod autem Xpm aſſumpſiſſe memoratur dupliciter
 poteſt intelligi, i. vel quod ipſum ſuſtulit, ſicut B. Gre
 gorius intellexiſſe videtur, quum dicit: Sed ecce quum di
 citur deus homo, vel in excellum montem, vel in ſanctā
 ciuitatem à diabolo aſſumptus, mēs reſugit, humana hoc
 audire aures expaueſcunt. Quum tñ non eſſe incredibilia
 iſta cognoſcimus, ſi in illo & alia facta penſamus. Certē
 iniquorū oīm diabolus caput eſt, & huius capitis mēbra
 ſunt omnes iniqui. An nō membrū diaboli fuit Pilatus?
 An nō mēbra diaboli iudei perſequentes, & milites cru
 cifigentes fuerit? Quid ergo mirum ſi ab illo ſe permiſi
 aſſum, qui ſe pertulit etiam à membris illius crucifigiſſe
 Xps vt à diabolo aſſumptus?

Vel alter poteſt intelligi, i. per concomitationem, ſi
 Mat. 17. cut & illud: Adſumpſit Ieſus duodecim diſcipulos ſuos,
 Erteri: Adſumpſit Ieſus Petrum & Iacobū, & Ioannem.
 Verū quocūq̄ modo aſſumptionem hanc accipias, nō ex
 Y 2 imbe.

imbecillitate domini fuit q̄ hunc aſſumpſit, ſed de ſuperbia inimici. Habet autem Lucas: Et duxit illum in Ieruſalem. Sequēbatur planē quaſi athleta ad tētatiōis certamē ſponte proficiēſ, & quodammodo loquebatur. Duc quō viſ, inueniens me in omnibus te fortiorem. Itaq̄ quē gula ſuperare non poterat, tentat nunc de vana gloria, ſi forte illū ipſa victoriæ ſuæ iactantia deiciere queat.

Orig.
Tentat
xpm de
vana glo
ria.
Tēpli al-
titudo.

Et ſtatuit eum, inquit, ſuper pinnaculum templi. Si pinnaculum templi tectum templi (quod planum erat) ſignificat, conſtat quia centum viginti cubitos habebat altitudinis. Erant enim in ipſa aede templi manſiones tres ſubalternatæ. Prima a pavimento viſque ad primum tabulatum, altitudinis cubitorum triginta.

Secunda a primo tabulatu viſque ad tabulatum ſecundum etiam cubitorum triginta.

Tertia erat a ſecundo tabulatu viſque ad tabulatum tertium, ſupra quod erat tectum in plano poſitum, vt dictū eſt, & hæc māſſo erat cubitorum ſexaginta. Porro vnum quodque tabulatum ſive ſolarium habebat in circuitu tēpli exterius proprium ſuum deambulatorium.

Et dicit ei. Primo loquutus fuerat Chriſto, quaſi compatiens eſurienti, nunc quaſi eius gloriam quærens loquitur, dicens: Si filius dei es. In omnibus iis tētationibus hoc agit, vt intelligat ſi filius dei ſit, ſed dominus ſic reſponſionem temperat, vt eum relinquat ambiguum.

Mitte te deorſum. Verē hæc diabólica vox eſt, quæ vocē diuinitatis de gradu meritum altiore præcipitare conatur. Simul infirmitatē ſuā diabolus malitiamq̄ designat, quæ nemini pot̄ nocere, niſi ſe deorſum ipſe miſerit. Nā q̄ relictis cœleſtibus terrena eligit volūtariū quod dā præcipitiū vite labentis incurrit, ſimul qm̄ telū ſuum primum diabolus vi ſit obtulim, qui oēs homines propriè ſubiecerat poteſtati, pluſquā hominē cœp̄t iudicare. Trāſfiguratur ergo ſe velut angeli lucis, & de ipſis diuinis ſcripturis laqueum parat. Vnde ſubditur:

Scriptum eſt enim: Quia angelis ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

T Qui in priore pugna fuerat a domino ꝑ ſcripturam concluſus & confutatus, iam & ipſe tentando dominum eri-

am

am ſcripturam allegat diabolus. Vbi Origenes. Vnde Diabolus tibi diabole ſcire quod iſta ſcripta ſunt? Nunquid legiſti ſcripturā prophetarum, vel eloquia diuinā? Legiſti quidē, non vt ipſe allegat, ex lectiōne eorum melior fieres, ſed vt de ſimplici litera eos qui amici ſūt literæ interficiſ. Scis em̄ quia ſi de aliis eis voluminibus loqui uolueris non deſicipes.

Non ergo te capiat hereticus, quia poteſt de ſcripturis aliqua exempla proferre. Vt ut enim & diabolus ipſe teſtimoniis ſcripturarum, non vt doceat, ſed vt fallat.

Sed vide quem admodum & in ipſis ſcripturarum teſtimoniis verſipellis eſt. Vult enim minuire gloriam Saluatoris, quaſi angelorum indiget auxilio, nempe offeſſurus pedem, ſi non eorū manibus ſubleuetur. Hoc enim teſtimonium, non de chriſto, ſed de quolibet homine iuſto ſcriptum eſt. Neque enim indiget angelorum auxiliis qui maior angelis & dominus eſt angelorum. Quin potius diſce diabole, quōd niſi Jeſus angelos adiualet, offēderent ipſi pedem ſuum. Et tu propterea quaſi fulgur de cœlo cecidiſti, quia credere in dei filium noluiſti.

Itaque malè interpretatur ſcripturas diabolus. Certè ſi verè de ſaluatore ſcriptū nouerat, debuerat & illud dicere quod in eodem Pſa. contra ſe ſequitur: Super aſp̄dem & baſilicū ambulabis, & cōculcabis leonē et dracōnem. De angelorum auxilio quaſi ad infirmum loquitur de ſui conculatione quaſi tergiuerſator tacet. Quæ ergo hoc diſſimulat, niſi quia ipſe eſt aſpis, & baſilicū, leo & dracō? Ipſe, inquam hæc omnia eſt, quem chriſtus in tētationibus ſuperatum conculcauit.

Sed & hanc diaboli ſuggeſtionem, vanam proſus et futilem fuiſſe conſtat. Quod patet, Primo, nā ſi ſe de pinnaculo templi dominus præcipitaret, nullus hoc diuinitatis inſigne fuiſſe credidiſſet, ſed vanitatis & temeritatis.

Secūdo, ſi deus ipſe eſt, irrationabile eſſet, ſi ſi qui ratione & ſapientia regit & diſponit vniuerſa, ſine vlla vtilitate de alto ſeſe præcipitem daret.

Tertio, quia ex eo q̄ ſcriptū eſt: Angelis ſuis deus mandauit de te, nō probatur quod ſe xps dei filius debeat precipitare.

Deniq̄ quia ſcriptura inducta nō eſt ad diaboli propoſitum, quum non de chriſto intelligenda ſit (vt iam dictum eſt) ſed de viro iuſto. Non enim chriſtus manibus portatur angelorum, qui & angelos ipſe portat, ſicut &

V 3 om̄e

Diabolus
ſcripturā
ve quere
tit.
Bea.

ſcripturā
ve quere
tit.

Bea.

Diaboli
ſuggeſtio
futilis.

Feb. 1. omnē creaturā. Portans em̄ est omnia verbo virtutis sue.
 Est ergo scripturā illius sensus Angelis suis (qui vi-
 que administratorij spiritus sunt) Deū mandauit vt de-
 te, viro iusto, speciale gerant sollicitudinem. In manib⁹
 tollent te. i. suis fulciet auxilium, & custodient, ne forte of-
 fendas ad lapidem pedē tuum. Nominē pedis affectū me-
 tis intellige. Angeli eorū sancti, iustū virū custodiūt ne of-
 fendat quum ei occasio peccandi fuerit subministrata.
 Porō dominus diuinitatis suā maiestate celata, dia-
 bolice versutia prudenter occurrit, & inimicum ex scri-
 pturis peruersē allegaris pugnantem, legitimo intellectu
 scripturarum vincit exemplis. Scē quitur enim:

Ait illi Iesus rursus: Scriptum est, Non tenta-
 bis dominum deum tuum

Deut. 6. Falsas de scripturis diaboli sagittas, veris scripturarū
 clipeis frangit. Et notandum quōd necessaria testimonia
Bed. de Deuteronomio tantum protulerit, vt secundā legis
 sacramenta monstraret.

Non tentabis, inquit, dominum deum tuum. Suggere-
 batur enim tanquam homini vt signo aliquo explorare
 ipse quantus esset, & quā multum apud deum posset.
 Quod facere nefas est.

2. anno Quum enim habet homo quod pro se faciat, nequaquā
est: et an tentare debet dominum deum suum. Nam & ipse Salua-
am. tor tueri poterat discipulos suos, quibus tamē ait: Si vos
 persequuti fuerint in vna ciuitate fugite in aliam.

Cuius rei prior ipse exemplum prābuit, Nam quum
 potestatem haberet ponendi animam suam, nec eam po-
 neret nisi quum veller, in ægyptum tamen in fans portā
 tibus parentibus fugit. Et ad diem festum non euidenter
 sed latenter ascendit, quum tamen alias palam iudicet
 etiam irascens, & de inimicissimo audientibus lo-
 queretur, nec tamen valentibus in eum mittere manus:
 quia nondum venerat hora eius. Qui ergo palam docen-
 do & arguendo, & tamen inimicorum rabiem valere in
 se aliquid non sinendo, dei demonstrabat potestatem, idē
 tamen fugiendo & latendo hominis infirmitatem in-
 struebat, ne deum tentare audeat (vt iam dictum est)
 quādo habet quōd faciat, vt quod cauere oportet, euadat.
 Diabolicum enim est seipsum iniicere ad pericula, & re-

tare

tari si eripiat deus. Non enim tentantibus largitur deus
 auxilia, sed in eum credentibus. Vnde & quum quidam
 tentantes signum de celo quærebant, miraculū eis nul-
 lum ostendit, sed magis hoc dixit: Generatio praua &
 adultera signum querit, & signum non dabitur ei.

Mat. 12.

Porō inter hæc (inquit, Chry.) aspice quomōdo non
 turbatus est dominus, inō de scripturis, humilimē cum
 iniquo disceptat, & cōformare Christo pro posse. Nouit
 diabolus arma christi, quibus succubuit. Ex mansuetudī
 ne eū cepit, ex humilitate deuicit. Tu quoq; quū videris
 hoīem effectū diabolū, & tibi obutante, eo modo de-
 uincas. Deceas aīam tuam formare os cōcedens ori xp̄i.
 Sicut enim quū Romanus forsan refidet iudex, non exau-
 diet responsum ignorantis eo modo loqui, sic & xps nisi
 suo modo loquaris non exaudiet te, nec vacabit tibi.

Sanē quod hic dicit, scriptum est: Nō tentabis domi-
 num deum tuum. Et postmodum: Dominum deum tuū
 adorabis, & illi soli serues, non sic accipiendum est, tāq;
 ipse diabolū corrigere voluerit, & sic eum docere, ac si
 diceret: O diabole, nolite tentare dominū deum tuum,
 quia scriptura tibi contradicit, & ab hoc te compescere in-
 tendit. Rursus tu mihi dicis: Hæc omnia tibi dabo si ca-
 des adoraueris me, sed tu potius me dominum deū tuum
 adorare debes, quia scriptura dicit tibi: Dominum deum
 tuum adorabis, & illi soli serues. Hęc vel fupicari numis
 absurdum est. Nunquid enim deus aut dei filius, diaboli
 deus aut dominus vocari dignatur? Absit hoc. Magne est
 gratiē dominum deum creatorem omnium velle cuius-
 piam vocari deum. Vnde Apostolus quum de fide patrū
 multa fuisset præclara loquutus, fide (inquiens) qui voca-
 tur Abraham obediuit in locū extrē quē accepturus erat
 in hereditate, & exiit nesciens quōd iret, postmodū sic itu-
 lit: Ideo non confunditur deus vocari eorū deus, parauit
 em̄ illis ciuitatem. Quod si nec diaboli cōfunditur vocari
 deus aut dñs, quæ gratia, vel quæ beatitudo resonat i hoc
 dicto de patribus, idēo nō cōfunditur deus vocari eorū
 deus: Quū igit dicit diabolo: Scriptū est, dñm deū tuum
 adorabis, & illi soli serues, vel non tentabis dñm deum
 tuū, quū (inquā) dicit: Scriptū est, subaudiendū est, homini,
 quia reuera nō diabolo, sed homini scriptū est, quicquid loq;
 tur aut præcipit lex, Est ergo sensus: Nec ego homo, nec

Christus
Vt vici.Ruper.
Deus, nec
quaquā
diaboli
deus.

Heb. 11.

quisquam alius homo tibi aures præbere debet, vt tenet dominum deum suum, siue vt cadens te ò diabole adoret, sed audire debet vocem scripturæ dicentis, nō tentabis, & solum dominum deum tuum adorabis.

Circa tertium, id est, quemadmodum diabolus Christum sollicitare præsumpsit ad auariciam, subditur:

Iterum adsumpsit eum diabolus in montem excelsum ualde, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum.

X Processit ergo tandem diabolus tentare xpm de eo quod iam non est spirituum alium virorem, sed carnalium prorsus & mundanorum, videlicet vt diuitias & huius mundi gloriam cum dei contemptu concupiscat. Vnde nec vti duabus præcedentibus tērationibus iam dixit, si filius dei es. Nam quod nunc suggerit nequaquam potest à viis spiritualibus concupisci. Ait ergo euangelista.

Iterum adsumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, & ostendit ei omnia regna mundi. Quod nō sic est intelligendum, quasi ostenderit ei per se cūbilibiter & singulatim ipsa regna ciuitates, & populos mundi, sed mundi partes, in quibus vnumquodq; regnum situm est. Vt bi gratia, extento indice, versus illam mundi partem est Græcia, illic verò Aegyptus, ibi Italia. Sic Syria, illic Armenia, illic Persis, ibi Hispania, illi India, & sic de aliis. Vbi Theophylactus. Qualiter ostendit ei omnia regna orbis terræ? Quidam dicūt, q; mente ei hæc ostenderit. Ego autem dico q; sensibilibiter & in phantasia apparere fecit.

Ruper.

Sed quo modo hoi xpo oia regna mudi & gloria eorū diabolus simul ostēdere potuit, & vt ait Lucas in momento temporis. Neq; enim natura rerū sine oculorum hoc admittit, vt de quolibet quantumuis excelso monte cuncta mundi regna, regnorumq; omnium gloria simul & in momento possit ab homine percipi. Nihil tale vti piam sacra scriptura gestum meminit.

Dia. li. 2.
ca. 15.

Refert beatus Gregorius papa de vitæ venerabilis viro nomine & gratia Benedicto, q; dum quiescentibus fratribus instans vigilis, nocturnæ orationis tēpora præuenisset, ad fenestras transiit & omnipotentē dñm deprecās, subito vidit suam lucem de super cūctas noctis tenebras effugasse, tantoq; splendore clarescere, vt diē lux illa videret, quæ inter tenebras radiasset. Mira autē valde res in

hac speculatione sequuta est, quia (sicut post ipse narravit) omnis etiam mundus velut sub vno solis radio collectus, ante oculos eius adductus est.

Verum illa res admirationē habet aliā, quia (sicut ait idē) animę v' dēti creatorē angusta est oīs creatura, & q; ante illius sc̄ti oculos collect' fuisse mūdus dicit, hoc egit cum homine oīpotens deus, & nō cæli & terra cōtracta est, sed vidētis animus dilatatus est, q; i deo rapt' videre sine difficultate potuit oē quod infra deum est. Et addit:

In illa ergo luce quæ exterioribus oculis fulsit, lux in terrior in mente fuit, quæ vidētis animū, quia ad superiora rapuit, et quā angusta essent oīa inferiora mōstrauit. Quī hæc dicit, palam adstruit, quia prospectus ille magis mentis q; oculorum fuit. Illud mirantes veneramur, quod egit cum homine oīpotens deus de isto verò quod dicitur, quod circa hominē dei filiū tentator egit diabolus? si qua nobis scriptura narretur similiter eum fecisse circa quemlibet hominū, vt in momento tēporis mundū illi ostenderet vniuersum, nō dubitaremus dicere, ostensionem spūalis nequitie vifumq; fuisse phantasticā. Sed nunquid & hunc hominem, quem explorabat verū esset filius dei per suas phantasia diabol' est ausus adgređi? Animus fidelis hoc vel cogitare perhorrescit.

Sed ne abhorrescas, quia quāto maior tentatoris iniuria, tanto gloriofior patientia victoris. Cōfer phantasia eiusmodi cū phantasia quas patimur quoties tentamur de omni quod in mundo est, ex concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorū, & superbia vitæ. Quotuisq; nostrū est, qui non in tentatione qualicunq; concupiscentie lenocinio mulceatur, fortē etiam inuitus? Nec mirū. Nam nos phantasia intus patimur, eiusmodi autē phantasia quæ de foris veniunt, vel foris sunt, aliquando non solum nō delectat, verum etiā sensibus corporis molestæ sunt, & si à tētoris huic filio hominis adductæ sunt, idū bitatē absq; pctō ei? & accesserūt & recesserūt, vt dicas cū apostolo, tēratū autē p oīa pro similitudine absq; pctō.

Quum autē in momento temporis omnia regna orbis terræ, id est, secularia omnia & terrena à diabolo Christo mōstrantur, nō tam aspectus celeritas idicatur, q; caudæ fragilitas potestatis exprimitur. In momento enim cuncta illa corā deo prætereūt. Quid enim seculi potē esse diu

diuturnum, quum ipsa diuturna nō sint secula? Sequitur:

Et dicit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.

Y Apud Lucam dicitur. Et ait illi: Tibi dabo potestatem hanc vniuersam, & gloriam illorum, quia mihi tradita sunt. & cui volo do illa. In vtroq; mētibatur, quia neq; Diaboli & arrogans habet, nec ca conferre poterat quibus carebat. Nullius gantia & enim horum obtinet potestatem, sed ad pugnam tātum mēdacū, aduersarius est derelictus.

Beda. Adrogans ergo & superbus etiā hoc de iactantia loquitur, non autem q̄ in toto mundo habeat potestatem vt possit omnia regna dare diabolus, quum sciam⁹ plerosq; sanctos viros à deo reges factos. Et apud Apostolū legis, quia omnis potestas à deo est. A deo em̄ est potestati ordinatio, à malo abītio potestatis. Nec est potestas mala sed is qui male vtitur potestate. Quid ergo? bonum ne est vti potestate? studere honori? est vtiq; si potestas deseratur, non autem si eripiat. Distingue tamen hoc ipsum bonū, Alius enim est bonus potestatis vsus in seculo, alius vsus perfectæ virtutis. Bonū est enim deū querere & cognoscende diuinitatis studiū nullis occupationibus impedire. Quod si is qui deum quærit, quanto magis q̄ seculi querit his obnoxius est? Docemur ergo ambitionē despiciere, eō q̄ diabolice subiacet potestati. Proinde potestatis ambitio cōiunctum sibi, & quasi domesticū habet periculū, quādoquidē, vt aliis domine, prius ipsa seruit, curatur ad obsequiū vt honore donec. Et dū ambitiosus vult esse sublimior, vilior fit simulata humilitate.

Ro. 13.
Ambro.

Diabolus ergo dicens sua esse omnia, & sibi tradita, mendacium loquutus est, videlicet de proprio, quia mendax est, & mendaci⁹ pater. Domini enim est terra & plentudo eius, sed & ipsi deo contradicere qui ait: Meus est enim orbis terræ & plenitudo eius. Frustra autem suo mendacio satagebat Christum seducere, dicens: Hæc oīa tibi dabo, si cadens adoraueris me. Ergo qui adoraturus est diabolū, ante corripit. Diabolū autem eos quodā modo adorare necesse est, qui mundanæ potestatis sectat̄ ambitionem.

Sed quo modo tu (inquit Cyril.) cuius fors inextinguibilis

gubilis flamma est, omnium domino quæ tua sunt spōdes? Putas tui cultorem habere eum, cuius metu tremunt vniuersa? Circa secundum principale dicitur:

Tunc dicit ei Iesus: Vade satana.

Hic ponitur tentatoris per xpm̄ victoriosa superatio. Vbi duo notatur, Vnum est tentatoris abire iussi confutatio. Alterum est, ministrantium christo angelorum accessio. Ibi: Et ecce angeli. Circa primum dicit: Vade satana, videlicet in ignem inferni, qui paratus est tibi, & angelis tuis. Nimia sanē diabolus sibi adroquerat, dum non solum omnia regna mundi in sua mentis cui esse potestare, sed in super pro deo se haberi, & cultū qui soli deo debetur impudenter sibi petebat deferri.

Quum ergo se iam nequitiamq; suā, sed & extremam suam superbiam prodidisset, merito hoc respōsi accepit: Vade satana. Hoc est, Nunc à me hinc abi aduersarie dei, neq; vlrā tentando progrediaris. Porrō dñs qui nec in prima tentatione, nec in secūda, exprobrationis verba in diabolū protulerat, suo nos informat exemplo, vt prius iniurias æquanimiter toleremus impietatem verō in deum nec audire sustineamus. Sequitur:

Scriptum est enim: Dominum deum tuū adorabis, & illi soli seruiēs.

Hoc in Deuteronomio (quod Latine sonat, secunda lex) scriptum habetur. Notandū ergo, quia cuncta, quibus tentatorem relidit, testimonia, tantum est Deuteronomio sumit (sicut iam dictum est) id est, secunda lege sicut & ipse alter siue secundus Israel est. & dicit, iuxta quod per Osee dictum est: Quia puer Israel, & ego dixi tui. Cui & hæc secunda lex posita est. Nam illi primo Israel populo præuaricatori posita est lex ceremoniarū carnalium, circa quarum ritum ceteri libri Moysi ver santur. In isto verō primo Deuteronomij libro, id est, secundæ legis, serē nihil de ceremoniis agitur, sed cuncta sunt præcepta iustitiæ, præcepta charitatis. Vnde & cuncta serē ad perionā numerū singularis familiariter dicuntur, ea videlicet, quæ spiritualia continent mysteria vitæ & salutis, & sic cetera Israel cōpellatur quousq; vnus homo, q̄a hic verē futurus erat vnus homo, qui fideliter & perfecte cuncta persolueret quecunq; deo debebat homo.

Ille

Z Diaboli arrogancia.

Hiero.

Ruper.

Osee, 11.

Ille p̄ficus Israel tentatus pro parte reproborum in uentus est infidelis. Iste uero secundum Israel tentationes & ipse in deserto sustinens, inuentus est fidelis.

Ait ergo confutans impudentiam tentatoris: Scriptū est nimirum omni homini, uide etiam & mihi qui homo sum, Dominum Deum tuum adorabis, Tu uero deus nō es, sed deo aduersarius, Dominus autē deus noster est ipsa trinitas, cui soli seruitutem pietatis iure debemus.

Au. cōtra
Arrium.
Beda.

Latria &
dulia dif
ferunt.

Querat aliquis quomodo conueniat quod hic præcipitur dño seruendū cū apostoli uerbo, qui dicit: Per charitatem spūs seruite inuicē. Sed huic facile Græcæ lingue origo satis facit, in qua seruitus duobus modis, ac diuersa significatione solet appellari, dicitur enim latria, dicitur et dulia. Sed dulia intelligitur seruitus cōmunitis, hoc est, siue deo, siue hominibus, siue cuilibet rerū naturę exhibitā, à qua etiam seruus, i. dulus Græcè nomē accepit, scdūm quā iubemur seruire inuicē latria autē uocatur seruitus illa que soli diuinitatis cultui debita nulli est participāda creaturę. Vñ & idolatrę nūcupatur hī, q̄ uota p̄ces, & sacrificia que vni deo debuerant idolis impendūt. Hac autē seruitute debemus vni soli deo seruire. Subditur:

Tunc reliquit eum diabolus.

Chry. Non reliquit eū quasi præcepto ipsius obediens, sed pulsus auctoritate iubētis. Quod utiq̄ ad nostram proficit cōsolationē, quia nō tētat nos diabolus quātū uult, sed quātū à deo permittitur. Dicit Lucas: Et consummata oī tentatione, diabolus recessit ab illo vsq̄ ad tēpus. Quia non tētaturs, sed apertē eum expugnaturus postea aduenit.

Ioan. 14. Vnde ipse christus imminente iam passione sua, dixit. Vēnit enim princeps mādī huius s, et in me nō habet quicq̄. Beda. Vides itaq̄ diabolū nō esse in studio tentandi perditinacem, sed cedere solere verę virtuti. Et si inuidere nō tentās vt cedit.

Greg. Mentī nostrę tentationum certamē inflaxerit, ab ipso suo certamine ad tēp̄ recedit. Non vt illatæ malitię finē præbeat, sed vt corda quę per quietē securā reddiderit repē reditiōs, facilius inopinatō irruptat. Circa secundū, quod est, Christo ministrantū angelorū accessio, sequitur:

Et ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei.

Præci

Præcipiente domino abcesserant, vt dominum tentan Chry. di diabolo locus esset. Sed & ideo eum reliquerunt vt gloriosior esset Christi de hoste victoria, qui solus hunc sine cuiusquam adminiculo superasset. Vñ autem ei ministra uerunt in licera non habetur. Quia tamen elucebat, uerisimile est q̄ ministrauerunt ei cibum & potum, sicut & quondam angelus ministrauerat Helig itidem in deserto. Ministrabant ergo ei angeli sicut uero domino proprii serui. Ex quo etiam uera christi patet diuinitas, nempe cui se angeli recognoscunt esse subiectos. Porro supra naturam angelicam nulla alia est natura nisi diuina.

Cæterum, etiam nobis si in hac sacra quadragesima obseruatione diaboli tentamenta, de gula, de uana gloria, & auaritia, superamus, in solennitate resurrectionis Christi ad animam nostram salutem cibum uitæ æternæ, de mensa domini, faceret, quasi alteri angeli, uicioribus ministrabant.

Tentationis
superatæ
præmiū.

Dominica se-

CVNDA QVADRAGESIMAE.

Egressus Iesus secessit in partes Tyri & Sidonis. Mat. xv.

Quatuor in hac sancti Euangelii lectione comprehenduntur. Primum est, Mulieris Chananitidis fidelis petitio. Secundum est, Dispensatio Christi dissimulatio, ibi: Qui non respondit ei uerbum. Tertium est, Iterata postulantis supplicatio, ibi: At illa uenit. Quartum est, Benigna supplicantis exauditio, ibi: Tunc respondens.

Circa primum tria notantur. Primum est, de solo Iudæorum Christi secessio. Secundum est, mulieris gentilis & finibus suæ gentis egressio, ibi: Et ecce mulier Chananæ. Tertium est, eiusdem mulieris pro filia deprecatio, ibi: Miserebare mei domine.

Circa

A Circa primum dicitur: Et egressus inde Iesus secessit Hierony in partes Tyri & Sidonis. Scribis & pharisæis calumniam Cur xps i toribus derelictis, transgreditur in partes Tyri & Sydo- gētium si nis, vt Tyrios Sidoniosq; curaret. Præmiserat Euangelis nes secessit sta accessisse ad eum ab Ierosolymis scribas & pharisæos, dicentes: Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lauant manus suas quæ panem man- ducant. Ipse aut̄ respondens ait illis: Quare & vos trans- gredimini mandatum dei propter traditionem vestram? Digna igitur veraque responsione iniquis insidiatoribus confutatis, secessit inde, & in partes Tyri & Sidonis (que vtrique gentiliū erant regiones) se recepit.

Siniftrū Sinistro sanè Iudæis auspicio, q̄ eorum tandem repro- Iudæis osten. bata atque relicta perfidia, ad gentes foret transeurus. Quod & factum est. Apostoli enī obstinatos in perfidia Iudæos post domini glorificationem relinquentes, Xpi si- dem credituris gentibus intulerunt. Vnde & dicunt: Vo- bis oportebat primum prædicarivertbum dei, sed quoniā repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim nobis præcepit dñs. Sustulit Christus superuacuas eorum euangelio coru- scante ceremonias, & præcipuè vanas in delectu ciborum obseruationes infregit, dicens: Non quod intrat in os co- inquinat hominem, sed quod procedit ex ore, hoc co- inquinat hominem. Et post hæc mox secessit ad gentes.

Act. 14

Quæstio
soluitur.
Mat. 10

Sed quæstio suboritur. Quom enim iam pridem præ- cepisset discipulis suis dicens: In viam gentium ne abier- tis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis, sed po- tis ite (nimirum prædicandi gratia & sanitates confere- di) ad oues quæ perierunt domus Israel, quor nunc aliud eis ostendit factō q̄ verbo locutus est?

Sed quod discipulos phibuerat, ad prædicationem em̄ speclabat. Noluī enim eos quæq; gentibus prædicare, priusq; ad cælos ipse confunderet. Hic aut̄ nō vt prædicaturus in fines gentiū venit, sed vt mulieris Chananitidis filiam à dæmonio vexatā maternè fide merito liberaret. Nihilominus p̄ hoc pharisæorum declaraturus impietatem, qui in eum tot signa facientem credere recusabant. Non ergo in gentium finibus ipse prædicabat, tamen si hanc quæ ad ipsum sponte venerat, à grata efflagitā nō excluderit.

Mat. 7. B

Porro apud Marcum habes quia dñs veniens in par- tes

tes Tyri & Sidonis, ingressus domum neminem voluit scire, & non potuit latere. Vbi etiam queritur, quomodo Beda, dicatur quia dñs neminem voluerit iter suum scire, nec tamen latere potuerit. Quid enim est quod ille non pot- Latere tuerit, qui etiam temporaliter inter homines positus, om̄ cur Xps̄ nia inuisibiliter quæ foris agebantur intus cum patre di voluit, spondebatur? Aut quam ob causam fines Tyri & Sidonis in- trauit, nisi vt filiam Syrophenisæ à dæmonio liberaret, ac (sicut iam dictum est) per fidem formæ gentilis per- fidiam argueret scribarum ac pharisæorum?

Sed fideliter ac pie sentiendum est, quia nequaquam de illo hac in re quod ipse noluit factum est, sed fidelibus iter eius sequentibus qd̄ p̄ncipaliter in bonis quæ agūt, velle debeant, ostensum. Ingressus quippe domum præce- pit discipulis ne fe cuiquā in regione ignota quis esset a- perirent. Attamen suū illo introitū gentili formæ, qui busq; voluit ipse publicauit, ipse cor illius ad quæredam à se salutem inuisibili accendit instinctu, vt exemplo eius discerent, quibus sanandi in finimos gratiam conferret in exhibitione miraculorū humani gloriæ fauoris quantum possent declinare, nec tamen à pio virtutis opere cessare, quando hæc fieri vel fides bonorum iustè meretur, vel in credulitas prauorum necessario cogere.

Circa secundum, quod est mulieris gentilis à finibus suæ gentis egressio, subditur:

Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egressa clamauit dicens.

Mota fuit mulier hæc ad Christum venire, quia creberrè C tibus eius miraculis, nomen ipsius & fama vbique diuul- Fama gabatur, non modo intra limites regionis Iudæorum, sed Xpi, etiam gentiliū. Vnde hunc apud euangelistam scriptū legimus; Et circumibat Iesus totam Galilæam, docens in Mat. 4. synagogis eorum, & prædicans euangelium regni, & fa- nans omnem languorem & omnem infirmitatem in po- pulo. Et abiit opinio eius in totam Syriam. Intra Syriam autem Tyriorum & Sidoniorum regio consistit.

Itaq; dñs ingressus domum (sicut iam iuxta Marcum dictū est) latere nō potuit. Mulier enim (inquit idem Mar- cus) statim vt audiuit de eo, cuius habebat filia spiritū im- mundū, intrauit & p̄didit ad pedes eius. Erat autē mulier gentilis

Mulier gentilis Sirophenissa genere, i. de gente Chananæorum
 gentilis, qui olim expulsi fuerant ne sua cohabitatione Iudæos p-
 uerterent. Hi nunc apparuerunt Iudæis prudentiores, vt
 ad te rirunt & finibus suis exeuntes venirent ad Iesum.

Porro mulieris huius eo magis est admiranda deuotio,
 quod ipsa quidem (vt pote gentilis) à diuinorum eloq-
 rum funditus erat segregata doctrinis, nec tñ illis quas ea
 dem eloquiã prædicant sit priuata virtutibus. Ergo mu-
 lier hæc, natione quidem gentilis, fed corde confans &
 credula, congregatæ de gentibus ecclesiæ fidem deuotio-
 nem significat, quam expulsi de Iudæa prædicatores san-
 cti, verbo simul & mysteriis gratiæ cœlestis imbuerunt.

Egressus enim Christus à Iudæis & in gentium fines
 ecessio, manifestè præfigurabat (vt iam dictum est) quia
 post passionem resurrectionemq; suam dominus in præ-
 dicatoribus suis, & per fida Iudæos iam corda reliquiturus,
 & in partes gentium exteraum esset secessurus.

Moraliter typo mulieris huius peccatrix anima desi-
 gnatur, cui salutem (quæ per Iesum designatur) quæren-
 ti nõ sufficit prioris vite peccata relinquere, nisi etiã peri-
 cula & occasiones fugiat delinquendi. Fines enim peccatoris
 quodammodo exire, est delinquendi causas excindere, & de-
 lictorum suggestionibus aditum exinde non indulgere.

Circa tertium, quod est Chananææ pro filia deprecæ-
 tio, subditur:

Miserere mei domine, fili Dauid, filia mea malè
 à dæmonio vexatur.

Sanè magnam habebat fidei pfectionè, quæ saluatoris
 pietatem implorans ait: Miserere mei domine fili Dauid.
 Quum enim eundem & dñm & filium Dauid appellat,
 pfectio patet, q; verè huc hominè, verè credit & Deum.
 Quà p filia rogans, nõ illà secū adducit, non dñm ad eã
 venire precat, cõstat apertissimè, q; eã verbo salutè posse
 dare cõfidit, cuius præsentia corporis nullam requirit.

Tantam fidem synagoga princeps nõ habuit q; ait:

Mat. 9 Domine, filia mea modo defuncta est, sed veni, & impone
 10. 4 manũ sup eam & viuet. Sed nec regulus qui dicebat: Dñe
 descende priusquam moriatur filius meus, miraculi vir-
 tutem non maiestati tribuens, sed p'sentia corporali. Et
 multis huiusmodi imperfectioris fidei exëplis prætermis-
 sis

fit etiam electæ sorores ille Martha & Maria mortuo iã
 a sepulcro fratre dixerunt: Domine si fuisset hic, frater 10. 11
 meus non fuisset mortuus.

Itaque deum & hominem christum esse hæc mulier as-
 pertè constituitur, nec prophetarum oraculis ad hanc fidem
 incitata, nec legis imbuta doctrinis.

Miserere mei, inquit, fili Dauid. Ideo carnem suscepisti
 vt ego loquar ad te. Cum fiducia peti, inquit, inquit importunè,
 dicens: Miserere mei fili Dauid, sic nimirũ & anima pec-
 catrix ad misericordiam debet confugere, non quidẽ se iu-
 stificans, sicut faciebat pharisæus, sed se humiliãdo, sicut
 fecit publicanus, & miseriam propriam detegendo, ad exè
 plum huius quæ ait: Filia mea malè à dæmonio vexatur.

Sanè, si quis habet conscientiam alicuius vitii sorde
 pollutam, filiam habet à dæmonio vexatam. Grandis dæ-
 mon peccatum est. Malè vexatur anima quando vexatio
 non sentitur, peius, quando morbus desperatur, pessime,
 quando medicus contemnitur.

Miserere mei domine, inquit, Magna atque obseruan-
 da femina prudentia. Non iuit ad hoies seductores, non
 sequuta est vates fallaces, nõ quæsiuit ligaturas inanes,
 aut ad falsa confugit præsidia, sed omnem diaboli cultum
 relinquens, venit ad dominum Iesum saluatorem omnium,
 & dicit: miserere mei domine fili Dauid.

Circa secundum principale dicitur:

Qui non respondit ei uerbum.

Hic ponitur dispensatiua Christi dissimulatio. Vbi duò E
 sunt consideranda. Vnum est, ad mulieris petitionem ne-
 gata responsio. Alterũ, discipulorũ p muliere nõ exaudi-
 ta petitio, ubi. Et accedentes, Circa primũ. Quòd non rãdit
 ei uerbum, non de superbia pharisæica procedere putes, Hiero.
 nec de scribarum supercilio, sed ne ipse sententiæ suæ vi-
 detur esse contrarius, per quam (vt iam dictum est) nul-
 serat: in viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Sama-
 ritanorum ne intraueritis. Nolebat enim occasionem ca-
 lumniatoribus, dare perfectiãq; salutè gentium passionis
 & resurrectionis temporì referuabat.

Sed & alias ob causas dominus preces mulieris exau-
 dit ad tempus dissimulabat. Primo, vt eius patientiam & fatio-
 perseuerantiam probaret. Qualis enim vnusquisq; apud
 Greg. x
 ie

Mat. 18

Chry.

Orig.

Notanda
xpi disp
& fatio
Greg.

se lateat; illata cōtumelia probat. Oportet enim & patie-
 ter & pfeueranter precari eum, qui dignus sit à dño exau-
 diri, iuxta quod dñs per euangeliū illā parabolam do-
 cuit, in qua de homine ad ofcium amici importunē pul-
 sante & quo egbat petente paben ait: Si perseuerauerit
 pulsans, dico vobis, & si nō dabit illi surgēs eo q̄ amicus
 eius sit, ppter improbitatē tamen eius surget, & dabit illi
 (subaudi, panes) quotquot habet necessarios. Et subdit:
 Et ego dico vobis, Petite & dabitur vobis: quærite, & in-
 uenietis: pulsate, & aperietur vobis. Omnis em̄ q̄ petit, ac-
 cipit: & q̄ quærit, inuenit: & pulsanti, aperietur. Non re-
 spondit, inquit, ei verbum. Res mira & alias apud beni-
 gnum dominum insueta. Obsecrat mulier misera, clamat
 & plorat pro salute filiz: febilis mater, & lugentium cō-
 solator non respondit ei verbum, nimirum (sicut iam de-
 ctum est) vt ipsius perseuerans patientia exauditionis be-
 neficium promeretur.

Secundo differebat hanc exaudire Xps, vt desideria
 um supplicantis dilacione cresceret. Nam desideria sancta
 dilacione crescunt. Si autem dilacione deficiunt, desideria
 non fuerunt. Si ergo nonnunq̄ dñs supplicantibus petita
 tardē dat, cōmendat dona sua, non negat. Si quidē diu de-
 siderata dulci⁹ obtinent. citi⁹ data vilescunt. Seruat tibi de⁹
 qd̄ nō vult cito dare, vt & cetera discas magna, magnē desir-
 derare.

Tercio rhdere ei differt dñs, non quia misericors medi-
 cus miserorum preces despiciet, de quo veracissimē scriptū
 est: Desideriū pauperū exaudiat dñs, sed vt perseuerantiā
 mulieris nobis semp̄ imitabilem demonstrat, quæ quo magis
 cōtēni videbatur, eo ardentius cōceptis p̄stabat p̄cibus.

Quarto respondere differt, vt discipulorum quoque
 suorum misericordes animos, qui quasi homines, ad cla-
 morem mulieris publicæ eos prosequentis, erubescerent
 ad postulandum simul cum ea prouocaret. Nam ipse tē-
 peramentum misericordiæ suæ nouerat, qui omnia in
 mensura & numero & pondere disposuit.

Deniq̄, ne si mox eam exaudiret, hinc iudæi calumniz
 occasione reperta, dicerent se fidem eius merito non suscipi-
 pere qui gentiles in docendo aut fanando eis prætulisset.

Circa secundum, quod est discipulorum pro muliere
 non exaudita petitio, subditur:

Et

Et accedentes discipuli eius rogabant eum, di-
 centes: Dimitte eam, quia clamat post nos.

Discipuli illo adhuc tempore mysteria domini nescientes, F
 vel misericordia commoto, rogabant pro Chananzæ mu Hierony.
 liere, vel importunitate eius carere cupientes, quia non Discipuli
 vt clementem, sed vt durum medicum crebrus inclama iterpellat
 re. Dominus autem ipsam spe atque desiderio obtinen-
 di salutem filiz (quasi quodam vinculo) tenebat. Ex illis
 etiam apostolorum deprecantium verbi colligi potest eos
 iam in itinere fuisse, & mulierem cui Christus in domo
 non responderat verbum, sequatur semper clamasse. Ce-
 terum, vt paulisper ad moralia secedamus, clamatis hui⁹

occalione, notandum propter quatuor solere homines Clamare
 clamare, quæ sunt: Aqua, Ignis, Gladius, Bestia. Ad quorū
 similitudinem clamandum est nobis in oratione ad dñm, quatuor.

Primo, propter aquam temporalis huius tribulatiois,
 quo modo & illi clamabant de quibus naufragio iam im-
 minente periclitantibus, scriptū est: Mare ibat, & intume-
 scebat super eos, & clamauerunt. Quod enim est miseri-
 rum huius vitæ: assidua vicissitudo, nisi quædā quasi tem-
 pestas maris, quod quietescere non potest? Quis enim non
 timeat tentationū tribulationiq̄ mole, quasi quibusdam
 concitati maris procellis violentis obrui atq̄ submergi
 In oratione ergo non secus cuique clamandum est, quā
 si iam naufragio vicino periclitaretur, iuxta exemplum
 apostoli Petri, qui quum cœpisset mergi, clamabat, dicēs: Mat. 14.
 Domine saluum me fac, & discipulorum omnium nihilo
 minus exemplo, qui in summo submerisionis periculo, cō-
 stituti, quum nauicula operiretur fluctibus, dormientem
 excitabant dñm dicentes: Domine salua nos, perimus. Di
 cat quisquis tribulationum procellis conuictus & peri-
 clitatur, dicat inquam: Veni in altitudinem maris, & tem-
 pestas demersit me. Laboraui clamans,

Secundo clamandū nobis est in oratione propter gheni-
 nā ignis terrorē. Clamari em̄ solet ppter vicinū incendiū hennē
 ignē grassantē. Vnde & p̄ lohelē p̄phetā dicitur: Ad te loel. 3.
 dñe clamabo, quia ignis comedit speciosa deserti, & flamma
 succedit oīa ligna regionis. Speciosa deserti. i. mādū huius
 (qui à sanctis deseritur) sunt potētes, diuites, nobiles, for-
 tes, delictis adfluētes, sublimes & gloriosi, & huiusmodi.

X 2 Quis

Deu. 32

Quis enarrare sufficiat, q̄ multos horum iam vorax gehennæ flamma in perpetuum cruciandos suscepit? Et nō solum istos quasi speciosa deserti, sed & eundē ignis flamma succendit omnia ligna regionis, innumerum sine nomine vulgus. Ignis, inquit, succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. Deurabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet. Terra cum suo germine, terrenos significat homines mundi huius percutentes vanitate. Forō montium nomine, superbi designantur. Horum fundamenta ignis irę dei comburet, quandoquidem illa quodcumque fuit de quo superbiebant, gehennæ flamma eis abstrulet.

Vulgō dicitur: Tunc tua res agitur, paries cum proximus ardet. Qui sunt paries proximus, nisi quacunq̄ necessitudo tibi iam dudum coniuncti, qui te moriendo precedentes, nunc in gehennæ supplicitis ardent? Ardent inq̄, & forsitan propter illas iniquę questas opes quibꝫ nūc tu gaudes, vel ob illa certē vel eadem peccata in quibus & tu versaris, partem vtiq̄ cum illis (nisi dum tempus est, respicias) post paululum habiturus. Crede vel euulantis inter gehennę incendia quondam diuicias ac splendidi equitatoris clamori: Ceucior in hac flamma.

Luc. 16,

G
Gladius
iudicii,
Ezec. 21,

Tertio clamandū est in oratione propter æterni iudicii, quasi exitialis atq̄ metuendi gladii formidinem, iuxta quod per Ezechielē dicitur. Iste acutus est gladius, & iste limatus est, vt sit in manu interficientis, clama fili hominis & vlula. Gladius iste, i. extremi sententia iudicii, gladius inq̄ iste, nō solum acutus est, vt corpus simul & animam feriat, sed & limatus est, vt sit in manu interficientis, i. potestate iudicis xp̄i nō solum in die nouissimo, sed & i morte cuiuslibet iniqui exercēdus. De quo gladio vtrū sanctū dicit: Fugite a facie gladii, quia vltor iniquitatu gladii est, & scitote esse iudicii. Vñ & Psalmista: Nisi cōuersi fueritis, gladiū suū vibrauit. De quo gladio suo, ipse dñs p̄ Moysen loquē dicens: Gladius meus deurabit carnes, i. mundi huius amatores, qui non nisi caro sunt.

Iob. 19,

Deu. 32

Quarto clamandū est, ppter inuadentem diabolum, Bestię in vtiq̄ bestiam oim ferocissimā. Quis nō clamaret si ipsum fernalis vel leo, vel serpens, vel alia quęuis inuaderet bestia grassa inuasio. trix & rabiosa? Psalmista dicitur: Eripuit animā meam de

de medio catulorum leonū, pramiferat: Clamabo ad deū altissimum. Quis a facie harum non clamer bestiarum? Dicit Apostolus Petrus: Aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens, circuit querens quem deuoret. Necessarius sanē contra hanc inuadentem nos bestiam clamor est orationis. Siquidem oratio iugis, infirmitas est hostis. Et ipse contra se tela ministrat, qui hūc hostem suum precū instantia non fatigat. Clamauit voce magna Thobias ad angelū tineris sui comitem dicens: Dne pisces inuadit me, si clamauit quem pisces inuasit tentando, quantomagis clamandū est ei qui nūc in ventre huius pisces est male vidēdo? Ait Ionas a cœto iam deuratus: Clamaui ad dñm Ionæ. 2. de tribulatione mea, & exaudiuit me de ventre inferi.

Sed ad litteram Euangelicę lectionis ab hac digressiōe reuertentes, quid distulserit pro muliere clamāte inter prelatibus dominus respondere attendamus.

Sequitur enim:

Ipse autē respondens ait: Non sum missus nisi ad oues quę perierunt domus israel.

Quid ergo est quod per Esaiā deus pater ad christū filium suum loquens dicit? Parū est, vt sis mihi seruus ad scrutandas tribus Iacob & feces israel cōuertendas. Ecce dedite in lucē gētiū, vt sis salus mea vtiq̄ ad extremū terrę. Quid ergo dñe sibi vult hoc ve sibi: Non sum missus nisi ad oues quę perierunt domus israel? Que est ista excusatio? Nunquid factus es homo vt tantū saluare angulū plebis iudæorum, & totū mūdū relinqueres? Et nūc hæc misera gentilis obsecrat, rogat pro filia, & tu dicit: Nō sum missus nisi ad israel. Sed ideo hoc ait, quia per se ipse solus docebat iudæos, qui postmodum per suos discipulos etiā gentiles ad fidē gratiam vocauit. De quibꝫ alibi dicit: Et alias oues habeo quę nō sūt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & vocem meā audiet, & fiet vnum ouile & vnus pastor. Hinc est q̄ vnam per se in corpore gentilem sanaturus puellā, non hoc anteq̄ probata omnibus incōparabili fide matris perlicit.

Præfiguratū hoc fuit typo velleris Gedeonis, quod in signo futurę deliberationis populi israel de manu Madia prima quidē nō est foris in area expositū, mira roris infusum est abundātia, omnē vbiq̄ in circuitu loci occupāte

X siccita

1. Pe. 5.

Tob. 6.

Ionæ. 2.

H
Christus
nō solus
deus missus
Esa. 44.
Orige.

Beda.

Ioan. 10.

1
Iud. 7.Figurę
notabilis

ficcitate. In sequente verò nocte vice versa, expositum
vt ante vellus arca, inuentum mane est aridum, quum
ros omnia circumquaque abundanter infudisset.

In signum quippe liberationis humani generis depo-
testate principis tenbrarum, Iudaica ges (typo velleris de-
signata) primū quidē gratia predicationis et miraculorū
Christi, quasi quadam abundantioris celestis irrigui p-
fusione repleta est, eadē adhuc gratia nationibus gentiū
(quasi locis aridis) denegata. Postmodum verò (Christo
videlicet iā glorificato) Apostoli Iudaicā gentē in sua ob-
stinatā perfidia relinquentes, quasi iam siccitate damnatā
ad gentium nationes per orbē terrarū se cōuertentes, eū
gelicæ predicationis gratia, post longam ignorantia de-
siccitatē, quasi quadam indulgentioris pluuię celestis in-
perinfusione, reddidere per fidē deo fecundas. Christus
ergo per semetipsum predican do Iudæis, descendit sicut
pluuia in vellus, qui postmodū in nationibus gentium p-
suorum predicationē discipulorū, descendit sicut stillatitia
super terrā. Et hoc est quod Apostolus testatur, dicens: Di-
co christū et eum ministrū fuisse circuncisionis (id est mini-
strū verbi fuisse Iudæis) propter veritatē dei, & ad im-
plēdas, pmissiōnes patrū, gentes autē super mīa honorate
dei. Sicq; factū est, vt Iudæis veritas, gētibus (qb? nulle
erāt promissiones) mīa facta sit. Vnde & per spm̄ sanctū
ore Psalmitę ad dei gloriā inuitantur, quum dicit:

Ro. 15.

Laudate dominum omnes gentes, laudate eum omnes
populi. Et mox per ora gentium vox diuine laudis reso-
nat, quum subiungitur: Quoniam cōfirmata est super nos
misericordia eius, et veritas dñi manet æternā. Nō ergo
negauit se christus etiā saluandis gētibus à patre missum
sed vt per semetipsum Iudæis tantū & nō gētibus? præ-
dicationis suę gratiam impartiretur se venisse agnoscat,
et hoc propter veritatē dei, qui pmisserat hūc patribus, is-
raeliticę genti fore venturū, & sic promissiones Dei factę
patribus implemur. Vnde & ipse christus apud Marcū
mulieri huic legitur respondisse: sine prius saturari filios.
Quasi apertius diceret: R estat etiam vos qui de gentibus?
estis salutem consequamini, sed primo oportet Iudæos
qui merito antiquę electionis filiorum dei nomine solent
censeri, pane celestis refici, & sic tandem gentibus vice
pabula ministrati.

Beda.

Quum

Quum ergo discipulus respondens dixit. Non sum
missus nisi ad oues quę perierant domus israel, hoc non
ait quasi & ad gentes non missus sit, sed quod primum
missus sit ad israel, vt illis nō recipientibus euangeliū,
iusta fieret ad gentes transmissio.

HOMILIA ALTERA.

ET illa venit, & adorauit eum dicens: Domi-
ne adiuua me. Mat. xv.

In hac parte lectiōnis euangelicę de duobus
supereft dicendum, quorum vnum est, iterata mulieris
supplicis deprecatio. Alterum benigna supplicantis ex-
auditio. Ibi: Tunc respondens Iesus, ait illi.

Circa primum duo sunt consideranda. Vnum est. cō-
stans supplicantis formā perseverantia. Alterum, spe-
ctandę prudentię, miranda patientia. Ibi: Qui respon-
dens, ait: Circa primū dicit: At illa venit, illa (inquā) cui X-
dñs in domo accedenti nō responderat verbum. Illa quę
interpellantes pro se a postolos vidit non exaudiri. Ma-
gna mulieris fides, magna patientia, perseverantia ma-
gna & imitanda. Vbi Hiero. Primum, xp̄m filiū Dauid,
deinde, dñm vocat, & ad extremum adorauit vt deum.
Venit (inquit) toties tam contempta, & adorauit eū. Dñe
(inquens) adiuua me. Non ait: adiuua & libera filiam
meā, sed me. Nam filia malum, suū putabat, tantus ei in
filiā amoris erat adfectus. Et vtiq; nō potest mulier obli-
uiscit infantem suū, vt nō miserat saluū veri sui. Ait ergo
quę horrendam demoniacę filię suę adfectionē & mife-
riam, propriam reputabat: Dñe adiuua me miser? mei,
quasi dicat. Illa insensata iacet, ego verò miserima ma-
ter eo magis illius cruciatum sentio, quo illa iam amissis
& sensibus & mente, se nescit exitaliter cruciari

Virtutū
in mulie-
re speci-
men imi-
tandum.

Esa. 29.

Non auct̄ pater lunatici illius apud Marcum pueri: Si Mar. 9.
hāc potes adiuua nos miser? nostri. Ille dei lege & pphe-
tā imbutus, dubitat. Hęc nec legē nec ppheas edocta, nil
proflus decius reputat potētia, quę vt dei verū adorat.
Fauci erant in Iudæa (Vbi tamē notus canitur deus) qui
Christum verū deum aut credētem aut cōfiterentur, quę
tamen gentes vt deum adorant & venerantur.

X 4 Dinga

Hiero. Digna sanè sub cuius persona, ecclesiæ fides, patientia, & humilitas, prædicatur. Fides, quia creditur sanari posse si-
liam suam. Patientia, quia toties contempta in precibus
perseuerat. Humilitas, quia se in cõsequentiis non cani-
sed catulis comparat.

L. Porò mysticè filia dæmoniosa pro qua mater posu-
Beda. lat, anima quælibet est in ecclesia malignorum spirituum
magis deceptionibus, q̄ conditoris filii mancipata præce-
Filia ar- ptis, pro qua necesse est mater ecclesia dominum sollicitè
repticia interpellat, vt quam ipsa foris monendo, obsecrando, in-
mysticè. terperando, corrigere nõ valet, ille interior aspirando cor-
rigat, atq; ab errorum tenebris conuersam, ad agnitionem
lucis excitet. Verum & si ad primas rogantis ecclesiæ las-
chrymas dñs respõdere (sì est, postulatã errantibus sol-
pitatem dare) distulerit, nec fit quidem à petendo, quæ-
rendo, pulsando, desistendum est, nec impetrãdi subeunda
est desperatio, sed tanta potius perseuerãdum instantia,
tam obstinato frequentandus clamore saluator, tanta es-
tiam sanctorum eius inter letanias appetendã suffragia,
donec & ipsi de cælis dño pro audienda supplicent ecde-
sia. Sicq; fiet vt si mentè ab intentione propõsita non mu-
tauerit, nequaquam fructu exauditionis priuetur, sed siue
pro sua fragilitate quis, seu pro alitis interuenit, deside-
rato potitur effectu. Nam & si quis nostrum cõscientiã
habet auaritię, elationis, vanę glorię, indignationis, ira-
cundię, vel inuidię, cætorũmque vitiõrum sordè polluat,
filium profectò habet male à dæmonio vexatam, pro cui-
us sanatione supplicat ad dñm curat. Quia nimirum cog-
itationem de cordè progredientem, diabolica tolerat arte
dementatam, cuius emendationem à pio conditore, cre-
bris, inò continuis debeat flagitare lamentis.

Proinde, si quis bona quæ gessit fortè, periurij, furti,
blasphemię, detractionis, rixæ, vel etiam corporalis im-
mõdiacię, cætorũmque huiusmodi peste fedauerit, filiã
habet immundi spiritus furis agitãtam. Quia videlicet
actionem quam bene laborando ædiderat iam diaboli
fraudibus seruiendo sustulit dispendidit. Ideoq; necesse est,
vt quum reati suum cognouerit, mox ad preces lachry-
masq; confugiat, sanctorum crebris intercessionibus au-
xilia quærat, qui pro animã eius salute rogantes domi-
no dicant:

Precæ

Precamur dñe miserator & misericors, patiens, &
multæ miserationis, dimitte eam quia clamat post nos.
Dimitte reatum, & dona gratiam, quia nostrum intimo
affectu quærit pronus suffragium. Necesse est etiã vt de-
bita submissus humilitate, non iam se ouium Israeliticã-
rum, id est, mûdarum cõsortio dignũ iudicet aiarum, sed
potius cani cõparandum, & celestibus indignũ arbitret
esse numeribus. Nec tamen desperando à precandi quies-
cat instantia, sed indubitate mente de largitori summi
bonitate cõfidat. Quia quod de latrone cõfessorem, de perse-
quutore Apostolũ, de publicano euangelisã, de lapidib;
potuit facere filios Abrahæ, ipse etiam canem impuden-
tissimũ, conuercere Israeliticã possit in ouẽ, cui merito do-
natæ castitatis, & vitæ æternę pasqua largiat, id est pec-
catorem cõuersum à via sua mala iustũ facere, & quem
merito bonæ actionis ad regnum celestie perducat.

Videns quoq; dñstantum fidei nostræ ardorem, tam
pertinacem orandi perseuerantiam, tandem miserabitur
& nobis quoq; sicut volumus fieri concedet, vt videlicet
expulsis vitiosarum tumulibus cogitationum, dimissis
peccatorum nexibus & pura nobis serenitas mentis, &
perfectio boni operis redintegretur.

Notandum interea q; hæc orandi pertinacia, ita solũ
meretur esse fructifera videlicet, si quod ore precamur,
hoc etiam mente meditetur, neq; alio clamor laborium
q̄ cogitatu scindatur intuitus. Sunt enim qui intrãtes
ecclesiam multis psalmodiam vel orationem sermonib;
prolongant, sed alibi corde intendentes, nec ipsi quid di-
cant recolunt. Ore quidem orantes, sed mente foras vagã-
tes, omni se orationis fructu priuant, putantes à deo pre-
cem exaudiri, quã nec ipsi qui fundunt audiunt. Quod an-
tiqui hostis insinctu fieri nemo est q; aduertere nequeat

Sciens enim orandi vtilitatem, & inuidens homini-
bus gratiam impetrandi, immittit eorum mentibus mul-
timoda cogitationum leuium, & aliquãdo etiam turpiũ
nocentiumq; phantasmata, quibus orationem impediãt,
adeo vt nonnũq; tales tantosq; discurruntũ cogitatio-
num fluctus, psrtrati in oratione toleremus, quales nec in
lecto resupini iacentes tolerare nouerimus.

Multum autem iuuat orantis puritas, si in omni N
loco vel tempore nos ab actibus temperemus illicitis, si
semper

M
Precũ in
stantiã cõ-
mendat.

Attenta
mente p-
candum.

Orantis
puritas.

semper ab ociosis sermocinationibus auditu pariter casti
genuis & linguam, si in lege dei ambulare, & testimonia
eius ad uescamur toto corde scrutari. Quęcumq; enim sepius
agere loqui, vel audire solemus, eadē necesse est sepius ad
animum, quasi solitam propriamq; recurrant ad sedem.

Et sicut uolutabra sues palustris, columbę limpidā
solent frequentare fluentia, ita cogitationes impurę men
tem inmundam perturbant, castam spirituales sanctifi
cant. Sanę si ad exemplum Chananaę mulieris in orādo
perstenuis, fixiq; manemus, aderit gratia conditoris no
stri, qui cuncta in nobis errata corrigat, immunda sancti
ficet, turbulenta serenet. Fidelis enim & iustus est, ut re
mittat nobis peccata nostra, & mundet nos ab omni im
punitate, si ad illum & ipsi sedula uoce clamemus.

Circa secundum, quod est spectandę prudentię mie
ra mulieris patientia, subditur:

Qui respondens ait: Non est bonum sumere
panem filiorum, & mittere canibus. At illa dixit:
Etiā domine. Nam & catelli edunt de micis quę
cadunt de mensa dominorum suorum.

O Beda.

Patet hic mulieris huius constantię & humilitatis in
Mira sup signę præcipuum, quę canibus comparata a dño, nec sic
plicis & quidem ab instantia precandi desistit, vel a sperando pō
humilia- tatis munere mentem reuocat, sed susceptam libenter cō
tio & si- plexata contumeliam, nō solum canibus se similem non
des, negat, sed & catellis seipsum æquiparandam adiungit,
prudentiq; argumento dñi sententiam confirmat, nec ta
men a cęptę petitionis suę improbitate quiescat.

Confirmat namq; sententiā domini, cui dicenti: Non
est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus, re
spondit: Etiā domine. Hoc est, Veraciter ut adseris do
mine, ita est. Nam catelli non integrum filiorum accipiūt
panem, neq; enim id conuenit, sed catelli ipsi tantum de
micis edunt, quę cadunt de mensa dominorum suorum.
Putā mulierem dicere: Si canis sum, non omnino sum a
liena. Canem me dicis, ergo vel de micis catellorum ut
canem me nutri. Mensam domini mei relinquere non
possum. Canem me confiteor, & mensa filiorum indi
gnam, sed tu ca qua es erga omnes pietate paululū mihi

gratiz

gratiz impartire, ut uidelicet sanetur filia mea. Ergo nō
aliam se reputat quā quę indigna sic integris dñi do
ctis, quasi quibus iudaei uescabantur epulis refici, sed
quā lucisq; ei a domino fore impartita gratia, hanc si
bi ad salutem proficere posse putauerit.

Postiit & per panem filiorum intelligi facta inter
Iudęos Christi miracula, & in vniuersum quicquid ad
salutem illorum uel dixit uel egit.

Mira proinde rerum cōuersio, Israel quondā filius, nos
genes canes, sed pro diuersitate fidei, ordo nominum cō
mutatur. De Iudęis Israelitis postea dicitur: Cicundede
runt me canes multi. De quibus etiam per Apollolum di Phil. j.
dicitur: Videte canes, videte malos operarios, videte concis
sionem, ubi per concisionem, non sine contemptu, signifi
cat circuncisionem, id est, ipsos circuncisos Iudęos. De no
bis autem a lacratu blasphemę cōtradictionis, ad pietatis
gratiam cōuersis, ipse dominus alibi dicit: Et alias oues
habeo quę non sunt ex hoc ouili, & illis oportet me ad Ioan. 10.
ducere, & uocem meam audient.

Et attende quā anxie dñs, benignitatis suę dispensatio P
ne, mulieris huius examinat patientiam. pbat humilita
tem, Iudęos nēp; gentibus exotos, filios uocat, eam uerō
canem. Ipsa autē neq; cōtra dicere ausa est, neq; cōtrista
ta in aliorū laudibus, neq; in pprio conuicio ullatenus
exacerbata. Quin etiam Iudęos quos dñs illorum cęsūt
nomine ipsa dominos uocat, & seipsum quam ille cani
comparauerat, amplius humilians, dicit catellam.

Mortaliter canibus comparantur vniuersi impij, p
fertim heretici, utpote qui in ore canum sunt uoces, li
bidinosi, contentiosi, parem non ferunt, propria sębunt
turpia, uomitum suum rursus sorbent, & facile uertunt
in rabiem, quod quum factum fuerit, accipere panem re
cusant. Ipsi sunt canes illi quos in Apocalypsi angelus ex
cludit, dicens: Foris canes & uenefici, & impudici, & ho
micide, de quibus etiam per Esaiam dicitur: Canes impu
denti summi nescierunt saturitatem. Porro Chananeis hec
quam dominus miseraturus per dispensationem canem
uocauit, in Israeliticam ouem cōuersa, tante fidei, hu
militatis fiducia, perseverantię, & patientię merito, fi
liorum dei pane digna, imō & Abrahę filia facta est.
Catelli (inquit) edunt de micis.

Hęc

Canes
moraliter,
Apoc. 22
Esa. 56.

Chry **Q** Hæc profectò suberat ratio quare illi dominus ante nec respondit verbum, nec interpellantes pro ea Apostolos, nec ipsam adeo fiducialiter in oratione perseverare exaudivit, non quod ipsi minus esset propitius, qui non ignarus erat ipsam se tandem exaudivit, um, filiamque eius à deo humilitatis thesaurum? (quem in ipsius latere sciebat pectore nobis pro imitationem captrandus, prodire in lucem.

Quomodo & cum Centurione egit, cui se promittebat veterum & sanatorum puerum eius, ut videlicet illi verbo occasione daret, quod verbum tantopere erat ipse laudaturus, id est, Domine non sum dignus vt intres sub rectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. Non secus hanc à principio precum suarum exaudire dissimulauit, vt huic verbo occasione daret: Catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorū suorum.

At longè aliter superbi loquuntur Iudæi, quos hic de minus filios appellat. Siquidem filiorum nomine sublimati, atq; hinc in ampliore elati superbiam, se ipsos hoc honore dignos vanissimè putauerunt. Semen (inquiunt) Abraham sumus, nemini seruiimus nunquam. Et rursum: Nos ex fornicatione non sumus nati. Vnum patrem habemus deum. Itaq; quoniam superbis deus resistit & humilibus dat gratiam, idcirco, multi venient ab oriente et occidente, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno dei filij autem regni, filij nomine, non re: Vocatio^{is} ne non consequatione, id est Iudæi, superbia eorum pro merente, euidentur in tenebras exteriores.

Circa secundum principale dicitur:

Tunc respondens Iesus ait illi: O mulier magna est fides tua.

Hic ponitur benigna supplicantis exauditio. Vbi duo notantur, Vnum est, magnæ fidei in muliere commendatio. Alterum, maternæ fidei merito, filij liberatio. Ibi: Fiat tibi sicut vis.

Circa primum apud Lucam dicitur: Et ait illi: Propter hunc sermonem vade, exiit demonium de filia tua. Quem alium sermonem nisi illum: Nam & catelli edunt de micis? Vnde rectè à pio saluatore qui preces illius non superba designatione, sed dispensatione prouida
 ¶ vt vi

(vt videlicet tandem tantæ fidei & humilitatis sermonè de cordis sui thesaurò proferret) ad tempus distulit, audi re meruit: O mulier magna est fides tua.

Magnam sanè habebat fidem, quæ nec prophetarum Beda, antiqua, nec recentia ipsius domini miracula, præcepta, Mulieris vel promissa cognoscens, insuper à domino toties contem fides compta, perseverat in precibus, & quem fama tantū vulgante mēdatur, didicerat saluatorem, rogando pulsare non omittit, propter quod & magnum postulationis consequitur effectū, quin & plus quam postulabat accepit. Accepit em̄ filia (quam solam petebat) liberationem, accepit autem & in gentem (quam nullam petere, imo nec cogitare presumpserat) sui, fideiq; suæ, ab ore ipsius domini laudem & commendationem. O mulier, inquit, magna est fides tua. Cui prius non responderat deprecanti, imò quam quasi à se abiiciens canem dixerat, nunc pro conio tantæ laudis honorat, vt nullam de filiabus Israel tanta laude commendasse reperatur.

Quis ergo & nunc ipsum precibus pulsans, & si non mox petitionis suæ consequatur effectum, sed quodāmodo repulsam patiens istius exemplo mulieris, sanctæ pertinaciæ studio in precibus & fiducia, humiliter & patienter non perseveret? Sperandum sane est duplo fore consequendum perseverantibus, quod ad tempus exaudire dissimulante domino, videbatur negatum.

Proinde etiam & hoc nobis intelligi datur, fieri videri licet posse, vt nonnunq; etiā sanctis, si nobis intercedentibus non exaudiamur, ipsi verò pro nobis supplicantes, votis potius optatis. Vult em̄ nos de^o in oratione fiducialiter perseverare, ne torpeamus diffidētia, dū postulata differunt.

Circa secundum, quod est maternæ fidei merito filia liberatio, subditur:

Fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora.

Sicut hæc mulier pro seipsa rogauit, dicens: Miserere mei s domine fili Dauid, filiè malum, suum esse putans, ita & dominus respondens non dixit: Filia tua sanetur, sed: fiat tibi sicut vis. Quasi dicat: Fides tua maiora etiam quam petis posset impetrare, iuxta a quod per Sapientem dicit: Prou. 10, Desiderium suum iustus dabitur.

Vides

Fides q̄ta impetrat

Nota

Vides ergo quædamōdō fides sola votorū om̄i obtineat implementationē, si quis aut̄ postulant hēstrauerit, non æstimet hō ille q̄ si aliquid accepturus à domino.

Qualis eēt debet fides sup̄plicantis, Mat. 12.

Debet autem fides vt de beneficia mereatur, esse magna, magna, inquam, adhesionis certitudine, dicente Domino: Si habueritis fidē, & non hēstraueritis, non solum de facina facietis, sed & si mōti huic dixeritis: Tolle te, & iacta te in mare, fiet. Et oīa quæcūq̄ petieritis in oratione credentes, accipietis. Debet etiā fides nostra vt magna sit, esse constantis in aduersis, qualis illorum fides non est, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Magna erat apostoli fides qui ait: Quis nos separabit à charitate xp̄i? Tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Denique magna debet esse fides nostra in contemptu terrenorum iuxta exemplum fidei quam habuit Moyses, de quo dicit apostolus.

Fide Moyses gr̄adis factus, negauit se esse filium filie Pharaonis, magis eligens affligi cum populo dei, quàm temporalis peccati habere iocunditatem, maiores diuitias æstimans thesauro Eegyptiorum improprium xp̄i. Aspicebat enim in remissionem. Itaque magna fides magna meretur. Vñ ait S. Cyprianus: Nostrū tantummodo peccū sitiat. Nā quātū illic fidei capacis adserimus, tū inde gratiæ inundantis haurimus. Porro hæc quæ dicta sunt carmine comprehendens euangelicus vates, ait:

Hinc Tyrias partes Sidoniaeque arua petentem
Anxia pro nata vitio, quam spiritus atrox
Vexabat stimulis, mulier Chanaanæ rogabat.
Se canibus confessa parem, qui naræ sagaci
Semper odorata recubant ad limina mensæ.
Adsueta resuas dominorum lambere micæ.
Vox humilis, sed cæsa fides, quæ sospite nata
De cane fecit ouem, gentisque in tentibus ortam,
Contulit Hæbraei de germine vesicæ agri.

T Quum igitur certas per fidem matris dæmonium ex pulsum à filia etiā absente, qd̄ dubites fide sancte ecclesie, ecclesie fide quæ omnī nostrū cōmunis est parens, diaboli potestate effugari posse ab infatulo q̄ ante baptismū exorcizati. Quis iam improbet fidē & religiosam quæ à principio in ecclesia inoleuit consuetudinē, qua fideles deo profusi paruu hū fidem suam offerunt, & pro paruulorū sustura

tura fide spondent, quatenus sicut fide mulieris istius liberata est à dæmonio filia eius, ita & fide credentium peccata paruulis relaxentur. Vnde Beda.

Propter humilem fidem matris sermone filiam eius deseruit dæmonium. Quo nobis exemplum datur catechizandi & baptizandi infantes, quia videlicet per fidem & confessionem parentum, in baptismo liberantur à diabolo paruuli, qui necdum per se sapere, vel aliquid agere boni possunt aut mali.

Dominica ter

TIA QVADRAGESIMAE.

Rat Iesus eiiciens dæmonium & illud erat mutum. Et quum eiecisset dæmonium loquutus est mutus. Luc. xi.

In sacra præsentis euangelii lectio ne quatuor comprehenduntur. Primum est, in eiectione dæmonii diuinæ virtutis ostensio. Secundum, per blasphemantes calumniæ Christo impositio, ibi: Quidam autem dixerunt, Tertium est, calumniæ mendacis vera confutatio, ibi: Ipse autem vt vidit, Quartum est, piæ mulieris voce digna Christi laudatio, ibi: Factum est autem.

Circa primum duo designantur. Vnum est, maligni dæmonii consideratio. Alterum, eiectione ab hōie dæmonio turbaturū digna admiratio, ibi: Et admirata sunt turbæ. Circa primum dicitur: Et erat Iesus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum.

A Vbi notandū est qd̄ dæmon. Primo eiectus fuit de cælo Diabolus Ioh̄ empyreo propter suam sup̄biam qua similis eēt voluit primum altissimo. Vnde & ad eum dicitur: Eiecit te de monte sancto meo. Abiectus autem, exercitandis hominibus cecidit. Et sic dicitur in hunc aërem caliginosum, & in terram, Vnde est illa Ecce, 28, VOX

Apoc. 12. Vox clamantium in celo angelorum & dicentiu: Vg ter re & mari, quia descendit ad vos diabolus habes iram magnam, sciens quia modicum tempus habet. Modicum enim est ei vsq; ad diem iudicii tempus omne tantæ suæ explere dæ malitiæ. Et reuera breue est tempus omne, quod aliquando finietur interminabili collatum æternitati.

Porro diabolus in hinc inferiori delapsus mundum tria sibi vsurpare præsumpsit, vnde per Christum eicitur, videlicet, Primo diuinos honores per cultum idolatriæ, vnde Christus eum virtute suæ passionis & mortis, Apollolis per vniuersum mundum predicantibus, detestis eius dolis, eiecit. Hinc enim propinqua iam passione sua ait: Nunc princeps huius mundi eiicitur foras. Vnde & per Zachariam prophetam loquente domino fuerat prænuntiatio: Auferam spiritum immundum de terra.

Secundo, arripuit sibi tyrannide seu a dominium humani corporis, dum illud subintrans, horribili cruciatu immaniter concutit & dispergit. Sed & hinc eum Christus imperio suæ diuinitatis eiecit. Vnde in euangelio scriptum est: Curauit multos qui vexabantur variis languoribus, & demonia multa eiecit. Vbi etiam paulò antè dicitur Et mirati sunt omnes, ita vt conquirent inter se diceret Quidnam est hoc? quænam doctrina hæc noua? quia in potestate spiritibus immundis imperat & obediunt eis.

Tertio, diabolus per peccatum subintrans, vendicat sibi cor humanum, quasi serpens, antrum: & quasi latro spelicæ suæ sibi illud efficiens. In apocalypsi scriptum est, clamante angelo & dicente: Cecidit cecidit Babylon magna, & facta est habitatio demoniorum, & custodia omnis spiritus immundi. Babylon consusio interpretatur, & significat animam peccatricem, quæ diuina legis ordine derelicta, versa est in confusionem. Hæc gemina cadens ruina, à fide videlicet, & operibus, habitatio fit demoniorum, sed hinc quoq; p̄ xpm eicitur, dū immisso sacro charitatis igne, p̄cedetem inde lachrymosæ cōpunctionis fumū immundus spiritus ferre non sustinens hanc relinquit.

In cuius rei typo Tobia angelus docuit, dicens: Cor est dis particulam si sup carbones ponas, fumus eius extrahet. cat omne genus demoniorū, siue à viro, siue à muliere. Dgmoniu. Porrò quale fuerit demonium quod præfenti lectio quale, ne à Christo memoratur electum, ostendit euangelista quon

quam dicit: Et illud erat mutum. non quidem in se, sed in suo maleficio, quo possessum à se hominem mutum effecerat. Apud Mattheum dæmoniacus iste, non solum mutus, sed & cæcus fuisse, curatusq; memoratur à Christo, ita vt loqueretur & videret. Triâ signa simul in vno homine perpetrata sunt. Cæcus vider, mutus loquitur, possessus à dæmonio liberatur. Quod tunc quidem carnaliter factum est, sed & quotidie completur in conuersione credentium, vt expulso primum dæmone, fidei lumen aspicant, deinde in laudem dei racentia prius ora laxentur.

Dicit Christostomus hominem hunc non modo p̄ dæmonem cæcum & mutum, sed & surdum factum fuisse. Vnde etiam secundum Theophylactum mutus ille (vt in pluribus) dicitur, qui non loquitur, sed magis propriè, q̄ nec audit, nec loquitur. Qui enim à natiuitate non audit, ex necessitate non loquitur. Ea enim loquimur, quæ per auditum loqui didicimus. Si quis tamen ex aliqua passione superueniente auditum amiserit, hunc nihil prohibet loqui. Qui autem in euangelio à domino curatus legitur, & mutus erat lingua, & surdus erat auditu, vnde Chry

O pestiferam dæmonis astutiam, vtranque viam occupauit atq; obstruxit, quibus ille erat creditus, visum scilicet & auditum, quin etiam & linguam, ne cōfiteatur quas tamè vias Christus referauit. Vbi etiâ potestas diaboliæ ferocitatis ostenditur, vt animum quoq; hois (modo illi permittitur à deo) si velit insanum reddat & furibundum, ipsūq; hominem cæcū, mutū, & surdū faciat.

Sanè tribus modis hominem diabolus facit mutū: Primo, à laude dei & actione gratiarū. Nam sicut in lob scriptū est, qui laudarent deū altra matutina, & iubilarent oēs filij dei, iste p̄ inuidiā à dei laude obmutuit. Vnde & alibi dicitur: Quia nō in infernis cōfitebif tibi, neq; mors laudabit te, vt hunc modū plerofq; diabolus à dei laude mutos effecit vt p̄ innumeris acceptis ab eo donis, laudem nullam, nullā deo reddant gratiarum actionem, sed magis porcorum ad morē semper murmurent, etiā comedentes. Secūdo, facit mutū à p̄ferenda veritate. & ad mendacia committenda facundum, vt videlicet huiusmodi si bi ad similet, qui quom loquitur mendaciam, ex propriis loquitur, quia mēdax est, & mēdaci pater. Hinc per apoc
y stolium

Mat. 12.

Hiero.

C Mut^o3^o modis.

Iob. 38

Esa. 38

Iob. 8.

Ac 15. solum Petrum cuidam à spū mendaci decepto dicitur: Quir tentauit satanas cor tuū mētiri spiritu sancto: At longē aliter apostolus Paulus: Deponentes, inquit, mendacium, loquimini veritatem vnusquisque cū proximo suo, quoniam sumus inuicem membra.

Tertio facit hominem mutum ad delicti sui confessio nem, vel ingerendo pudorem, vel suspicando pōitionē, vel deperationē suggerendo, vel certe pñiam cōtēctō. Vñ glossa. Mutum vel surdum dicit dæmonium, quod hanc ingerit passionem, vt diuinū verbū non audiat. Nā dæmones auferentes aptitudinem humani adfectus, obtundūt animæ nostræ auditū. Idcirco venit xps vt cūciat dæmonū, & audiamus verū bñveritatis. Vñ em̄ sana uit, vt vniuersalē p̄p̄gustationē faciat humanæ salutis.

Circa secundum, quod est, eiecit dæmonio turbatū admiratio, subditur.

Et admiratē sunt turbæ.

Apud Matthæum habes: Et stupebant omnes turbæ, & dicebant: Nunquid hic est filius Dauid? Ob misericordiam vtique, & beneficia, filium Dauid prædicant. Turbæ igit id est, minores illi, Domini facta mirantur, & multis fuit causa salutis admiratio, maiores autem ea blasphemant.

Populū per facta mirantibus, scribæ & pharisæi, vel negare hæc, um fides vel quæ negare nequiuert, sinistra interpretatione p̄ uertere laborabant, quasi hæc non diuinitatis, sed immundi spiritus opera fuissent. Vnde sequitur.

Circa tertium principale dicitur.

Quidā autē eorū dixerunt: In beelzebub principē dæmoniorum eiecit dæmonia.

E Hic notatur per blasphemantes calumniæ impositio. Vbi duo sunt consideranda. Vnum est, indigna Pharisæorum blasphemia. Alterum, tentantium christum cæca peruersa dia, ibi: Et alii tentantes.

Circa primum attende vt diuinæ virtutis miraculum quod propter sui euidentiā negare (vt dictum est) nō potuerunt, conati sunt per uertere & contaminare, dicentes: In beelzebub principē dæmoniorum eiecit dæmonia. Dicit Marcus hos fuisse scribas q̄ descenderant ab Ierosolymis,

mis, & dixisse: Quoniam beelzebub habet, & q̄a in principio dæmoniorum eiecit dæmonia.

Nec sine causa qui tr̄n blasphemie dño inferebant, ab Ierosolymis descendisse dicuntur, sed futurū vtiq̄ portē debant, eū à ciuitibus vrbis illius vsq̄ ad mortē eē piequē dum. Legimus quidē supra q̄a multa turba à Galilæa & Iudæa sequuta est eū, & ab Ierosolymis & ab Iudæa, & trans Iordanē, & q̄ circa Tyrū & Sidonē multitudine magna, audientes quæ faciebat, venerūt ad eū. Turba ergo ab Ierosolymis veniens, sequuta est dñm, sicut & ab aliis regionibus Iudæarum, siue etiam gentium. Quis enim negat Iudæam, Tyrum, & Sidonem, prouincias siue ciuitates fuisse gentilium?

Sed scribæ ab Ierosolymis descendentes blasphemis illum persequebātur horrendis, q̄a nimirū sic erat passio nis suæ tempore futurū, vt turba illi populū Iudæorū cum psalmis ac laudib⁹ Ierosolymā p̄duceret, gēriles videre desideraret, sed scribæ & seniores populi de ei⁹ nec tractaret.

In beelzebub inquit, principē dæmoniorum, eiecit dæmonia. Beelzebub qui deus quondā erat Accaron, quē 4. Reg. 1. erat vna ex ciuitatibus Philistinorum, ipse est Baal. Zebub musca vocatur. Beelzebub ergo baal muscarū, id est, vir muscartum, siue habens muscas interpretatur, ob fortes videlicet immolatus cruoris, ex cutis spurcissimorū vel nomine, principem dæmoniorum Iudæi cognominabant.

Torro idoli huius occasione, idolatriæ ratio atq̄ origo altius est repetēda. Itaq̄ Ninus rex Assyriorū eius magna ciuitatis conditor quæ à nomine suo Ninie est appellata, statū fecit in honorem patris sui defuncti, nomine Belli, cui tantum honoris deferri cepit, vt ad hanc & rē confugientes promerita euaderent supplicia. Vnde factum est vt suggerente diabolo & vano hominū errore gliscente, diuini honores eidem statua, thura videlicet & sacrificia tandem attribuerentur. Quod cernens diabolus vt miseris mortales pñciosius deciperet, cepit idolis huiusmodi etiam respōsa dare potentibus. Idoli hoc Assyrii Belus, Babilonijs bel, Moabitæ Beelphegor, Palæstini Baal, & interdum Baalim. Accaronitæ beelzebub, quique secundum fug regionis linguam vocauerūt. Et quia oim̄ idolorum hoc primū idolū fuit, ideo Iudæi

hoc tantę habebant (vt iam dictum est) abominationi, vt vel omnium dæmoniorum principem hoc censerēt noīe.

Ex hoc pendere quanta & quā acerba hæc fuerit in xpm contumelia, quum blasphemantes dicunt eum vel beelzebub habere, vel magum esse, q̄ beelzebub præfido fit etis, eieceret dæmones.

Quod si quæret vnde moti fuerunt tam indigna de christo loqui: Dicendum hos nulla neq̄ vera (quod absit) neque vti simili ratione motos hanc quā ex prætere dacti diabolo cōceperant euomuisse blasphemā, imo nec creditidit vera esse quæ ipsi dicebant, sed inuidiæ & odii furore stimulatōs, ad tam indignam fuisse contumeliam nec attendisse qd̄ diceret, sed solū, vt cōtumeliosissimū dicerent. Inuidia em̄ nō quærit qd̄ dicat, sed solū vt dicat. Et ideo nulla malitia peior est inuidia. Adulter in breui complet peccatum suum, inuidus autem nunquam quiescit, sed sicut scarabæi nutriuntur stercore, ita inuidi infortunijs paucuntur aliorum.

Porro Iudæi dicentes christum in beelzebub eieceret dæmonia, grauissimo peccato sese contaminauerunt, id est peccato in spiritum sanctum, quia agnitam impugnant veritatem. Vnde apud Marcum dominus loquitur dicens: Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata & blasphemiæ, quibus blasphemia ueritatis, qui autem blasphemauerit in spiritum sanctū, nō habebit remissionē in æternum, sed reus erit æterni delicti, quoniam dicebant: Spiritum immundum habet.

Apud Matthæum verō sic: Quicumq̄ dixerit verbum contra filium hominis remittetur ei, qui autem dixerit cōtra spiritum sanctum, non remittetur ei, neq̄ in hoc seculo, neque in futuro. Sanē contra spiritum sanctum dicit, qui contradicit ei quod spiritus sanctus apertē cordi eius manifestat.

Circa secundum, quod est tentantium christum cæca perfidia, subditur.

Et alii tentantes, signum de celo querebāt ab eo. Et alii, inquit, paribus stimulatō liuoris aculeis, petebant ab eo cælestē videre portentum. Quasi dicerent: Quamuis ab homine dæmonium eieceris, non tamen hoc est diuinę operationis sufficiens argumentum. Nondū enim vidimus aliqd̄ præcis miraculis simile, Moyses em̄ transfudit

duxit populum per medium maris, Iosue successor eius, solem stare fecit ad Gabaon. Tu vero nihil horum hæcenus ostendisti. Quærerē enim prodigia de celo satis innuēr, quōd huiusmodi cogitationibus tunc temporis addicēbantur erga christum.

Signum, inquit, de celo quærebant ab eo, videlicet vel quia in morem Helix signem de sublimi venire cupiebant, vel in similitudinem Samuelis, tempore æstiuo mugire tonitruus, coruscare fulgura, imbres ruere quasi non possent & illa calūniari, & dicere ex occultis & variis acris passionibus accidisse.

At tu qui calūniaris ea quæ oculis vides, manu tenes, utilitate sentis, quid facies de his quæ de celo venerint? Vtique respondebis, & magos in ægypto signa multa fecisse de celo. Sanē multa iā ab eo fieri signa viderāt, & tamen quasi non viderent, signa quæerunt, nullum enim eorum aspectu spirituali, id est fide viderant. Quid autem p̄derunt signa ista qui scripturis sunt increduli? Profecto si moysen & prophetas nō audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent. Si fides adhibenda est testimonijs signorum, cur nō eque testimonijs verborum? quia si verō deus ipse minus verax sit in his quæ testatur verbis, quā in his quæ signis confirmat. Res sanē indigna, imo nequissima in deum perfidia.

Antiquum fuit Iudæis signa quærerē non vt ex visis signis crederent, aut credentes fierent meliores, sed reuera, vt extensis sibi signis aduersum vniuersos homines superbirent, quasi qui soli ex omnibus hominibus signis diuinitis digni haberentur. Vnde & per apostolū Paulum dicitur: Iudæi signa petunt, & Græci sapientiā quæerunt. Vnde & eis à domino cū graui reprehensione dicitur: Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Et rursum alibi Generatio mala & adultera signum quærit, scilicet à sublimi, nempe signum maiestatis, & non dabitur, sed poti⁹ castigandis superbis dabitur signū hūilitatis. ut tali signo examinati, si hoc signū amplectæres fuerint imitati, adprobent, si aspernati cū diabolo & ipsi reproberint in eternū.

Et vtiq̄ in signum humilitatis eis filius homo fact⁹ postus est dicente ad pastores angelo nati nuntio saluatoris: Hoc vobis signum. Inuenietis infantem, pannis involutum, & positum in præsepio. Huc etiam accedit testi-

Christus ē
tantiū per
fatiā.

4. Reg. 1.
1. Re. 12.

Luc. 16.

H
Iudæis an
tiquum si
gnis glo
riari.

1. Cor. 1.
10ā. 4.

Mat. 12.

Superbis
signa hu
militatis
Christus,

Luc. 2.

Y 3 mo

Chry

Pct̄ in
sp̄m sc̄m
grauitas.
Mar. 3.

Mat. 23.

G
Cyril.